

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ROMANTİK İLİŞKİLERDE ALDATMA EĞİLİMİNİN
NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE BAĞLANMA
STİLLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep İĞDIRLI

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı

TEMMUZ, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ROMANTİK İLİŞKİLERDE ALDATMA EĞİLİMİNİN
NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE BAĞLANMA
STİLLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep İĞDIRLI
(Y2112.270009)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi. Hakan İŞÖZEN

TEMMUZ, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Romantik İlişkilerde Aldatma Eğiliminin Narsistik Kişilik Özellikleri ve Bağlanma Stilleri İle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel ahlaka ters düşecek herhangi bir eyleme başvurulmaksızın tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi, bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını beyan ederim (/ /2023)

Zeynep İĞDIRLI

ÖNSÖZ

Beni destekleyen aileme ve her daim bana vakit ayırma nezaketinde bulunan ve beni motive eden değerli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Hakan İŞÖZEN’e teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz, 2023

Zeynep İĞDIRLI

ROMANTİK İLİŞKİLERDE ALDATMA EĞİLİMİNİN NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE BAĞLANMA STİLLERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada, romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma modeli olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni ve örneklemini Türkiye’de yaşayan ulaşılabilirliği bakımından kolayda yöntemle seçilen 20-35 yaş arası romantik ilişkisi olan ya da romantik ilişki geçmişi bulunan 262’si kadın, 138’si erkek toplam 400 bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla; Kişisel Bilgi Formu, Aldatma Eğilim Ölçeği (AEÖ), Narsistik Kişilik Envanteri (NKE) ve Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Google Forms üzerinden ölçekler uygulanmış elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri SPSS 27 programıyla gerçekleştirilerek verilerin analizi ve yorumlanması yapılmıştır.

Araştırma sonucuna göre, Aldatma eğiliminin bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma stili ile arasında negatif yönde, kaçınan bağlanma stili ile arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiş, kaygılı/kararsız bağlanma stili ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Narsistik kişilik özelliği ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Narsistik kişilik özellikleri ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma stili ile arasında negatif yönde, kaçınan bağlanma stili ile arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiş, kaygılı/kararsız bağlanma stili ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişkiler, aldatma eğilimi, narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri.

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN TENDENCY TO CHEAT IN ROMANTIC RELATIONSHIPS AND NARCISSISTIC PERSONALITY TRAITS AND ATTACHMENT STYLES

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the relationship between the tendency to infidelity in romantic relationships and narcissistic personality traits and attachment styles. Relational survey model was used as the research model and the population and sample of the research consisted of 400 individuals 262 females and 138 males, who had a romantic relationship or a history of romantic relationship between the ages of 20-35 selected by the convenience method in terms of accessibility living in Turkey. Personal Information Form, Deception Tendency Scale (ATS), Narcissistic Personality Inventory (NPI) and Three Dimensional Attachment Styles Scale were used to collect data. The scales were applied via Google Forms and the statistical procedures of the data obtained were carried out with the SPSS 27 programme and the data were analysed and interpreted.

According to the results of the study, it was determined that there was a negative relationship between the tendency to infidelity and the secure attachment style, which is the sub-dimension of attachment styles, and a positive relationship with the avoidant attachment style, and there was no statistically significant relationship with the anxious/ambivalent attachment style.

It was determined that there was a significant positive relationship between narcissistic personality traits and tendency to cheat.

It was determined that there was a negative relationship between narcissistic personality traits and secure attachment style, which is a sub-dimension of attachment styles, and a positive relationship with avoidant attachment style, but there was no statistically significant relationship with anxious/ambivalent attachment style.

Keywords: Romantic relationships, infidelity, narcissistic personality traits and attachment style.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Konusu.....	1
B. Araştırmanın Amacı.....	3
C. Araştırmanın Önemi	4
D. Araştırmanın Problemi.....	5
E. Araştırmanın Hipotezleri	6
F. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
G. Araştırmanın Sayıtları	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
A. Yakın İlişkiler	9
1. Yakın İlişkilerin Önemi ve Kazanımları.....	10
2. Yakın ilişki ihtiyacı.....	13
3. Yakın İlişkiler ve Romantizm.....	17
B. Romantik İlişki Kavramı	18

1. Romantik İlişkilerin Oluşumu ve Türleri.....	22
2. Brown Romantik İlişki Gelişim Kuramı.....	23
3. Erikson Psikososyal Gelişim Kuramına Göre Romantik İlişkiler	24
4. Aşka Dair Kuramlar	25
a. Zick Rubin “Aşk ve Hoşlanma”	25
b. Elain Hatfield “Tutkulu ve Dostça Aşk”	25
c. Alan Lee “Aşkın Renkleri”	25
d. Robert J. Sternberg “Üçgen Aşk Kuramı”	26
C. Aldatma.....	27
1. Romantik İlişkilerde Aldatma.....	28
2. Aldatma Nedenleri ve Aşamaları.....	29
3. Cinsiyete Göre Aldatma Eğilimi.....	33
4. Kuramlarda Aldatma Kavramı.....	35
a. Psikanalitik Kuramda Aldatma.....	35
b. Evrimsel Kuramda Aldatma	36
c. Bağlanma Kuramında Aldatma	38
D. Narsisizm	40
1. Narsisizmin Tarihsel Boyutu	43
2. Narsisizmle İlgili Kuramsal Görüşler	44
3. Narsisizm Türleri	50
a. Patolojik Narsisizm.....	50
b. Normal Narsisizm;.....	52
c. Büyüklenmeci/Görkemli (Grandiyöz) Narsisizm;.....	53
d. Kırılgan/Savunmasız Narsisizm;	53
E. Bağlanma Kuramı	54
1. Bağlanma Stilleri.....	56

a. Güvenli Bağlanma;	56
b. Kaygılı/Kararsız Bağlanma Stili.....	59
c. Kaçınan Bağlanma Stili	59
2. Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar	60
3. Bağlanma Kuramın Önemi ve Yapılan Çalışmalar	61
III. YÖNTEM.....	67
A. Araştırmanın Modeli.....	67
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	67
C. Veri Toplama Araçları	67
1. Kişisel Bilgi Formu.....	67
2. Aldatma Eğilim Ölçeği (AEÖ)	67
3. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE).....	68
4. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	68
D. İşlem	69
E. Verilerin Analizi	69
IV. BULGULAR.....	71
A. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı	71
B. Ölçme Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	72
C. Korelasyon Analizi	72
D. Alt Problemlere ilişkin analizler.....	75
V. TARTIŞMA VE SONUÇ	83
A. Öneriler	95
VI. KAYNAKÇA	99
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	139

KISALTMALAR LİSTESİ

AEÖ : Aldatma Eğilim Ölçeği

NKE : Narsistik Kişilik Envanteri

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Ölçeklere Ait Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının İncelenmesi	69
Çizelge 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı.....	71
Çizelge 3. Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	72
Çizelge 4. Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Arasındaki İlişki	73
Çizelge 5. Cinsiyete Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	75
Çizelge 6. Eğitim Düzeyine Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	76
Çizelge 7. Eğitim Düzeyine Göre Aldatma Eğilim Ölçeği, ve Güvenli Bağlanma Puanlarına Ait Post-Hoc Testi Sonuçları	77
Çizelge 8. Romantik İlişkisi Olup, Olmama Durumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	78
Çizelge 9. İlişkisi Sürecinde Partneri Tarafından Aldatılıp, Aldatılmama Durumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	79
Çizelge 10. İlişkisi Sürecinde Partnerini Aldatıp, Aldatmama Durumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	80

I. GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu

Bir arada yaşamamanın kaçınılmaz unsurları arasında sosyal ilişkiler yer almaktadır. Çocukluktan başlayarak aile ve okul yaşantısı ile devam eden sosyal ilişkiler ergenlik ve yetişkinliğe geçiş sürecinde daha fazla önem kazanır (Timmermann, 1991). Yakın ilişkiler ya da yakınlık bireyin çevresiyle etkileşim kurduğu birlikteliklerdir. Kurulan yakın ilişkilerin insan yaşamında pek çok olumlu katkılar ürettiği varsayılır (Prager, 1995). Bu katkılar yakın ilişkilerin insan açısından önemini ortaya koymaktadır.

Yakın ilişkiler içerisinde özel bir yeri olan romantik birlikteliklerin günümüze kadar ne olduğu, nasıl var olduğu ve insan açısından önemi çalışma konusu haline gelmiş ve alanyazında geniş yer kaplamıştır (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015). Özellikle romantik ilişki konusundaki çalışmalarıyla ön plana çıkan Collins (2003) her iki tarafın karşılıklı olarak, gönül rızaları ve istekleri doğrultusunda aşkı ve cinselliği barındıran duygusal birlikteliği romantik ilişki olarak tanımlamıştır.

Romantik ilişki, duygusal ve fiziksel yakınlaşmanın gerçekleştiği, karşılıklı olarak gönül rızasına dayalı, aşkı ve cinselliği içinde barındıran bir ilişki türü olmaktadır (Hinde, 1997). İki kişi arasında karşılıklı olarak gerçekleşen romantik birliktelikler evlilik, aile kurma (Cox, 2006) gibi oluşumlar ile devam edebilmektedir. Bu devamlılığın olumlu anlamda sonsuz olacağı varsayılır ancak gerçekler farklılaşabilir (Müezzinoğlu, 2014).

Ayrılıklar, romantik ilişkiyi sonlandıran ve ilişkinin geleceğine dair umutları yıkan bir durum olmakla birlikte özellikle aldatma eylemiyle yıkıcı bir darbe almaktadır (Lusterman, 1998). Bu yıkıcı darbe aşkı zedelediği gibi inancıda zedeleyebilen bir durumdur. Aldatma, sıkıntılı yolunda gitmeyen bir ilişkide görüleceği gibi yolunda giden bir ilişkide de görülebilmektedir.

Konuyla ilgili literatür çalışmaları ele alındığında romantik ilişkilerdeki aldatma davranışını etkileyen değişkenler arasında erken dönem bağlanma stillerinin yer aldığı, bebeğin bakım veren ile kurduğu ilişki, ebeveynin bebeğe karşı yaklaşımı vb. değişkenlerin ileri dönem yetişkin ilişkilerine yansıdığı belirtilir (Kaya Örk, 2021). Hazan ve Shaver (1987) bebeklik döneminde gelişen bağlanma stillerinin bireyin ileriki yaşamında gerek arkadaş ilişkileri gerek romantik ilişkilerini doğrudan etkilediğini ifade eder. Konuyla ilgili Ainsworth (1991) çocuklukta gelişen üç tür bağlanmadan bahseder. Bunları güvenli ve güvensiz olarak sınıflandırır. Güvenli bağlanma da bakım verenin bebeğe karşı tutarlı, duyarlı yaklaşımı ve ilgisinden bahseder. Bu bebekler çevreyi keşfetmekle meşguldürler çünkü bakıcılarının her daim erişilebilir olduğuna güven duymaktadırlar. Bakım veren kişi bebekten uzaklaştığında oluşan sıkıntı ve gerginlik hali yeniden bir araya gelmeyle son bulur. Kaygılı bağlanmada ise bakım verenin yanında olmasına rağmen çevreyi keşfetmek istemeyen bebeğin durumu aktarılır. Bakım veren kişiden uzaklaşmak bebeği son derece rahatsız eder ve bakım verenle tekrar bir araya geldiğinde ise öfkeli ve huzursuz bir ruh hali gözlemlenir. Diğer bağlanma türü olan kayıtsız bağlanma, bakım verenin bebeğe karşı temassızlığı ve kayıtsızlığı sonucu ortaya çıkan bir bağlanma türü olmaktadır. Bu bağlanma stiline sahip bebekler bakım verenin varlığı ile meşgul olmazlar hatta bakım verenden ayrıldıklarında herhangi bir sıkıntı belirtisi göstermez ve olabildiğince temastan kaçınırlar (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010). Daha açık ifadeyle şöyle aktarabiliriz, güvenli bağ kuran bir çocuğun zihinsel temsilde kendisinin ve kendisi dışındakilerin sevmeye layık, güvenilir olduğu inancı vardır. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bir çocuğun etrafın güvenilmez olduğu zihinsel temsil modeli olduğundan dolayı yetişkin dönem ilişkilerinde de bu yönde bir inanç görülür. Kaçınan bağlanma stil özelliğine sahip çocuk kendisinin sevinebilir ve güvenilir olduğu çevrenin ise bu inanca tam zıddı olduğu algısı baskındır ve bu inancın yetişkin dönem ilişkilere yansıdığı ifade edilmektedir. (Hazan ve Shaver, 1987).

Konumuzla ilgili olarak romantik birliktelik yaşayan bireylerin ilişkideki davranışlarının bağlanma stillerine dayandıran çalışmalar vardır. Özellikle konumuzla ilgili olan aldatma eğilimi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye işaret eden çalışmalara rastlamak mümkündür (Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006;

Kaya Örk, 2021; Solmuş, 2003). Örnek verecek olursak kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin duygusal olarak daha yakın ve derin birliktelikler kurmaya meyilliyken kaçınan bağlanma stilinekilerin ise daha sıradan ve mesafeli ilişki yaşadıkları belirtilir (Allen ve Baucom, 2004). Yine aldatma eğilimine neden olacak bir diğer değişken kişilik yapılanmaları olabilmektedir (Schmitt, 2004). Günümüzde sıkça dile getirelen bir kavram olan narsisizm alanyazında araştırmacılar tarafından çalışma konusu olmuştur (Miller ve Campbell, 2011). Genel olarak narsistik bireylerin yakın ilişkilerinde sergiledikleri olumsuzluklar üzerinde durulur. Narsistik yapılanmaya has belli davranış kalıpları ve bilişsel yargılar onları diğerlerinden farklı kılar. Özellikle kurulan ikili ilişkiler olumsuz etkilenir. Romantik ilişkilerde de kendilerini belli eden narsistik bireylerin, ilişkiye ve partnerine karşı davranışları, alanda çalışmacılar tarafından araştırma konusu olmuştur (Wurst ve diğerleri, 2017). Narsistlerin benmerkezci yaklaşımları, ilişkilerinde güç ve kontrol sahibi olmaları, kendi ihtiyaç ve çıkarları uğruna karşı tarafı manipüle etmeleri, kronik sıkılgan oluşları, farklı partnerlere yönelme arzuları gibi niteliklerinin onların sağlıklı bir romantik birliktelik kurmalarını güçleştiren durumlar olarak ifade edilir (Wallace ve Baumeister, 2002).

B. Araştırmanın Amacı

Bu tezin iki temel amacı mevcuttur. Birincisi romantik ilişkilerde narsistik kişilik yapılanmasına sahip bireylerin romantik ilişkideki aldatma eğilimi ile arasındaki ilişkiyi araştırmak, ikincisi ise bireylerin bağlanma stillerini ölçerek üç önemli bağlanma stili (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ile aldatma eğilimi ile arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Ek olarak çalışmada, narsistik kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkiye değinilmiş, bireylerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, romantik ilişki durumu gibi demografik bilgiler ışığında, bireylerin narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stillerinin gerekli ölçekler ile belirlemeyi amaçlayarak romantik ilişkilerdeki aldatmanın iki değişken (narsistik kişilik özelliği ve bağlanma stilleri) çerçevesinde herhangi bir ilişkinin olup olmadığı araştırılması hedeflenmiştir.

C. Araştırmanın Önemi

Romantik ilişkilerin insan yaşamında önemli bir yer kapladığı varsayılır. İnsanların kurduğu romantik ilişkiler diğer ilişkilerden farklı ‘özel alan’da yer aldığı ifade edilmektedir (Rubenstein ve Shaver 1982). Literatür incelendiğinde özellikle genç yetişkinlik döneminde oluşan romantik ilişkiler Erikson’un (1968) yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemine denk gelir. Bu dönemin kendine has krizin atlatılması adına gerekli oluşumlardan biri de kaliteli ve sağlıklı ilerleyen bir romantik ilişkidir (Moss ve Schwebel, 1993).

Romantik ilişkinin kalitesini etkileyen pek çok değişken vardır. Bunlar arasında bağlanma stillerinin önemi vurgulanır (Towler ve Stuhlmacher, 2013). Bağlanma stilleriyle farklı değişkenler arasındaki ilişkilere değinen çalışmalar bulunmaktadır (Grav ve Doll, 2003; Sümer, 2017; Çavuşoğlu, 2021). Yapılan araştırmalar özellikle çocukluk çağında öğrenilen bağlanma özelliklerinin yetişkin dönem ilişkilere etki ettiği ve yetişkin dönem bağlanma nitelikleri üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Çoğu kez bu özellikler ve nitelikler benzerlik gösterse de büyükçe ihtiyaçların değişmesiyle farklılıklar oluşabilmektedir. Fizyolojik ihtiyaçların birinci sırada yer aldığı ve bağlanma duygusunun bu çerçevede şekillendiği bebeklik-çocukluk çağı, yetişkin döneme gelindiğinde kendini romantik birlikteliklere bırakır (Kaya Örk, 2021). Konuyla ilgili literatür çalışmaları ele alındığında yetişkin dönemde kurulan romantik ilişkileri etkileyen değişkenler arasında erken dönem bağlanma stillerinin yer aldığı, bebeğin bakım veren ile kurduğu ilişki, ebeveynin bebeğe karşı yaklaşımı vb. değişkenlerin ileri dönem yetişkin ilişkilerine yansıdığı belirtilmektedir (Kobak ve Hazan, 1991).

Romantik ilişkilerin niteliği, bireylerin belli bir takım kişilik yapılanmalarına ya da özelliklerine bağlı olabilmektedir. Günümüzde sıkça dile getirilen ve pek çok araştırmaya melzeme olmuş narsisizm kavramı, narsistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin romantik ilişkilerindeki duruşu araştırmalara konu olmuştur. Çalışmamız kapsamında romantik birlikteliklerde sadakat kavramı ele alınmış ve ilişkilerdeki sadakatin önemli bir unsur olduğu çok sayıda araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Romantik ilişkilerdeki olumlu yapılandırmalardan biri ve en önemlileri arasında sadakat duygusu o ilişkinin

kalitesini belirlemede önemli olan özelliklerden bir tanesidir. Ancak bazı özellikler ve oluşumlar romantik ilişkideki sadakati yok sayabilmekte, ilişkinin kalitesini düşürebilmektedir. Buradaki sadakati yok sayış, aldatma eylemini ortaya çıkarma etkisine sahip olabilmektedir.

Çalışmada romantik ilişkilerin ve aşkın tanımı, önemi, belli kuramsal açılardan özellikleri, aldatma eğilimin tanımı, sebepleri ve türleri, bağlanma stillerinin tanımı ve özellikleri aktarılmış, ardından narsistik özelliklere sahip bireyler ve üç önemli bağlanma stillerine sahip bireylerin ilişkideki duruşları irdelenmiş, aldatma eğilimlerine dikkat çekilmiş, aldatma eğilimi ile narsistik kişilik yapılanması ve bağlanma stilleri ile ilişki açıklanmış son olarak ise demografik özellikler ile ölçekler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu araştırma insan yaşantısının büyük bir bölümünü kapsayan, hem fizyolojik hem psikolojik sağlık açısından önemli olan romantik ilişkiyi ve romantik birlikteliğin yıkılmasına sebep olan aldatma eğilimini iki değişken üzerinden, narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri perspektifinden ele almaktadır.

D. Araştırmanın Problemi

Romantik ilişkilerdeki aldatma eğilimi, birlikteliklerin çoğunlukla son bulmasına sebep olan bir oluşumdur. Acaba aldatma eğilimine kimler yatkındır? Sorusu doğrultusunda belli bir takım literatür çalışmalarına gidilmiş ve iki değişken üzerinden konunun araştırılmasına karar verilmiştir. Bu çalışmada bağlanma stilleri ve narsistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin aldatma eğilim düzeylerine dikkat çekmek istenmiştir.

Problem cümlesi; Romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin, narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi ne düzeydedir? Sorusu araştırma probleminin cümlesini oluşturmaktadır. Araştırma soruları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

- Romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin bağlanma stilleri (Güvenli, Kaygılı-Kararsız/Kaçınan) ile arasında ilişki nedir?
- Romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin narsistik kişilik özellikleri ile arasındaki ilişki nedir?

Araştırmanın Alt Problemleri;

1. Bağlanma stilleri demografik değişkenlere gre farklılık gsterir mi?
2. Aldatma eğilimi demografik değişkenlere gre farklılık gsterir mi?
3. Narsistik kişilik özellikleri demografik değişkenlere gre farklılık gsterir mi?

E. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Gvenli bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında negatif ynde bir ilişki vardır.

H2: Kaygılı/kararsız bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında pozitif ynde bir ilişki vardır.

H3: Kaçınan bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında pozitif ynde bir ilişki vardır.

H4: Narsistik kişilik özellikleri ile aldatma eğilimi arasında pozitif ynde bir ilişki vardır.

H5: Narsistik kişilik özellikleri ile gvenli bağlanma stili arasında negatif ynde bir ilişki vardır.

H6: Narsistik kişilik özellikleri ile kaygılı/kararsız bağlanma stili arasında pozitif ynde bir ilişki vardır.

H7: Narsistik kişilik özellikleri ile kaçınan bağlanma stili arasında pozitif ynde bir ilişki vardır.

F. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma evreni Trkiye’de yaşayan ve unlukla İstanbul İlinden katılım sağlayan 20-35 yaş arasındaki bireylerden oluşmaktadır. Örnekleme ise kolayda örnekleme yoluyla dahil edilen romantik ilişkisi olan ya da romantik ilişki geçmişi bulunan toplam 400 bireyden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların unluğu İstanbul’da ikamet etmesi, romantik birliktelik bilgisi ve unlukla lisansüstü okuyan ve kadın bireylerin katılım gstermesi sınırlılık olarak değerlendirilir.

G. Araştırmanın Sayıtları

Çalışmaya katılım sağlayan tüm bireylerin veri toplama adına sunulan ölçme araçlarına samimi ve dürüst cevaplar verdikleri sayılmaktadır.

Araştırmada anket uygulanan katılımcılarının evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Yakın İlişkiler

Yakınlık kavramını net bir şekilde tanımlamak biraz güçtür. Bunun nedeni yakın ilişkiler başlığı adı altında ebeveynlik, ebeveyn-çocuk, arkadaşlık, dostluk ve romantik ilişki gibi pek çok türde değişiklik göstermesidir. Genel olarak Yakınlık kavramının oluşum dönemi bebek ile bakım veren arasındaki bağ ile başlayıp, gelişim dönemi ise ergenlik evresi psikososyal gelişim dönemlerine denk gelmektedir (Yılmaz Kütük, 2021).

İngilizcede iki farklı kavramı (closeness ve intimacy) karşılayan yakınlık kelimesi Türkçede de farklı anlamalarda kullanılmış olup yakınlık kavramına dair çalışmalar azda olsa karmaşık hale gelmiştir (Ercan, 2019). Fakat bu çalışmada yakınlık kelimesi İngilizcede intimus olarak kullanılan ve Türkçede yakınlık kelimesine karşılık gelen versiyonu dikkate alınmıştır (Hamarta, 2004).

Latince ‘intimus’ kelimesinden gelen yakınlık kavramı; ‘en içte’, ‘en içte olan’ anlamlarına gelmektedir (Hatfiel, 1988; akt. Özteke, 2015). Yakınlığı ve yakın ilişkileri açıklamaya yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Yakınlık kavramına ilişkin çalışmalar yapan Sullivan (1953) kişide yakınlık kapasitesinin özellikle ergenlik döneminde gelişmeye başladığını belirtir. Bu gelişim sonucu ergen birey akranları ile ilişki kurar. Arkadaş grupları ile kendini belli eden yakınlık ihtiyacı daha özel arkadaşlıklar ile ilerleyebilmektedir. Yakın ilişkiler kapsamında yakınlığı ele alan Erikson (1968) genç yetişkin dönemde yakınlığın geliştiğini vurgular. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık adını verdiği bu dönem de bireylerin diğerleri ile yakın birliktelikler kurma isteği ve ihtiyacının olması kişinin kimlik ve kişisel gelişimi için gerekli olduğunu ifade eder. Prager (1995) Yakın ilişkiler konusu üzerinde yaptığı çalışmalarında üç ana özellikten bahseder. Bunlar; sevgi, güven ve bağlılıktır. Ona göre yakın ilişkilerin varlığı bu üç özellik etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki olan sevgi, yakınlık duygusu ile doğrudan bağlantılı olup yakınlaşmanın temelini oluşturmaktadır. Yakın

ilişkilerin oluşabilmesi için sevgi birinci koşuldur. Çünkü kişiler arasındaki sevgi bağı karşılıklı olarak duygusal paylaşımı beraberinde getirdiğinden dolayı yakınlık kurmada kaçınılmaz olacağı vurgulanır. Diğer önemli özellik olan güven, yakın ilişki içerisindeki bireylerin ne istediklerinin net bir karşılığıdır (Prager, 1995). Güven duygusu yakın ve sosyal ilişkilerde çok önemli bir unsur olarak ele alınır (Seligman, 2000). Güven duygusunun varlığı, aidiyeti de beraberinde getirerek yakın birlikteliklerde oluşabilecek olumsuzlukları en aza indiren bir etkiye sahip olacaktır. Yakın ilişkide olan insanlar birbirlerine karşı güven duygusunu aşırlarlar. Son önemli özellik ise bağlılıktır. Yakın ilişkideki insanların birlikte zaman geçirmesi, karşılıklı olarak karar verilen aktivitelerde bulunması ya da aynı evde yaşama gibi durumları ifade eden bağlılık, yakın ilişkiler içerisinde vazgeçilmez bir öge olduğu varsayılır (Prager, 1995).

1. Yakın İlişkilerin Önemi ve Kazanımları

Kişiler arası ilişkiler, geçmişten günümüze alanyazında çalışma konusu olmuş ve insanlık tarihinde önemli bir yer edinmiştir (Özteke, 2015). İnsan, diğerleri ile işbirliği kurmakta, sosyal ihtiyaçları karşılamaya yönelik örgütlenme oluşturmada ve yakınlık kurma gibi davranışlar sergiler (Cüceloğlu, 2000). Kişiler arası ilişkiler içerisinde dikkat çeken ve önemli bir yere sahip olan diğer kavram ise yakın ilişkiler olmaktadır.

Yakın ilişkilerin öneminden bahseden Chandola, Marmot ve Siegrist (2007) kurulan yakın ilişkileri insanın eksikliğini tamamlamaya yardımcı olan, gerek ruhsal gerekse bedensel sağlığını etkileyen ve kişinin baş etme becerilerini geliştirip ruhsal anlamda daha dayanıklı olmasını sağlayan güçlü bir mekanizma olarak ifade etmiştir. Yakın ilişkilerdeki insan yaşamındaki öneminden bahseden Rogers (2011) bireyin kendini güvende hissedeceği, kendisine ve çevresine daha duyarlı olacağı ve problemler ile daha rahat başa çıkabileceğini ifade eder. Yakın ilişkiler konusunun önemini vurgulayan Diener ve Oishi (2005) yakın ilişkilerin kişinin yaşamsal faaliyetlerinde gerekli olduğunu eksik yönleri tamamlamaya yardımcı işleve sahip olduğunu ve yakın ilişkilerin eksikliğinde mutsuzluk ve huzursuzluk hislerinin olabileceğinden bahseder. Kişiler arası ilişkiler kuramından hareketle ilişkilerin öneminden bahseden Sullivan (1953) yakın ilişkilerin varlığının güvenlik ihtiyacını karşılayacağını ve bu sayede

anksiyeteden kaçınma gibi psikolojik sağlık açısından olumlu getir sağladığını belirtir.

Günümüzde uzmanlar sağlığın fiziksel, zihinsel ve psikolojik iyi oluşunun yanında ruh ve maneviyat sağlığının da önemine dikkat çekerler (Aydın, 2019). İyilik halinin var olması açısından önemli bir yere sahip olan maneviyat, yaşamda anlam bulma, amaç edinme, yakın ilişkiler ve bağ kurma gibi oluşumlar ile ruhsal sıkıntılar da dahil pek çok hastalıklar ve belalar ile başa çıkma konusunda etkili bir motivasyon kaynağı olduğu belirtilir (Kars, 2021). Yakın ilişkiler kurma psikolojik iyi oluşu beraberinde getirebilmektedir. Berscheid ve Reis (1998), insanın yaşamı içinde mutlu ve güvenli hissedip, olumlu duygulara hayatında yer açabilmesi için pozitif anlamda yakın ilişkilere ve bağlılıklara sahip olması gerekliliğini ifade eder.

Kişiler arası ilişkiler ve bu yapılanmanın içerisinde yer alan yakın ilişkilerle ilgili yapılan çalışmalar arasında (Mikulincer ve Shaver, 2011) bağlanma kavramını da kapsayan yakın ilişkiler, bireyin erken dönem yaşantılarından başlayıp yetişkin dönem kişilik yapılanmasında ve kurulacak ilişkilerin gelişim aşamalarında etkin rol oynar (Gallo, Smith ve Ruiz, 2003). Yaşam boyunca kurulan yakın ilişkiler insanlara mutluluk, huzur ya da üzüntü, acı gibi duyguları yaşatır (Gable ve Impett, 2012). Seçimler doğrultusunda huzursuz birlikteliklerden kaçınıp yerini huzurlu ve güven verici birlikteliklere bırakmak yakınlaşmaların ve beraberinde oluşan yakın birlikteliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar (Gable ve Gosnell, 2013). Olumlu anlamda kurulan yakın ilişkiler bireyin hayatında destek sağlayacak, dünyaya bakış açısında pozitif yönde yaklaşım sergileyecek, huzursuz ya da kaygılı durumlar daha az yaşanacaktır (Sarıbal, 2017). Ayrıca bireyin kendisine iyi gelen ve olumlu yönde ilerleyen yakın ilişkisini sürdürmek adına kişisel tutum ve davranışlarına da yön verecektir. Bireyin kendinde kusurlu bulduğu yanları düzeltme isteği yakın ilişki kurduğu kişiyi mutlu etme ve kontrol arzusu, güven verici davranışlar, duygusal olarak tutarlılığı sağlama, ilişkiye karşı duyarlılık gibi bireyin kendine öz eleştiri yapma ve daha pozitif yönde gelişimine katkısı söz konusu olacaktır. Koç ve Kavas (2015) saldırgan davranışların kurulan ilişki nitelikleri arasındaki bağlantıyı irdelemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında yüksek iletişim becerilerine sahip ve olumlu yakın ilişki içerisinde olan bireylerin saldırgan davranışlar ile arasında

negatif yönde bir ilişki olduğunu saptanmıştır. Yine bir çalışmaya göre sağlıklı yakın ilişkiler kuran bireylerde özgüven ve benlik algısı yüksek olup, ruhsal ve kişilik gelişimleri açısından olumlu yönde bir etki söz konusu olduğu (Furman, 2002) aktarılırken, yakın ilişkiler bireyin hem psikososyal gelişimlerini hem fiziksel sağlıklarını hem de psikolojik sağlamlıklarını destekleyerek gelişimsel evrelerini başarıyla üstesinden gelmeye yardımcı olduğunu belirtir (Moss ve Schwebel, 1993).

Yakın ilişkilerin insan yaşamında önemi adına 1938 yılında başlatılan bir boylamsal çalışma (bakınız; <http://robertwaldinger.com>) Harvard üniversitesi çalışmasından tıp alanında da araştırmacıların 1995 yılında Erken Dönem Zor Yaşantılar (Hughes ve ark., 2017) adlı araştırmaları çok sayıda ülkede çalışma konusu olmuş, çalışmanın bulgularında yakın ilişkilerin hem fizyolojik hem psikolojik sağlığa etkisi olup alanyazına önemli bulgular kazandırmıştır. Sonuçlar, yakın ilişkilerin sağlığı etkilediği (hem fiziki hem psikoloji), huzurlu uzun yaşamın ve mutluluğun ana belirleyicisi olduğu, stresten koruduğu, bağışıklık sistemini güçlendirdiği, hastalıkların iyileşmesine katkı sağladığına dair önemli çıkarımlar elde edilmiştir. Feeney ve Collins (2015) bağlanmanın ve yakın ilişkilerin yaşam boyu güçlendiriciliği ve koruyuculuğu etkisi üzerinden açıkladığı modelinde, bireyin mutluluğunun, yaşamda anlam arayışının fiziksel ve psikolojik sıhhat yönünde kişiyi geliştirici ve güçlendirici olduğunu ifade eder. Yine yakın ilişkilerin güveni aşıladığı, strese karşı düzenleyici role girdiği, yaşama anlam ve amaç katarak hedeflere ulaşmada destekleyici rolünün olduğu, bu sayede psikolojik ve fizyolojik sağlık açısından ve yakın ilişkilerin ne kadar önemli bir alan olduğunu belirtmiştir.

İnsan, çevresiyle kurduğu yakın ilişkinin sadece duygusal boyutu ile sınırlı olmadığı, daha fazlası ile şekillendiği kaçınılmaz bir gerçektir. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren yaşamının sonuna dek kendi dışındaki diğerleri ile kurduğu ilişkilerle hayatına devam eder (Regan, 2011). Buradan hareketle Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramından istinaden kimlik oluşumu ve gelişimine büyük orandan katkı sağlayan yakın ilişkiler (Kerpelman ve Pittman, 2018) Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en alt basamağında yer alan fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasının ardından gelen güven ve diğer ihtiyaçlar arasında yer alan ait olma, sevgi gibi yaşamsal ihtiyaçların giderilip psikolojik anlamda iyi oluş

halinin gerçekleşmesinde ve kişilik gelişiminde etkin rol oynamasından bahsedilir (Duran, 2022; Larson ve Richards, 1991).

Yakın ilişkilerin önemi ve kazanımlarından bir diğeri ise stresle sağlıklı bir şekilde başa çıkma durumudur. Kişinin yakın ilişki kurduğu aile, arkadaş ya da partner tarafından gelen destek, sevi ve ilgi oldukça etkili olmaktadır. Şöyle ki stresli durumlarda bireyin ilişki kurduğu bir kişiden dahi gelecek olan sosyal destek, stres ile başa çıkmayı kolaylaştırır. Zor günler geçiren bir insan için yakın ilişki kurduğu çevresi ile paylaşımda bulunması önemli bir destek olmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2008),

Yakın ilişkilerin insanın kişisel gelişimi için önemli olduğunu belirten Erikson (1968) Psiko-sosyal gelişim kuramının altıncı evresinde yakınlığa karşı yalıtılmışlık konusunu ele alır. Erikson (1968), genç bir insanın yakın ilişki kurma ihtiyacı içinde olduğundan bahseder. Ona göre birey, ergenlik döneminde kendilik duygusunun keşfiyle genç yetişkinliğe adım atar ve böylece kazandığı kimliği diğer kimlik ile bütünleştirmeyi arzular. Erikson'a göre (1968) birey bu evrede kendi dışındaki diğerleriyle etkileşim gerçekleştiremezse kendine odaklanarak yalıtılmışlık yaşar (Eryılmaz ve Ercan, 2010).

2. Yakın ilişki ihtiyacı

İnsan yaşamı boyunca sosyalleşmek adına diğer insanlar ile ilişkiler kurarak etkileşimde bulunması, sosyal psikoloji alanında bireyin ihtiyaçlarının karşılanması için kişiler arası etkileşimin önemi vurgulanır (Doğan ve Sapmaz, 2012). Bu önem insanın çevresi ile etkileşim, iletişim ve birliktelik halinde yaşayarak duygusal, fiziksel ve sosyal gereksinimlerini karşılama ihtiyacından ileri gelmektedir. Birey bu ihtiyaçlarını gidermek adına diğerleri ile ilişki kurar. Kişinin çevresi ile kurduğu ilişki insanoğlunu diğer canlılardan ayıran önemli bir özellik olduğu belirtilir. Aslında kurulan bu ilişkiler kişilerin karşılıklı olarak ilişki ihtiyaçlarını giderme amacından kaynaklı olarak yakın ilişki dinamiklerinin arka planında yatmaktadır (Karaosmanoğlu, Şaşıoğlu ve Azizlerli, 2016).

Yakınlık ihtiyacı, yaşamın ilk yıllarında hatta doğum öncesi evrelerde anne ya da bakım veren ile başlar (Regan, 2011). Kişi ilk olarak anne karnında iletişime geçer. İnsan doğduğu andan itibaren çevresindeki her şey ve herkes ile etkileşim halinde olarak diğer insanlar ile iletişimde bulunur. Biyolojik ihtiyaç

içinde yer alan beslenme, barınma, güvenlik ihtiyaçların (Aytekin, 2018) yanında duygusal ihtiyaçlarda söz konusudur (Regan, 2011). Duygusal ihtiyaç bireylerin yakın ilişki kurma isteklerine dayanıp kimileri duygusal/aşk ihtiyacını gidermek adına romantik ilişkilere yönelirken, kimileri dostane ilişki ihtiyacını gidermek için dost, arkadaş v.b gibi yakın ilişkilere yönelir (Alakuş, 2020).

Bowlby'nin bağlanma kuramı perspektifinden yakın ilişkilerin insanın ihtiyaçları bakımından gerekli olduğunu ifade edilir. Bu nedenle Bowlby'nin kuramı olan bağlanma ile yakın ilişkiler birbiri ile ilişkilidir. Bireyin yetişkin döneminde bağlanma eylemi, bebek ve anne/bakım veren arasında gerçekleşen içsel temsillerin yetişkin dönem yakın ilişkilere ve bu ilişkide yer alan bağlanma eyleminin figürü olan partnere geçmesiyle gerçekleşmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Yine bu konuda çalışmaları olan Bowlby, insanın hayatta kalabilmesi için anne/bakım veren ile kurulan bağın, çocuğun sevgi ve güven gereksinimini sağlayan yakınlığı “bağlanma” ifadesi olarak tanımlamıştır. Yakın ilişkinin sağlıklı olması karşılıklı olarak sevginin, koşulsuz kabulün, desteğin, ihtiyaçların (anne-çocuk ya da karı-koca) gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilir (Clark ve Lemay, 2010). Bireyin çevresi ile ilişkiler kurması, bir taraftan yetişkin çağının getirmiş olduğu görev iken diğer taraftan yaşamı sürdürebilmek adına sosyal destek ve güvenlik ihtiyaçlarının giderilmesi için zorunlu olmaktadır. Hali hazırda insanların ihtiyaçlarının karşılanmasını gelişimsel açıdan açıklamaya çalışan Erikson, bireyin yetişkin evresinde iki tür çatışmadan bahseder. Bunlar, yakın ilişkiler ve yalnızlık olmaktadır. İnsanın gelişimsel yönünden önem arz eden yakın ilişkiler, yaşamın en temel yapı taşını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda yakın ilişkiler insan yaşamı ve devamlılığı açısından büyük öneme sahip olmakla birlikte (Atak ve Taştan, 2012) aynı zaman da psikolojik açıdan iyi oluşu desteklediğini belirtir (Fletcher, et al., 2015).

İnsan sahiplenilme ve sahip olma duygularını içinde barındırır. Birey yaşamının ilk zamanlarından sona değin sahiplenilme ve sahip olma ihtiyacını aile içerisinde tattıktan sonra ilerleyen dönemlerinde bu ihtiyacın giderilmesi adına yakın ilişki yaşayacağı partnere yönelir. Bu durumun bir ihtiyaç olduğu ifade edilir. Bu sahip olma duygusu, bireyin geçmişten getirdiği şemalar ile kuracağı ilişkiyi şekillendirir. (Sümer, 2022). Burada ki yakın ilişki duygusal anlamda olup insan yaşamının temelinde yakınlık duygusu esas alınarak kurulan

yakın ilişkiler içerisinde farklı türlerde ve düzeylerde birliktelikler kurulabilmektedir. Güçlü bağlara sahip bu ilişkiler, kişinin pek çok alanda yaşamsal faaliyetlerini etkileyen oluşumlardır. Fakat buradaki ilişkinin karşılıklı bir ilişki olduğu varsayımı (Kelley, et al., 1983) ile özellikle yetişkin döneminde gönüllülük esasına dayanan, karşılıklı istekler etrafında şekillenen ve cinsel arzuların eklendiği ilişki türü olabilmektedir (Curun ve Çapkın, 2014). Böylece yakın ilişkiler içerisinde aşk, flört, evlilik, yani romantik birliktelikler yaşanabilmektedir (Hendrick and Hendrick 2006).

Hinde (1997) kişiler arası ilişki modelinde kurulan ilişkilerin kişiler arası etkileşim yoluyla inşa edildiğini vurgular. Diğer bir ifadeyle yakın ilişkilerin inşasında esas olan kişilerin varlığından ziyade karşılıklı etkileşimlerin varlığıdır. Bu yüzdendir ki ilişkiler, bireylerin karşılıklı etkileşimleri sonucu meydana gelir. Bu model de ilişkiler farklı boyutlarda ele alınır (Sternberg, 1999). Bu boyutlardan bazıları Levinger ve Snoek (1972) ilişki düzeyleri modelidir. Bu model dört farklı ilişki düzeyinden bahseder. Bunlar, sıfır ilişki (zero contact), fark etme (awareness), yüzeysel ilişki ve karşılıklı ilişki düzeyleri olmaktadır. Sıfır ilişki de iki kişinin birbirlerinin varlığından habersiz olduğu düzeydir. Fark etme, kişilerden biri diğerinin dış görünüşünün farkındadır ve henüz herhangi bir ilişki ya da iletişim yoktur. Yüzeysel ilişki düzeyinde, her iki kişinin de birbirlerinden haberdar olarak iletişimde oldukları basamakadır. Son düzey olan karşılıklı ilişkide kişilerin etkileşimleri boyut değiştirip yoğun yakın temasın/ilişkinin olduğu durumlarıdır. Bu modele göre yakın ilişkiler düzeyler arasında geçiş ihtiyaca ve isteğe bağlı ilerler ya da geriye doğru bir takım değişiklikler ile kendini belli eder (Cramer, 1992). Bu değişik boyutlar, etkileşimlerin türünü, niteliğini ve içeriğini barındırır. İlişki içerisindeki kişilerin sergiledikleri davranışları, ilişkiye yatırımları, bireylerin birbirlerini tamamlamaları, ilişkideki partnerlerin ideal eş ile yakınlığı ve ilişkinin devamlılığı yakın ilişkilerin şekil almasında önemli etmenlerdir (Sternberg, 1999).

Yakın ilişki ihtiyacının giderilmemesinden kaynaklı meydana gelen tehdit ve oluşumlara değinen Erikson (1968), bireyin yetişkinlik döneminin ilk yıllarında, yakın ve derin ilişkilerin kurulamamasından kaynaklı bir tehdidin varlığından bahseder. Bu tehdidin çevreyle etkileşimden uzak bir yalnızlık

olduğunu belirtir. Erikson (1968)'a göre gerekli yetileri kazanan birey, yakın ilişki kurmak adına diğer yetişkinler ile bağlantı kuracaktır. Bu bağlantı beraberinde duygusal doyumu tamamlamaya yönelik bir oluşuma gidecek ve derin ilişkiler kurulacaktır. Ancak bu yakın ve derin ilişkiye ulaşmamak yalnızlık ve uzaklık duygularına zemin oluşturacaktır (Eryılmaz ve Ercan, 2010). Ayrıca Erikson (1968) ergenlik dönemi ve ilk yetişkin evrelerde inşa edilemeyen yakın ilişkilerin bireyi yalnızlaştırıp, kimlik karmaşası yaşanabileceğini belirtir (Duran, 2022).

Beşikten mezara kadar var olan yakın ilişkilerin yaşamsal önemini açıklamaya çalışan Bowlby ve Ainsworth oluşturdukları bağlanma kuramını, bağlanma kalitesi ve bağlanma figürü üzerinden açıklamışlardır. Bağlanma kalitesi, güvenli ve güvensiz bağlanma olarak bağlanma figürünün rolü üzerinden irdelenir. Bağlanma figürünü bebeğin gelişim ve büyüme aşamasında çevresini meraklı bir şekilde keşfetmesi adına dayanak olabileceği güvenli alan, yakınlığı ve bağlanma duygusunu yaşayacağı önemli sığınak olarak tanımlanır. Bağlanma figürünün bu oluşumları yerine getirebilmesi için çocuğu koşulsuz kabul edici, ön yargısız, ihtiyaçlarına zamanında cevap vermesi ve duyarlı olması ön koşullar arasındadır (Sümer, 2022).

İnsanın çocukluk, ergenlik ve yetişkin dönem yaşadığı ilişkileri anlama, tanımlama ve açıklığa kavuşturmak adına John Bowlby (1973, 1980, 1982) tarafından ortaya atılan bağlanma kuramı, alan yazında önemli bir yere sahiptir. Bowlby (1973, 1980, 1982) insanın doğumundan itibaren yaşamının sonuna dek hayatta kalabilmesi için çevresindeki kişiler ile kurduğu ilişkiler, yakınlıklar kişiyi diğerleri ile ilişki ve etkileşim içerisinde olmaya iter ve bağlılık duygusu açığa çıkar. Şöyle ki yeni doğan ile bakım veren arasındaki duygusal bağ, güven duygusunu açığa çıkarır. Yakınlık ve güven duygusunun birleşimi için kullanılan kavram ise bağlanmadır (Demirdağ, 2017).

Yeni Doğanın birincil bakım veren ile kurduğu bağ, kişinin yetişkin dönemde kuracağı yakın ilişkileri şekillendirme etkisine sahiptir. Bu şekillendirme etkisi esasen Bowlby tarafından ortaya atılan içsel çalışan modellerin zihinsel temsilleridir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Yaşamın ilk yıllarında bağlılık geliştiren kişi ile şekillenmeye başlayan içsel çalışan model, ilerleyen yıllarda yakın ilişki adına deneyim gelişen davranış örüntüleri ve

zihinsel temsilleri diğerleri ile kurulan ilişkilerde kullanma adına sürdürülür (Demirdağ, 2017).

3. Yakın İlişkiler ve Romantizm

Yakın ilişkiler bireyin kendisini tanıması ve anlamlandırması adına büyük öneme sahip yaşantılar olabilmekle birlikte aynı zaman da bireyin yaşantısını ideal bir düzeye taşıma etkisine de sahiptir. Aile, arkadaşlık ve romantik ilişkiler yakın ilişkileri oluşturmakla beraber romantik ilişkiler diğer yakın ilişkiler ile farklı bir konuma yerleştirilmektedir (Büyükşahin, 2006). Özellikle yakınlık kurmak, bireyin temel ihtiyaçlarından biridir. Kurulan bu yakınlıkların en özeli duygusal bağ atfıyla ortaya çıkan romantik ilişkiler olmaktadır. Bu duygusal yakınlık, bir kişiye hissedilen güçlü yakınlık duygusudur. Hissedilen güçlü yakınlık romantik ilişki içerisinde o ilişkinin kuvvetine ve devamlılığına etki eden dinamik bir yapıya da sahiptir. Büyükşahin (2006) çalışmasında, kişilere yaşamlarındaki mutlulukların esas kaynağının ne olduğu sorusuna verdikleri cevap, romantik ilişkilerdeki bağ olmuştur. Onlara göre romantik ilişkideki yakınlık diğer yakın ilişkilerden daha özel ve değerli olduğunu ifade etmişler ve yine aynı çalışmada kişilere yöneltilen duygusal anlamda yakınlığı hangi yakın ilişkiler adı altında nasıl tanımlarsanız sorusuna romantik ilişki cevabını vermişleridir.

Yakın ilişki dinamiklerini oluşturan sevgi, saygı, sadakat bireylerin romantik ilişkilere başlamasında ve ilerletmesinde önemli unsurlar olmaktadır. Partnerler, ilişki içerisinde birbirlerini hayat arkadaşı olarak görüp sevgi, saygı ve sadakat bileşenlerini ilişkiye dahil ettiklerinde yakın ilişkilere dair beklentilere girilip, farkındalık oluşturulduğunda, romantik ilişki önem kazanır ve sürdürülebilir hal alır. İlişki de partnerlerin karşılıklı olarak uyumluluğu ve belli faktörlerin olumlu kazanımları sonucu, yaşanan romantik ilişkinin toplumun en temel yapı taşı olan aile birimine evrilmesi yüksek olasılıktır. Bu sebeple kişiler arası duygusal bağlantılar, yakın ilişki içerisinde ve bireyin hayatındaki gelişiminde önemli bir role sahip olmaktadır (Collins, Welsh ve Furman, 2009).

B. Romantik İlişki Kavramı

Romantik ilişkiler ve aşk geçmişten bugüne önemli bir konu olarak insanlık tarihinin en eski dönemlerine kadar dayanmaktadır. Özellikle insana dair mitolojiler, halk hikayeleri, edebiyat gibi pek çok farklı metinler bünyesinde romantik ilişki/aşkı barındırır (Honeycutt & Cantrill, 2001). Konuyla ilgili literatür araştırmalarında romantik ilişkilerle ilgili pek çok kuramlara rastlanmaktadır. Özellikle Maslow (1954) geliştirdiği kuramında aşkı yakınlık, sevgi ve ait olma gibi unsurlarla ele alır. Ona göre insanın hayatta var olması için sevginin, yakınlığın ve ait olma gibi duyguların varlığı zorunludur. Özellikle yakınlık ihtiyacında sosyal ilişkiler kurma, duygusal paylaşımlarda bulunma, aile kurma gibi eylemler insanın sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eylemleridir (Küçükarslan ve Gizir 2014) ve yeni nesil yaşantıda yakın ilişkiler bünyesinde romantik ilişkilerin koşullara göre şekillenmiş olduğu varsayılsa da insan yaşamının merkezinde yer alan romantik ilişkinin, kişilerin yaşam kalitesine büyük ölçüde etki ettiği varsayılır (Argyle, 1987).

Romantik ilişkiler ve aşk hemen hemen her çağda insan yaşamında var olan ve insanın 'özel'ini oluşturan konulardan biri olmuştur. Romantizm denilince akla ilk gelen kavram aşk olmakla birlikte yeni ve farklı kavramlarda eklenmiştir. Bu yeni kavramlar, duygusal destek, ait olma, bağlılık gibi yenilikler olmasına karşın esas ele alınan aşk kavramı olmuştur (Kalkan ve Yalçın, 2012). Aşk, insanın yaşamı boyunca ihtiyaç duyduğu, aradığı ve istediği en özel duygulardan biridir. Aşkın aslında evrensel bir duygu olduğuna dair araştırmalar bulunurken (Schopenhaver, 1970; akt. Çebi, 2021) sosyal bir yapılanmanın içerisinde kültürel değerlerle şekillenen bir oluşum olarak da belirtilir (Beall ve Sternberg, 1995). Moss ve Schwebel (1993) 'in ilettiğine göre Freud aşkı cinsellik ile birlikte harmanlayıp, cinselliğin yüceltilmesinde rol oynadığını, Harlow aşkı bağlanma işlevine, Fromm ise aşkı anlayış, sevgi, ilgi olarak yakın ilişki çerçevesinden (Moss ve Schwebel, 1993), Naar (2013) kişilerin partnerlerin algıları üzerinden aşkı ele alır. Buradaki partner üzerinden kasıt onun sahip olduğu özellikleridir. Bu açıdan aşk bireyin iyi özelliği ya da yorumlanabilmeye tabi olunacak davranışa dönüşür. Yapılan araştırmalara göre, aşk duygusal ve zihinsel açıdan herhangi bir durumu ya da oluşumu karakterize eden bir duygulanmanın olduğunun ifadesidir. Bu sebeple, aşkın tanımı tam anlamıyla ne olduğu, içinde

bulunulan döneme, tarihe ve kültürel birikimlere göre değişebilmektedir (Çebi, 2021).

Romantik ilişki denildiğinde akla ilk gelen şey, bir kadın ve bir erkek arasındaki duygusal bağ olmakla (heteroseksüel) birlikte romantik ilişki kavramı, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar içerisinde tutum ve algılar büyük rol oynayarak birlikte kişilerin bu konuya karşı davranışları da oldukça farklılık gösterir. Coğrafi ve kültürel açıdan bakıldığında Türk toplumunda romantik ilişkiler ‘özel alan’ içerisinde yaşanır iken batı toplumunda ‘uluorta’ bir şekilde yaşanabilmektedir. Bu durum romantik ilişkilerde toplumsal, kültürel ve coğrafi etkenlerle rol alarak değişikliklere sebebiyet vermektedir (Bozburun, 2022). Bu değişiklikler çerçevesinde romantik ilişkilerin insanlar arasında var olması ilk olarak ergenlik sürecinde özellikle ergenlik ve beliren yetişkinlik dönemlerine denk geldiği belirtilir (Collins, 2003). Romantik ilişkilerin yetişkinliğe geçiş evresinde fark edildiği kabul edilir. Özellikle ergenlik döneminde yoğun olarak hissedilen ve yaşanmak istenen romantik yakınlıklar (Connolly ve ark., 2014) yetişkinliğe geçiş döneminde bireyin en az bir romantik birliktelik yaşamış ve bu deneyimin onlara beliren yetişkin dönemde romantik ilişkilerine katkı sağlayacağı belirtilir. Özetle ergenlik dönemindeki romantik ilişkiler kısa vadeli eğlenme ve duygusal alış verişler ile tanımlanırken yetişkin dönemde yaşanan romantik ilişkilerin uzun vadeli olması daha ciddi ve hayatı paylaşmaya yönelik olduğu varsayılır (Küçükarslan ve Gizir, 2014). Daha açık ifadeyle Yapılan çalışmalar romantik ilişkilerin 14-15 yaş civarı dönemde başladığı, orta ergenlik denilen 15-19 yaş civarında ilişkilerin daha ciddiye alındığı ve yaşamın ana noktasına taşındığı ifade edilir (Levesque, 1993).

Yaşamın ilk zamanları aile ortamında başlar. Kişinin aileyle olan ilişkisi onun zaman içinde aile kurma isteğine etki eder. Bu istek partner aramaya evrimleşir ve romantik ilişkinin kurulması ile başlar. Kurulan bu romantik ilişkilerin aile kurumu ile sonuçlanması belirsiz olsa da her iki tarafta beklenti ve isteklerini net bir şekilde dile getirmeleri doğrultusunda romantik ilişkilerin devamlılığına dair beklentiler oluşur (Eryılmaz ve Atak, 2010). Romantik ilişki ya da aşk, bazıları için yaşama ve hayata anlam katan, yaşamı neşelendiren ya da hüzünlendiren bir etkiye sahip olması (Alakuş, 2020) ile insanların doğası gereği

yaşadıkları duygu olmakla birlikte bu duyguların en önemlileri arasında romantik ilişkiler yer alır (Demir, 2021).

Romantik ilişkiler, iki insan arasında, uzun süreli (tercihen) ve tek eş ile olan birliktelik olarak tanımlanır. Bu şekilde değerlendirilen romantik ilişkiler kısa süreli ve çoklu partnerle birlikteliklere oranla toplum tarafından daha fazla kabul görmektedir (Lovejoy, 1981; Akt. Demir, 2021). Bilimsel çalışmalar aşkın insan yaşamında pek çok işleve sahip olduğunu belirtmesiyle romantik ilişkilerin değeri önem kazanmıştır (Sternberg, 1998). Romantik ilişkilerin ne olduğuna dair pek çok araştırmacı farklı görüşlerini beyan etmiştir. Örnek verecek olursak, Collins (2003) romantik ilişkiyi, her iki tarafın gönüllülük esasına bağlı, karşılıklı yoğun duyguların, ilgi ifadelerin, etkileşimin olduğu bir birlikteliği ifade eder. Overbeek, Ha, Scholte, Kemp ve Engels (2007) yakınlık, bağlılık hissi, cinsel çekicilik ve hayranlık duygusu olmak üzere üç etkenin bileşiminden meydana gelen bir kavram olarak açıklar. Sternberg (1986) bireyin partnerini kendi iradesi ile seçtiği, tutkunun ve bağlanmanın içinde bulunduğu birliktelik olarak açıklar. Son olarak ise Tracey, Shaver, Albino ve Cooper (2003) romantik ilişkiyi, yaşanan özel duygular ışığında herkes tarafından deneyimlenen bir duygu olarak görür. Diğer bir çalışma ise yoğun duygusal içeriğe sahip romantik ilişkileri yakınlık ve bağlanma açısından ele alır. Yakınlığı içtenlik olarak tanımlarken, uzun süreli ve istikrarlı ilişkiyi bağlanma olarak ifade eder. Ayrıca romantik ilişkideki partnerlerin, kişilik açısından benzerliği, duygusal bağlamda tamamlayıcılığı ve yakınlığın önemli olduğu aktarılır. Bunun yanında pek çok yetişkin için romantik birliktelikler bir arada olmayı, cinselliği, mutluluğu içerirken, partnerler ise ihtiyaçların karşılığı ve karşılıklı taleplerin farkında olma, sevgi, saygı, güven ve sorumluluk alma, çaba sarf etme gibi unsurları dikkate alır (Erözkan, 2004).

Romantik ilişki cinsel çekiciliğin ve tutkunun yer aldığı yakınlıktır. Bu özellik onu diğer ilişkilerden ayrı bir yere taşır (Munck ve Korotayev, 2007). Tabi ki kişilerin karşılıklı olarak ve gönüllülük esasına bağlı duygusallığın ve etkileşimlerin sonucunda oluşan romantizm, arkadaşlık ilişkisinden farklı erotizm ve cinsel duyguların yoğunluğu, aşkın ve fiziksel yakın temasların olması ile tanımlanır (Collins, Welsh ve Furman, 2009). Yakın ilişkide yaşanan özel duyguyu yaratabilmek için bir diğerine ihtiyaç vardır (Rotenberg, 2001). Aşkı,

bağlılığı ve arzuyu içeren bireylerin kendi istekleri dahilinde duygularını paylaştığı, duygusal ihtiyaçların giderildiği ve duygusal desteğin olduğu etkileşim, romantik ilişki olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2022). Sonuçta bireylerin karşılıklı birbirlerini arzulamaları romantik ilişkinin esas kaynağıdır. Romantik ilişki içerisindeki kişilerin, birbirlerine yakın özellikler barındırmaları ilişkinin başlangıç ve sürekliliğinde etkin rol oynar (Akın, Süler, Eker ve Anlı, 2015). Özel olarak romantik ilişkideki tutku, partner ile fiziksel birliktelik için arzu, cinsel tatmin ve duygusal heyecan olarak ifade edilmektedir (Sternberg, 1986). Romantik ilişkiye dair bir diğer ifadeler ise romantik ilişkilerin beş özelliğidir. Bu özelliklerin ayırt edilmesi romantik ilişkiyi daha iyi tanımlayacak diğer yakın ilişkilerden ayrı kılacak ve bireyin kişisel gelişimine göre romantizmin nasıl yaşandığına dair bilgi sunacaktır. Belirtilen beş özellik şunlar olmaktadır; katılım, partner seçimi, ilişki içeriği, ilişki kalitesi ve ilişkinin bilişsel, duygusal süreçleri olmaktadır. İlk olarak katılım flörtün varlığı ya da yokluğu, flört ediliyor ise sürekliliğini ve sıklığını tanımlar. Partner seçimi, bireyin kendi isteğine bağlı olarak seçtiği partneri temsil eder. İlişki İçeriği, romantik ilişki içerisinde yaşanan deneyimler ve yaşantıları ifade eder. İlişki Kalitesi, ilişkideki olumlu kazançları temsil ederken, ilişkinin bilişsel ve duygusal süreçleri ise ilişkideki bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine yönelik algıları, sezgileri, şemalarını tanımlamaktadır (Collins, 2003).

Moss ve schwebel (1993) geliştirdikleri romantik yakınlık kuramında yakın ilişkilerin insan yaşamının temel ihtiyaçları arasında olduğunu ve kurulan yakın ilişkilerin bireylerin sağlıklı ve olumlu kişilik gelişimlerinde büyük rol oynadığını belirtmektedir. Romantik ilişki, sağlıklı ilerlediği takdirde (Kalkan ve Yalçın, 2012) öz benlik saygısında artış, psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkileme, öz güven (Küçükarslan ve Gizir, 2014), yaşamı geliştirip zenginleştirme, duygusal alana katkı sağlama gibi oldukça önemli işleve sahip olmaktadır (Kalkan ve Yalçın, 2012). Ek olarak Romantik ilişkiler ve ilişki içerisinde yaşanan deneyimler, kişilerin karşılıklı olarak birbirlerine yönelik aktardıkları yoğun duygusal bağın önemli bir göstergesidir. Bu gelişen yoğun duygusal bağ ile romantik ilişki, bireylerin benlik algılarında ve gelişiminde olumlu anlamda önemli rol oynar ve sosyal etkileşime büyük oranda katkı sağladığı ifade edilir (Meier & Allen, 2009).

1. Romantik İlişkilerin Oluşumu ve Türleri

İki insan arasında romantizmi başlatan ve sürecin oluşumuna etki eden belli başlı özellik sıralanmıştır. Bunlardan ilki fiziksel çekim olmaktadır. Fiziksel çekim, kişisel tercihlere dayanan, kişinin karşısındakini fiziki olarak çekici ve güzel bulmasıyla ilişkilidir. Bu çekici bulma, romantik ilişki başlatma isteğine etki etme potansiyeli yüksek olacağı kaçınılmaz gerçektir. Özellikle ilişkinin ilk zamanlarında yer alan önemli bir özellik olmaktadır. İkinci özellik ise kişinin hem fiziksel (cinsellik) hem de duygusal ihtiyaçların giderilmesi olmaktadır. Kişilerin karşılıklı olarak ihtiyaçlarının giderilmesi ve tatmin edileceği hissiyatı başlanacak ve devam edecek romantik ilişkiye etki eden diğer özelliktir. Üçüncü özellik tutumlar arasındaki benzerliktir. Burada benzer tutum ve düşüncelere sahip olmak ilişkideki çekiciliği artırma potansiyeline sahip bir durumdur. Benzer kişilik yapılarına fikirlere, dünya görüşüne sahip kişilerin romantik ilişkiye başlamaları daha yüksek olasılık olmaktadır. Dördüncü özellik demografik benzerlikler olmaktadır. Sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi, yaşlar arasındaki uyumluluk, dil, din benzerliği ilişkiyi başlatma açısından önem arz eder. Beşincisi, karakter özelliklerindeki benzerliktir. Karakteristik yapıların benzerliği ilişkideki çekiciliği arttıran bir diğer özellik olmaktadır. Altıncı özellik maruz kalmadır. Sürekli aynı ortamda bulunmak ya da çevre tarafından sürekli karşı tarafa önerilmek romantik yakınlığı oluşturan diğer etkindir. Yedinci özellik sosyal istemlilik durumu olmaktadır. Kişinin kariyer ve ekonomik açıdan belli olgunluğa erişmiş olması partner aramaya müsaitlik bakımından daha fazla arayış halinde olmasına sebebiyet verir. Bu yetilerin ve kazanımların varlığı romantik ilişkinin ortaya çıkmasına ve oluşmasına zemin hazırlayacak önemli etkindir (Neyer ve Noigt, 2004; Karaoğuz, 2016).

Quinn (1977) tarafından değişik türlerde romantik ilişki türleri aktarılmıştır. Bunlar; Samimi Gerçek Aşk İlişkisi, Eğlence İlişkisi, Faydacıl İlişki ve Karşılıklı (İki Taraflı) İlişki olmaktadır. Samimi Gerçek Aşk İlişkisi (True Love), Partnerlerin karşılıklı olarak samimi ve içten duygularla birbirlerine yakınlaşmalarını içerir. Kontrol partnerlerin elindedir ve her iki tarafında isteğine bağlı hayatlarını birleştirmeye yönelik evlilikle son bulan ilişki türü olmaktadır. Faydacıl İlişki, Kendi içerisinde cinsiyet açısından (kadın faydacıl, erkek faydacıl) ikiye ayrılır. Her iki partnerin de kendi isteği ve arzularının daha baskın

olmasını istediği bir düzeneğe dönüşmesidir. Eğlence İlişkisi, Partnerlerin ego tatmini, cinsel ve duygusal ihtiyaçlarının anlık giderilmesine dayanan içgüdüsel davranışları kapsayan ilişki türü olmaktadır.

2. Brown Romantik İlişki Gelişim Kuramı

Romantik ilişki gelişimini dört evre üzerinden tanımlayan Brown (1999)'un kuramı aşağıdaki gibidir.

1. Başlangıç Evresi: Birey romantik birlikteliğin kendi yaşamında bir ihtiyaç olduğunu algıladığı evredir. Kişi bu evrede karşı cinse yönelik ilgi, istek ve yakınlık duygusu ile yaklaşarak farklı deneyimler elde eder. Bir diğer deyişle, karşı cinsi hissettiğı farklı duygular ile keşfeder. Bu evrede temel amaç kendi kimlik ve kişiliğini geliştirerek, romantik birliktelik kurma açısından güven ve cesaret kazanabilmektir. Bu evrede temel hedef bireyin kendi kişiliğinin farkına varıp gelişimidir.
2. Statü Evresi: Birey toplumda ve yakın çevresinde statü kazanacağı inancıyla romantik ilişki kurmaya yöneldiğı evredir. Partner aramaya yönelen birey hassas bir süreç döneminden geçer. Çünkü bu evrede kişi statü kazanmak amacıyla ve kabul görmek uğruna kuracağı romantik ilişkinin yanlış kişiler ile birlikte olma ihtimali olabilmekte, hatalı tercihler yapabilmekte ve tatmin edici ilişki yaşamasına engel olabilmektedir.
3. Duygusal Yakınlık Evresi: Bu evrede birey daha çok romantik ilişkisine odaklanarak, sosyal çevresi ile kopukluk yaşadığı süreç olarak nitelendirilmektedir. Birey için romantik ilişkisi biricik olup yaşamının hemen hemen merkezi haline gelir. Bu durum sonucunda kurulan romantik ilişkinin sosyal çevreden olumsuz etkilenmesi güç hale gelecektir. Bu evrede partnerler birbirlerini daha yakından tanıyarak duygusal yoğunluğu, beraberinde cinsel birlikteliğı beraberinde de getirme ihtimalini yükseltmektedir. Ayrıca bu evrede saf dışı bırakılan sosyal çevrenin tek fonksiyonu ilişkiye destek sağlamasıdır.

4. Bağlanma Evresi: Son evre olarak aktarılan bu evre çiftler arasında inşa edilen yoğun duygusallığın zirveye taşındığı yakınlık evresidir. Çiftler duygusal anlamda birbirlerine karşı bağlı durumdadırlar. Fakat buradaki tek sorun kişilerin yoğun duygusallık ve ilişkiyi yürütmek adına kişiliklerinden ödün vermeleridir. Bu durum ileriki safhalarda kimlik sorunları yaşamalarına sebebiyet vereceği belirtilir.

3. Erikson Psikososyal Gelişim Kuramına Göre Romantik İlişkiler

Erik Erikson'nun sekiz gelişim dönemi ile oluşturduğu psikososyal gelişim teorisi, insanın kişilik çözülmesinde meydana gelen psikososyal krizler üzerinde durur. İnsan yaşamı boyunca kendisi ve dış dünya ile etkileşimi ve bağlantısı hakkında öne sürdüğü varsayımların bilinçsizce ortaya atılan hipotezler olduğunu varsayan Erikson, bu bilinçsiz varsayımların aslında insanın kişilik gelişiminde kritik bir evre olduğunu ve kişinin kendisiyle sosyal çevre arasındaki ilişkilerinde seçimler vasıtasıyla kişilik gelişimine etki ettiğini vurgular. Bu sebeple gelişim dönemlerinde yer alan sekiz aşamanın iki zıt varsayımlar üzerinden oluştuğunu ve en temel zıtlığın güvene karşı güvensizlik olduğunu ifade eder (Zimbardo, Johnson ve McCann, 2009).

Romantik ilişkilerdeki yakınlığın, ergenlik dönemindeki kimlik kazanımı karşısında rol karmaşası evresindeki krizin çözülmesinden sonra meydana geldiğini ifade eden Erikson (Kurt, 2022) genç yetişkinlik dönemindeki yalnızlığa karşı yalıtılmışlık evresindeki krizin çözülmesiyle başladığını belirtir. Çünkü sözü edilen bu dönemde genç yetişkinin gelişimsel görevi; partner arama, cinsel birliktelik, duygusal bakımdan doyuma ulaşma gibi beklenti ve istekleridir. Bu evredeki krizin sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşması, bireyin diğerleri ile başarılı yakın ilişkiler kurup sağlıklı şekilde yürütebilmesine, başarısız çözüme kavuşması durumunda bireyde yalıtılmışlığa, yalnızlık duygusuna ve yakınlık inkarına sebep olacağı belirtilir (Zimbardo, Johnson ve McCann, 2009).

Erikson, ergenlik dönemindeki karmaşanın getirdiğı krizin sonucu da meydana gelen benlik imajının yetişkin dönemde de netlik kazanması yönünde telkinde bulunur. Çünkü romantik yakınlığın getireceğı tehlikeler ve cazibeler ile sağlam başa çıkmak için güçlü ve yerine oturmuş benlik imajı gereklidir. Basitçe kişinin diğeri ile yakın duygusal bağ kurması için önce kendini tanıması gerekir.

Bu sebeple Erikson kurduğu psikososyal gelişim kuramında romantik yakınlığın kurulabilmesi için ilk olarak kimlik karmaşasının çözömlenmesi gerekliliğini vurgular (Zimbardo, Johnson ve McVann, 2009).

4. Aşka Dair Kuramlar

a. Zick Rubin “Aşk ve Hoşlanma”

Zick Rubin ’in kuramı, aşk konusunda pek çok kuramlar arasında alanın öncüsü olarak kabul edilir. ‘Aşk ve Hoşlanma’ adı altında ikili bir sınıflandırmadan bahseder. Rubin’e göre bu iki sınıflandırma birbirlerinden farklı ve ayrı oluşum gösteren sevgi çeşitleridir. Ona göre aşk sevgiliye ait iken, hoşlanma, herhangi bir yakınlık hissedilen arkadaşaya duyulan bir sevgi olmaktadır. Yine kurama göre aşkın üç etkeninden bahsedilir. Bunlar yakınlık, bağlanma ve gözetme olmaktadır. Hoşlanmanın üç etkeni ise saygı, güven, hissedilen benzerlik ve olumlu yönde değerlendirmedir (Ercan, 2016).

b. Elain Hatfield “Tutkulu ve Dostça Aşk”

Elain Hatfield geliştirdiğı kuramında ‘Tutkulu ve Dostça Aşk’ı ele alır. Tutkulu aşk; cinselliğı barındıran, zamanın çoğunu sevgili ile geçiren, heyecan ve mutluluğı barındıran, cinsel doyumu içeren aşk türüdür. Dostça aşk; cinselliğı barındırmayan, sevgilinin mutluluğı adına çaba sarf eden, şefkat, sadakat, paylaşım ve anlayış gibi özellikleri barındıran aşk türü olmaktadır (Ercan, 2016).

c. Alan Lee “Aşkın Renkleri”

Alan Lee “Aşkın Renkleri” adlı kuramının diğeri ismi “aşk biçimleri sınıflandırması” olmaktadır. Alanyazında en fazla üzerinde durulan kuram olmakla birlikte bilimsel çalışmalarda da en çok yararlanılan kuramlar arasında yer alır (Ercan, 2016). Üç temel renkten (sarı, kırmızı, mavi) bahsedilir. Lee’ye göre tıpkı üç ana renk gibi üç temel aşk biçimleri (tutkulu, oyun gibi, arkadaşça) vardır (Türk ve Yıldız, 2017). Diğeri aşk türlerinin bu üç temel aşkın karışımından ortaya çıktığını savunur. Bir diğeri durum ise üç temel aşkın birbirleriyle olan karışımından ortaya çıkan aşk türleridir. Bunlar, mantıklı aşk (pragma), arkadaşça ve oyun gibi aşkın birleşimi olmaktadır. Sahiplenici aşk (mania), tutkulu ve oyun gibi aşkın birleşimidir. Özgeci aşk (agape), tutkulu ve arkadaşça aşkın birleşimi ile ortaya çıkan tür olmaktadır. Üç temel aşkı özetleyecek olursak tutkulu aşkta

Fiziksel cazibenin ve cinsel çekimin var olduğu aşk stilidir. Burada kişiler, karşı partnerlerinde arzu ettikleri fiziki özellikleri sıralayabilirler. İstenilen partnere sahip olmak adına risk alırlar. Güçlü yakınlık duygusu, karşılıklı istek ve sevginin yer aldığı birlikte ilişki zeminini genel itibarıyla tutarlılık ve güven oluşturur. Oyun gibi aşkta temel güdü eğlencedir (Türk ve Yıldız, 2017). Sevgili ile vakit geçirmek mutluluk verir. Fakat bağlanmak ya da yakınlaşmak söz konusu olmaz çünkü yoğun duygusallık tercihi yerine cinsel haz arayışı hakimdir. Oyun gibi aşkın içeriğinde ilişkiye dair pek çok güçlükler ve çözüme kavuşması gereken oyunları barındırır. Bu aşk stiline içerisinde pek çok kurallar mevcuttur. Keza aldatma ve çok eşlilik oyun gibi aşkın bir parçası olmaktadır. Arkadaşça aşk, aşkın iki kişi arasında ortaya çıkmasında zamanın etkisi olan, yakın özelliklerin, benzerliklerin kişiler tarafından dengim olarak değerlendirilmesine dayanan aşk stilidir. Heyecan, coşku gibi duygulara yer verilmediği gibi duygusal iniş çıkışlara da yer verilmez. Cinsellik pek de konu değildir. Bu aşk stili geçinmeye dayalı bir yaşamı ön görür. Sahiplenici aşk, kıskançlık duygusu ön planda olup güven sorunsalı sürekli gündemdedir. Sevgi ve alakaya doyulmaz. Sevgilinin varlığı coşkudur fakat yokluğu azaptır. İlişkide sevgili saplantılıdır ve kaybedilmek istenmez. Ola ki ayrılık söz konusu ise süreç oldukça yoğun kaygı ve dehşet ile geçer. Mantıklı aşk, ilişkinin devam edileceği ve gelecek için olumlu bir birlikteliğin olacağına dair inancı içinde barındıran aşk stilidir. Burada kişiler birbirlerinin özgeçmişlerini önemser ve uyum içerisinde olmayı her şeyden önce isterler. Özgeci aşk ise sadakati, cömertliği, ilgiyi ve öz veriyi öne çıkan aşk stilidir. Partner olduğu gibi kabul edilir. Mutluluk ve huzur için çaba sarf edilir. Duygusal yoğunluk, sabır ve kararlılık fazlasıyla yer alırken kıskançlığın varlığından söz edilmez (Ercan, 2016).

d. Robert J. Sternberg “Üçgen Aşk Kuramı”

Robert J. Sternberg, aşk çalışması adı altında geliştirdiği “üçgen aşk kuramı” üç bileşenden oluşmaktadır. Bunlar yakınlık, tutku ve kararlılıktır. Üç ana bileşen çerçevesinde ise yedi farklı aşk stilinden bahseder. İlki hoşlanma olmaktadır. Tutku, coşku ve kararlılık gibi öğeleri barındırmaksızın sadece yakınlık öğesini barındıran bir stil olmaktadır. Sevgili, partnerine karşı bağlı ya da tutkulu bir şekilde yaklaşmaz. Var olan ve hissedilen duygu sadece yakınlıktır. Delicesine aşk, tutku ve ihtiras ağırlıktadır. Kısa sürelidir ve cinselliği barındırır.

Boş aşk, yakınlık, sıcaklık ya da tutku gibi hissiyatlar yoktur. Kararlılık söz konusudur. Uzun süreli birlikteliklerde ortaya çıkar. Romantik aşk, tutkunun, yakınlığın oldukça yoğun olduğu fakat kararlılığın ön plana çıkmadığı durumdur. Arkadaşça aşk, yakınlık ve bağlılık oldukça önemlidir. Fakat tutku fazlasıyla geri planda kalmıştır. Budalaca aşk, yakınlığın gelişimi için zamana ihtiyaç olsa da tutkuyu içinde barındırır. Yakınlık tutkuya dayalı kısa süreliğine bağlılık ön plana çıkar. Mükemmel aşk, tutkuyu, bağlılığı, yakınlığı içinde barındıran aşk stilidir. Her birey böyle bir aşka ulaşmak ister fakat oldukça güçtür (Ercan, 2016).

C. Aldatma

Püsküllüoğlu (2004), Arkadaş Türkçe Sözlük kitabında, aldatmak sözcüğünü “yanılmasını sağlamak, yanıltmak, beklenilmeyen bir davranışta bulunmak, sözünde durmamak, yalan söylemek, eşine sadakatsiz olmak” gibi ifadeler ile tanımlamıştır. Aldatma kavramı gerek eğitim, siyaset, evlilik, gerekse de iş, spor gibi pek çok alanda farklı anlamlar bağlamında kullanılır. Görünürde önemli bir kavram olan aldatma, yaygın olarak işbirlikçiliği zedeleyen eylemlerin ahlaki bakımdan çalma, söz verip cayma, dolandırıcılık, kuralları çiğneyen gibi terimler ile ilişkili ortak yönlere dikkat çekilir (Green, 2004). Örnek olarak ekonomik alanda devleti aldatma kavramı hükümetin sorumluluğunda kişilerin gelirlerini temin ederek vergilerini ödemek gibi mal, sorumluluklarından ödün vermeleri anlamlarında kullanılırken, spor alanındaki aldatma, kurallara aykırı olacak şekilde, örneğin -rakiplerini alt etmek için enerjik ilaç kullanmak- gibi kasıtlı davranışlar olabilmektedir. Hukuk ve idari alanında gizli dosyalardan bilgi almaya çalışma, muhasebe kayıtları ile oynama, usulsüzlük, sahtecilik, evraklarda dolandırıcılık, rüşvet gibi durumlar da aldatma olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca aldatmayla alakalı “o beni aldattı, bende onu aldattım” (Williams ve Hickie, 2011) “planlı aldatma, “yasal aldatma, “özverili aldatma” “ kendi kendini aldatma” (Demirtaş, 2013) gibi pek çok sayısız tanımlar ile aldatma kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Aldatma kavramı, ilgi çekebilen gerek dizilerde gerekse haberlerde sıkça işlenmiş bir konu olmuştur. Bu açıdan özellikle romantik ilişkilerde aldatma olgusu pek çok araştırmacılar tarafından önemsenmiş ve çalışmalara konu olmuştur. Aldatma eğiliminin hangi bireylerde yüksek olduğu, kültürel, bireysel

ve toplumsal açıdan aldatmaya dair tutumlar, aldatmanın nedenleri v.b gibi sorunlar psikolojinin, sosyolojinin, felsefenin araştırma alanına dahil olmuş ve alanda yer edinmiştir. Özellikle psikoloji alanında popüler bir konu olmaktadır. Bu bölümde esas olarak romantik ilişkilerdeki sadakatsizlik üzerinden aldatma konusu işlenecektir.

1. Romantik İlişkilerde Aldatma

Romantik ilişki, iki kişi arasında karşılıklı bir şekilde yakınlaşmanın, güvenin, duygusallığın, cinsel cazibenin, uyumun yer aldığı ve gönüllülük esasına dayanan yakın ilişkilerdir. Bu çalışmada odak nokta romantik ilişkilerde aldatmanın, ilişki dışındaki diğerleri ile flört etme, duygusal anlar yaşama, diğeri ile kendi partnerinden daha fazla zaman geçirme, partnerine yalan söyleme gibi pek çok sadakat içermeyen davranışlar aktarılması amaçlanmıştır. Diğer önemli faktör ise hangi eylemlerin ve hallerin aldatmaya gireceği, içinde bulunulan toplum ve kültürel değerlere, dini yapılanmaya, yaşa, cinsiyete, ekonomik düzey gibi pek çok değişkene göre farklılaşması irdelenmektedir (Blow ve Hartnett, 2005).

Aldatma, romantik ilişki içerisindeki bireylerin karşılıklı olarak sözel ya da yazılı antlaşmanın, birlikteliklerinin arasına giren üçüncü bir kişinin varlığı ile hasara uğramasıdır. Burada, ilişkideki herhangi bir partnerin duygusal ya da cinsel yaşantısını üçüncü kişi ile yaşamasıdır. Üçüncü kişinin dahil olmasıyla aldatma gerçekleşir (Hall ve Fincham, 2006). İlişkideki sadakat derecesinin düşüklüğü ilişkiler içinde sadakatsizlik olarak yansır. Sadakatsizlik, içinde bulunulan ilişkiden sıyrılıp ilişki dışı başka bir kişi ile kurulan duygusal ya da cinsel birliktelikler aldatma olarak değerlendirilir (Şatıroğlu, 2017). Konuyla ilgili Subotnik ve Harris romantik ilişkilerdeki aldatma eylemini dört kategoride incelemişlerdir. Bunlar; duygusal, tek gecelik, gönül eğlendirme ve uzun süreli aldatma olmaktadır. Yine konuyla ilgili çalışma yürüten Glass ve Wright (1985) aldatma üzerine yaptıkları çalışmalarında aldatmanın sadece cinsel birliktelik ile sınırlı olmadığını, duygusal aldatmanın da olduğunu belirtir. Örneğin partnerlerden birinin evlilik dışı ya da ilişki dışı başka biriyle romantik açıdan telefon ile sohbet, flörtleşmek, duygusal aldatmaya örnek iken, ücret karşılığı olsun ya da olmasın, cinselliği barındıran ilişkide cinsel aldatmaya girdiği ifade

edilmektedir. Blow ve Hartnett (2005)'in aldatmaya yönelik çalışmalarında metodolojik açıdan aldatma kavramını ele almış ve yaptıkları çalışmalarında sadakatsizlik olgusunu, partnerler arasında var olan güvenin yıkılması olarak görürürken, yine ilişki içerisinde sadakatsizlik sadece cinsel ilişkinin başkasıyla yaşanması anlamına gelmediği ifade edilmiştir (Feeney, 2002). Sungur (2009) sadakatsizliği bireylerin tercih veya seçimine dayalı bir unsur olduğunu, aldatmanın ise bu tercihin bir sonucu olduğunu ifade eder.

Aldatma, geçmiş zamanlara dayanan, eski bir olgu olup, günümüzde daha fazla dile getirilen bir kavram olmaktadır (Özcan, 2014). Şayet aldatma, pek çok çiftlerin karşı karşıya geldiği olumsuz bir durumdur (Hall ve Fincham, 2006). Aldatılan tarafta öfke, düş kırıklığı, depresyon gibi sonuçlara rastlanabilirken aldatmanın bir sonucu olan yıkıcı etki ile beraber aldatılan taraf için travmatize bir durum oluşturmaktadır (Kubat, 2012). Verilen kararlar ile bazı çiftler ilişkiyi sonlandırma yoluna gidilebilir. (Hall ve Fincham, 2006). Evliliklerin ya da ilişkilerin son bulmasında sebep olan ilk nedenler arasında aldatma olduğu varsayılır (Özcan, 2014).

2. Aldatma Nedenleri ve Aşamaları

Aldatmanın nedenleri pek çok araştırmaya konu olmuş, alanda çalışmalar yapılmış ve farklı sonuçlar açığa çıkmıştır. Aldatma kavramıyla ilgili literatüre bakıldığında aldatma eğiliminin birçok sebepleri olduğu görülmüştür. Pek çok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalar sonucunda aldatma eğiliminin nedenleri aşağıda sıralanmıştır

- Lusterman (1998) yaptığı araştırmasında aldatmanın nedenlerini maddeler halinde sıralar. Bunlar; ilişkiye dair problemleri çözmede aksaklık, duygusal ve fiziki ihtiyaçları anlamada kıtlık, cinsel yaşantıda dışarıya merak, ilişki içinde bıkkınlık, ilişkideki heyecanın kaybı, yaşamsal aktiviteleri ve sorumlulukları yerine getirirken partneri ihmal etmek, eşlerin arasında yüksek yaş farkı, partneri tam tanıyamamak kültürel farklılıklar ile baş edememek ilişkide hayal kırıklıkları olarak belirtilmiştir.
- Fitness (2001) aldatmanın nedenleri arasında, partnerlerin birbirleri dışında kişiler arası iletişimleri, davranışları, düşünceleri, normları ve

inançları önemli bir rol oynadığını belirtir. Bir diğer önemli faktörün ise cinsellik ile ilgili merak ve yaşanmış deneyimler olduğunu ifade eder.

- Brown (2001) Aldatmayı beş farklı açıdan ele alır. Bunlardan ilki çatışmadan kaçınma olmaktadır. Burada partnerlerden biri karşısındaki partnerinden daha yüksek düzeyde memnuniyetsizdir. İlişkiye dair olumsuz ve mutsuz duygular artmaktadır. Partner, diğeri ile pek iletişim kurmaz ve çatışmadan kaçır. Bu türdeki aldatmanın verdiği mesaj dikkatini tamamıyla bana ver yönündeki istektir. Genellikle evliliklerin ilk yıllarında görülür ve kısa vadeli olur. Diğer tür ise yakınlıktan kaçınmadır. Burada partnerin incinme korkusuna yer verilir. Duygusal, cinsel ya da nasıl birliktelik kuracaklarını bilmezler. Kavga ve anlaşmazlık sıkça görülür. Çatışmanın sıklığı güvensizlik duygusunu bastırdığına inanılır. Yakınlıktan kaçınma modelinin temel anlamı, karşı tarafa ihtiyacının olmadığını, diğerleri ile yakınlık kurmanın olağan olabileceği algısıdır. Cinsel bağımlılık bu modelde partner cinsel bağımlılığın getirdiği yoksunluktan ötürü rahatsızdır ve ilişki dışı ilişki yaşamaya müsait haldedir. Bağımlı olduğu cinsellik eylemi gidermek istenir. Cinsel bağımlılığı bulunan birey için takdir görme, güç gösterisi sergileme ve abartı gösterişe önem verme görülür. Böylece ikili ilişkiyi pek yürütemez ve genellikle partnerinden ayrı yaşar. Diğer tür duygusal boşluktur. Bu türdeki aldatma, partnerin duygusal boşluğu ile ilgilidir. Kişi ailenin huzuru adına arzularını ve ihtiyaçlarını saf dışı bırakır. Bu alandaki aldatma uzun süreli olup temel düşünce “ eşimi seviyorum fakat sevgilime de aşığım “ düşüncesi yatar. Son aldatma türü ise terk edilen ilişki olmaktadır. Buradaki çiftlerden biri aldatıldığından ötürü direk ayrılmak ister. Aldatılan taraf fazlaca incinmiş vaziyettedir ve problemi çözme girişimi görülmez.
- Allen ve Rhoades (2008) yaptıkları çalışmalarında 345 lisans öğrencisi ile 115 sivil birey üzerinde duygusal bağıllık düzeyindeki aldatmayı irdelemişler, ilişki dışı/evlilik dışı duygusal boyuttaki aldatmanın diğer

aldatma türlerinden daha derin ve gerek motivasyon gerek memnuniyet gerekse de sonuç bağlamında farklılıklar olduğu ifade etmişlerdir.

- Marttingly, Wilson, Clark, Bequette ve Weidler (2010) geliştirdikleri flört etmede sadakatsizlik ölçeğinde aldatma/sadakatsizlik olgusunu ele alır. Geliştirdikleri ölçekte sadakatsizliğin üç farklı faktörünün olduğunu ortaya atar. Bunlar: Belirsizlik, aldatıcı ve açık davranışlar olmaktadır.
- Weil (1975) aldatma eğilimini ve nedenlerini iki olgu üzerinden aktarır. Bu iki olgu psikoanalitik ve sosyoloji alanında çocuğun cinsellik ve aşkı iki farklı bileşen şeklinde ayırt etmelerine dair bilgidir. Weil çocuğun, bu iki farklı bileşeni ayırt edemeyip sağlıklı ayırtıramadığında yetişkin dönem romantik ilişkilerinde hayatındaki mevcut partneri ile aşkı ve sevgiyi yaşarken cinselliği diğer partnerinde yaşamayı tercih eder. Bu da aldatma eğilimine zemin hazırlar.
- Drigotas and Barta (2001) Aldatmaya sebep etkenler arasında eşe/ilişkiye bağlılık seviyesindeki düşüklük olduğunu ifade eder. İlişkiye devam etme motivasyonu ve psikolojik anlamda bağlılık, ilişkideki birlikteliğin bağlılığa etki eden önemli bileşenler olmaktadır. Sonuç olarak eşlerine ve ilişkiye bağlılık düzeyi yüksek olan bireylerin; ilişkilerini korumak, dışarıdaki ilişki alternatiflerini saf dışı bırakmak, partnerini kaybetmekten korkmak gibi öğretiler ile donatılan bireyin aldatma riski ne kadar düşük ise bunun tam aksi öğretinin aldatmaya yatkın olduğu ifade edilir.
- Alan yazında aldatmayla ilgili pek çok sebepler öne sürülür. Kısaca değinecek olursak üç temel faktörden bahsedildiği görülmektedir. Bunlar; kişisel etkenler, dışsal etkenler ve ilişkisel etkenler olmaktadır. Bu etkenlerin genel anlamda, ilişkilerde tatmin eksikliği, doyum alınamayan cinsellik, anlaşmazlık, dışarıya merak gibi içerikleri kapsar. Glass ve Wright (1985) ilişkideki duygusal tatminin yetersizliği, aldatma davranışını önemli ölçüde etkilediğini dile getirirken (özellikle kadınlar için) bir diğer ortaya çıkan bulguda ise

özelikle erkekler açısından cinsel tatminsizlik aldatmanın önemli sebepleri arasında olduğu ifade edilir.

- Sosyal açıdan aldatma eğiliminin nedenleri incelendiğinde, dini inançların ve toplumsal normların etkisi görülür. Sosyal normlar aldatmayı iki kategoride ele alırken (Buunk and Bakker, 1995) dini inançlar aldatmayı haram ve yasak olarak nitelendirir (Dorff, 2008). Sosyal norm adı altında aldatmaya dayalı iki kategoriden ilki önleyici normdur. Önleyici norm, toplumun kabul edip benimsediği örf adet kanunlar ve kurallardan oluşmaktadır. Diğer olan tanımlayıcı norm, insan davranışını dikkate almasıyla oluşmaktadır. Daha açık ifadeyle bireyin yakınlık kurduğu çevresi, aldatma davranışı sergilediğinde o bireyinde çevresinden etkilenip aldatma davranışı gösterdiği görülebilmektedir (Buunk and Bakker, 1995).
- Buss ve Shackelford (1997) çalışmalarında sadakatsizliğe neden olan üç olası etkenden bahseder. Bunlardan ilki kişilik özellikleri, diğeri sürekli tekrar eden çatışma sebepleri, son olarak ise cinsel tatmin faktörü olmaktadır. Çiftler arasında karşı partnere yüklenen eş değeri algısının yüksekliği ya da düşüklüğü sadakatsizliği etkileyen bir diğer önemli etken olmakla beraber aldatma eğilimi en yüksek olan özelliklerin düşük vicdanlılık, psikotizm ve yüksek narsisizm olduğu saptanmıştır.
- Romantik ilişkilerde aldatma sebepleri araştırıldığında görücü usulü evliliğin, iş hayatına çok zaman ayırmanın, cinsel tatminsizliğin, partnerden intikam alma isteğinin, erkelerin baştan çıkarılmaya müsaitliği aldatma eylemine neden olabilecek sebepler ifade edilmiştir (Yeniçeri ve Kökdemir, 2006).
- Thompson (1984) evlilik dışı ilişkilerdeki duygusal ve cinsel bileşenleri irdelediği çalışmasında üç tür aldatma davranışından bahseder. Bunlardan ilki duygusal aldatmadır. Burada aşk ağırlıktayken, cinsellik arka plandadır. İkinci tür ise cinsel aldatmadır. Cinsel davranışlar ön plandayken duygusallık hakim değildir. Son aldatma türü ise hem duygusal hem de cinsel aldatmayı barındıran

aldatma türüdür. İsminde de anlaşılacağı gibi duygusal ve cinselliği barındıran aldatma olmaktadır. Burada bireylerin duygusal ya da cinsel anlamda tatminsizlikleri sebebiyle yöneldikleri aldatmalar olmaktadır.

Aldatma eylemi belli aşamalardan geçmektedir. Bunlardan ilki hazırlayıcı olarak adlandırılan aşamadır. Bu ilk aşamanın içeriği partnerlerin birbirleri ile olan iletişim süreci ve karar verme süreci olmaktadır. Eşler arasında ilişkilerine dair belli bir takım oluşumların ya da gidişatın net bir şekilde dile getirilmemesi, ilişkiye dair verilen kararların bireysel olması, her iki taraf için ayrılmaya gidileceği belirtilir. Partnerler arasındaki iletişimsizlik ve ilişkiye dair ortak olarak değil de bireysel kararların alınması duygudaşlığı hasara uğratan ve bu gidişatın aldatma eğilimine zemin hazırlayacağı varsayılır. Aldatmaya hazırlayıcı aşama stabil olmamakla birlikte bıkkınlık, stres, hareketlilik, yenilik ve değişim gibi duygular ile ilgili olabileceği aktarılır. Hazırlayıcı aşamanın ardından esas aldatma dört adımda meydana gelmektedir. Bunlardan ilki, aldatma eyleminin filizlendiği aşamadır. Bu aşama da dikkat çeken sorular, yaralanmalar, değişimler, iletişimsizlik, çözüme kavuşmamış sorunlar olmaktadır. Partnerler tekdüze bir ilişki içinde var olduklarını hissederler. Bu oluşumların sonunda aldatma gerçekleşir. Aldatmanın ikinci aşama olarak kabul edilmektedir. Çiftler arasındaki doyumsuzluk sebebiyle partnerler ya da partnerlerden biri aldatma eylemine yönelir. Bu aşamada aldatan taraf aldatmayı reddeder ve aldatılan tarafın aldatma işaretlerini es geçerek gizli bir antlaşma yoluna girerler. Üçüncü aşama ise, aldatma eyleminin ortaya çıkmasıdır. Bu aşama esas aşamadır çünkü kişiler arasındaki var olan ilişki artık eskisi gibi aynı olmayacaktır. Aldatmanın açığa çıkması diğer basamağı hızlandıracak ve dördüncü aşamaya geçiş olacaktır. Bu aşama da çiftler arasındaki ilişkisel sorunlar yer alır. Partnerlerden birinin odak noktası aldatmaya takılmıştır ve aldatma esas sorundur. Bu odak noktası bakış açısı asıl sorunu açığa çıkarabilir ya da gömebilir. Bu aşamaların sonunda çiftlerin ilişkilerine dair yeniden bir yapılanma sürecine gidilir (Müezzinoğlu, 2014).

3. Cinsiyete Göre Aldatma Eğilimi

Aldatmanın nedenleri, türü, verilen tepkiler, sonuçları gibi pek çok alanda farklılık gösterdiği yapılan literatür çalışmalarında ifade edilmiştir. Fakat geçmiş

literatür çalışmaları bugüne uyarlamaya ve günümüz koşullarında yenilenmeye gidilmiştir. 1980’den başlayıp günümüze değin kadınların gelişimi, değişimi önceki jenerasyona kıyasla farklılık göstermektedir. Şimdiki zaman da erkek ya da kadının gerek iş gerek aşk hayatı gerekse de yaşam koşullarında değişimler olmuştur. Bu değişimler aldatma eğilimine de etki etmiştir. Cinsiyet bağlamındaki aldatma türü farklılık göstermekle birlikte kadınların daha çok duygusal yönden aldattıkları saptanmıştır. Erkekler ise duygusal aldatmadan ziyade daha çok cinsel yönden aldatmaktadır. Her iki aldatma türünün (duygusal-cinsel) varlığı evliliği ya da birlikteliği tehdit etmektedir. Önceki yıllarda alan yazına bakıldığında erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla aldatma eğilimde olduğu görülür fakat günümüzde bu oran her iki cins ile aynı olmaktadır Böyle bir değişimin kadınların tıpkı erkekler gibi iş dünyasına girmesi, daha fazla olanaklara sahip olmasıyla ve sonuç olarak daha fazla sosyalleşmesi ile açıklanabilmektedir (Brown, 2001).

Sadakatsizliğe verilen tepkilerde cinsiyet farklılıkları üzerine araştırma yapan Miller ve Maner (2008) aldatma karşısında kadın ve erkeklerin duygusal, davranışsal tepkilerinin farklılık gösterdiğini ifade eder. Aldatmaya kadınların verdiği tepki daha çok üzüntü, hüznün duygularıyken erkeklerde ise öfke, şiddet eğilimleri daha fazla olmaktadır.

Whitty ve Quigley (2008) çevrimiçi ve çevrimdışı ortamlarda erkeklerin ve kadınların sadakatsizliğe karşı algılarının ve tepkilerinin nasıl olduğuna dair yaptıkları çalışmalarında kadınların duygusal yönden aldatılmaktan, erkeklerin ise cinsel yönden aldatılmaktan fazlaca üzüntü duyacaklarını, erkeklerin inancında kadınların aşık olduğu erkekle seks yaptığı, kadınların inancında ise erkeklerin seks yapmak için aşık olmasına gerek olmadığı düşüncesi ifade edilir.

Glass ve Wright (1985) Araştırmalarında, aldatma üzerinde cinsiyet farklılıklarına dikkat çekmişler, evlilik dışı birlikteliklerde erkeklerin daha çok cinsellik yönünden kadınlar ise daha çok duygusal memnuniyetsizlik yüzünden aldatma gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

4. Kuramlarda Aldatma Kavramı

a. Psikanalitik Kuramda Aldatma

Psikanalitik kuramda aldatma ödipal kompleks, elektro kompleks (Şatıroğlu, 2017) ve narsisizm ile ilişkilendirilmiştir. Burada oğlan çocuğu üzerinden ödipal kompleks tanımlanırken, aynı sendromun kız çocuğu üzerinden anlatımı ise elektro komplekstir (Kantarcı, 2009). Bu ilişkilendirmeye dayalı olarak aldatılma konusu bireyin erken yaşam travmalarıyla ilgili olmakla beraber çocuk ile ebeveyn arasında yaşanan gerçek ya da algılanan yaşantıyla ilgili olmaktadır. Burada dikkat çeken nokta ödipal çatışma olmaktadır. Çocuğun aynı cinsten olan ebeveyni ile rekabeti, çatışmanın temelini oluşturur. Ebeveynler arasında var olan cinsel birlikteliği fark eden çocuk, üstü kapalı bir şekilde ihanete uğradığını varsayar. Bu ihanete uğramışlık, aşağılanma duygusunu yaratmakla birlikte öfke ile karışık düşmanca hisler yaratması açısından dikkat çekilir. Erkek çocuk için anne cinselliğini kendisi dışında başka bir erkeğe (babaya) bahsettiğinden ötürü affedilmez ve aldatılmışlık duygusuna kapılır. Bundan sonra çocuğun algısında şüphe duyulmayacak nesne (anne) imajı silinmiş yerine aldatan nesne imajı gelmiştir. Erkek ya da kız çocuğu olsun her iki cinsten de sadakatsiz davranan ebeveynler, çocukta narsistik yaralanmaya sebep olur. Bu yaralanma ile baş etme duygusu yerini savunucu bir mekanizmaya bırakarak intikam fantezileri oluşur (Müezzinoğlu, 2014). Diğer bir deyişle çocuğun ödipal ve elektro kompleksleri sağlıklı ve yerinde çözümlenmediğinde (Şatıroğlu, 2017) yetişkinlik yaşantısında, cinsel alanda aldatma eğilimi ve aldatmaya karşı olumlu düşünceler oluşur. Nitekim ödipal ve elektro kompleks süreçleri başarılı ve sağlıklı bir şekilde çözümlendiğinde yetişkin dönemdeki romantik ilişki yaşantısında partneri ile arzulanan doyuma tekeşlilikle rahat bir şekilde ulaşır. Buradaki sağlıklı çözümlenme işlemi çocuğun, aynı cinsten olan ebeveyni ile rekabetini başarılı şekilde sonlandırmasıdır. Böylece arzulanan ebeveyn yerine artık başka biri gelecek ve doyumluluğa ulaşılacaktır. Basitçe ifadeyle bilinçdışında karşı taraftakinin (karşı cins) yerine başkası geçer. Bu durum sembolik olarak gerçekleşir. Ancak çatışmanın sağlıklı şekilde çözümlenmediği bazı durumlarda, çocuk kaybeden pozisyonda olduğundan ötürü yaralanma ve aşağılanma gibi güçlü duyguları yetişkin yaşantısına kadar taşır. Taşınan yaralanma ve aşağılanma duyguları sonucunda çocuğun üçlü bir aşk çemberinde

saf dışı bırakılan konumda olması, çevresinde mutlu, huzurlu romantik çiftleri kıskançlık ve haset duygusu ile izlemesidir. Bu süreç ile ilerleyen durum, çocuğun yetişkinliğe taşıdığı yara ve aşağılanma duygularını partnerinde deneyimlemeye yeltenerek, partnerinin kendisine karşı duygusal bağlılıktan koparak cinsel ya da diğer aldatma eğilimlerine yönelmesi kaçınılmaz olacaktır. Sonuç olarak çocuk ihanete uğramış olup, yetişkin yaşantısında da başkalarına ihanet etmede geç kalmayacaktır. Bu durum ile çocuk öç alır (Buss ve Shackelford, 1997).

Psikanalitik kuramda bahsi geçen psikoseksüel gelişim evrelerinden fallik dönem üzerinde durulur. Bu döneme ait özellikler içerisinde çözüme kavuşması gereken karmaşalar ve sorunlar eğer ki olumlu sonuçlanmayıp çözüme kavuşmadığı durumda, çocuk yetişkin döneminde hayatına alacağı romantik partneriyle doyum açısından tatmin olmaz (cinsel anlamda). Bir diğer husus ise fallik dönemdeki çocuğa, cinselliğin kirli ve kötü bir olgu olarak aksettirilmesidir. Böyle bir öğreti, kişinin yetişkin dönem romantik ilişkilerinde partneri ile yaşayacağı cinsel tatmini eşi ile değil de düşük statülü ya da olumsuz adlandırılan diğerleri ile tatminlik aramasına sebep olur (Freud, 1938; Kantarcı, 2009).

b. Evrimsel Kuramda Aldatma

Evrimsel kuramı, romantik ilişkilerde fayda sağlama kısmından söz eder ve ikili ilişkilerde esas birliğin doyum ile var olacağını belirtir. İlişkilerdeki her iki cinsin evrim süreçlerinin farklılık göstererek, cinse uygun adaptasyon davranışların gerek cinsel yönden gerek kıskançlıkları gerekse bağlılıklarının farklı olacağını ifade eder. Evrim kuramının ilk ve en önemli noktası üreme boyutudur. Darwinci perspektif bakış açısında organizmanın döllenme ve üreme yapısı önem arz eder. Bu bakış açısı elbette heteroseksüel eğilim gösteren davranışları kapsar niteliktedir ve bilinçdışında üreme adına davranışlar şekillenir. Evrim psikologları aldatma konusunda kadın ve erkekleri ihanete götüren güdülenmenin farklılığından bahsederler. Diğer bir ifadeyle iki cinsi de ihanete götüren sebepler farklıdır. Örneğin bir erkek kendi partneri haricinde dışarıdaki bir kadını hamile bırakarak üremeyi çoğaltabilir. Özel bir partnere sahip olan kadının, o kişiden hamile kalacağından ötürü ilişki dışı diğer bir erkeğe yönelmesinin çok da bir faydası olmayacağı vurgulanır. Tabi kadının

hayatındaki partneri seçkin bir kişi değil ise ilişki dışına yönelmek adına kendisine fayda sağlayacaktır (Buss ve Shackelford, 1997).

Evrim psikologlarının diğer öne sürdükleri varsayım ise ebeveyn yatırım hakkıdır. Bu durum bireyin zamanının çoğunu çocuğa adanmasıyla şekillenen ve kaynaklarını bu yönde harcayan durumdur. Bu yönde harcanış eş olma kısmı ile zıt düşer. Eş olma durumu kişinin zamanını ve çabasını bir cinsel partner olmaya adanmıştır. Ebeveyn yatırımı kadının doğası gereği daha yüksektir. Kadınlar zamanlarını ve çabalarını daha çok çocuk bakımına ayırırken, erkek sahip olduğu potansiyellerini eş olma alanında harcar. Böylece erkeğin ilişki dışı başka birine yönelmesi ve ulaşması daha olasıdır. Bir diğer evrimsel konu ise babalığın şüphe duyulup, duyulmama kısmıdır. Bu konuda kadın, çocuğun biyolojik annesi olduğundan emin iken erkek tam anlamıyla kendi ebeveynliğinden emin değildir. Basitçe ifadeyle erkek, çocuğun babası olduğundan hiçbir zaman emin olmaz. Bu algılayışınla beraber erkeklerde daha baskın bir kıskançlık görülür (Buss ve Shackelford, 1997) ve evrim kuramında erkeklerin babalık kuşkularından ötürü yani emin olmamaları (Demirtaş ve Madran, 2008) onları cinsel yönden aldatmaya evrimsel anlamda daha yatkın kılar (Buss, 2000).

Drigotas ve Barta (2001) sadakatsizliğin temel nedenlerini anlamak amaçlı yaptıkları çalışmalarında evrimsel modelin kaynaklarına yönelmişler ve evrim teorisinin aldatma eğilimini büyük ölçüde açıkladığını ifade etmişlerdir. Yine evrim kuramında aldatma konusu kıskançlık duygusu adı altında ele alınır ve kıskançlık kavramını ikiye ayırır. Bunlar cinsel kıskançlık ve duygusal kıskançlık olmaktadır. Cinsel kıskançlık bireyin partneri dışında bir başkasıyla cinsel birliktelik yaşaması ve kendi partnerinden şüphelenmesi ya da öğrenmesi, duygusal kıskançlık ise kişinin partnerinin ilişki dışı başka biriyle kurduğu duygusal bağı bilmesi ya da şüphe duyması ile ortaya çıkan oluşumdur. Evrim kuramcıları, cinsiyet farklılıklarına göre kadınların daha çok duygusal alanda aldatılma, erkeklerin ise daha çok cinsel alanda aldatılma durumlarında kıskançlık duygusunun daha fazla ön plana çıkacağını ifade eder (Demirtaş ve Madran, 2008).

c. Bağlanma Kuramında Aldatma

Bebek dünyaya geldiği andan itibaren, temel bakım veren ile bebek arasında oluşan güçlü yakınlığın varlığı bağlanma kuramı ile açıklanır. Bebek bakıma ve korunmaya gereksinimi olduğundan ötürü bakım sağlayan ile bağ kurma ve yakınlık kurma isteği ile bağlanmaya özgü eylemsel güdülenme ile yaşamını sürdürür (Sarı, 2012). Bebeğin, bağlanma figürü ile kurduğu ilişki, insan yaşamında bağlanma duygusu açısından uzun süreli bir etkiye yer verir ve kişinin hafızasında bu etkiye ilişkin belli bir takım temsiller ortaya çıkar. Bu durum, gelecekte kurulacak ilişkilerin temelini oluşturur. Özellikle bağlanma duygusu adına oluşan temsiller ikili ilişkilerdeki dinamiklere etki edecek ve yeniden değerlendirme yerini var olan temsillere bırakacaktır (Mikulincer ve Shaver, 2007). Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988) çalışmalarında bebek ile bağlanma figürü olan kişiyle gelişen duygusal bağın, bireyin yetişkin dönem romantik ilişkilerinde var olacak duygusal bağa paralel olacak bir süreçten bahsederler. Diğer bir deyişle erken dönem bağlanma, temel özellikleri bakımından yetişkin dönem temel özellikleri ile paralellik gösterir. Bebeklik döneminden yadigar olan bazı duygular yetişkin dönemde de devam eder. Özellikle romantik ilişkilerde, sevgi, aşk, sarılma, göz teması, gülme/ağlama, dokunma gibi duyguları partner ile yaşama sıkıntı verici durumlarda partner/eş tarafından motive edilip rahatlatılma (tıpkı bebeğe bakım verenin uyguladığı davranış) ayrılık ya da kayıp durumlarında partnere karşı öfke ya da nefret duyguları gibi yaşamsal hisler insanın erken dönemden yetişkin yaşantısına değin deneyime sahip olduğu duygulardır (Müezzinoğlu, 2014).

Güvene dayalı ilişkinin esas kaynağında, bağlanma figürü ya da partner /eş ile yakınlık kurulması, ihtiyaçların (duygusal, fiziksel) giderilmesi ve sevgiye dayalı bir anlaşmanın olması şarttır. İlişkideki partnerlerin duyarlılığı, sevgisi ve şefkati kişide güvene yol açacak, böylelikle kişinin kendine karşı mutlu, başkalarına karşı daha sevecen ve hayat dolu bir yaklaşıma sahip olması kaçınılmaz olacaktır. Fakat tersi durumlarda ilişki içinde partnerin sevgisine yakınlık ve yakınlık duygusuna ihtiyaç bağlamında karşılık verilmediğinde kişide bağlanma deneyimleri aktive olacak ve bağlanma figürünün yokluğu ya da gecikmişliğinde oluşan endişe, kaygı, korku, hayal kırıklığı gibi duygular açığa çıkacaktır. Böylece bağlanma figürünün yakınlık ve bağ kurma davranışının

zayıflığı durumunda kişide ikincil bağlanma stratejileri olan hiperaktivasyon ve deaktivasyon durumları ortaya çıkar. Hiperaktivasyonda kişi karşılık görmediği yakınlık duygusuna karşın bağlanma ihtiyacının karşılanması adına savaşıırken deaktivasyonda kişi ise yakınlık arayışı ve ısrarı daha az olduğu görülür. Bu bağlanma stratejileri bağlanma stillerini meydana getirir. Bunlar güvenli, kaygılı ve kaçınan olmak üzere üçe ayrılır.

Bağlanma ve aldatma ilişkisini, bağlanma boyutları/stilleri açısından inceleyen pek çok çalışmalar mevcuttur. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

- Fricker (2006) yetişkin romantik ilişkiler üzerine yaptığı çalışmasında sadakatsiz davranışın, kaçınan bağlanma stil özelliğine sahip bireylerde yüksek olduğu belirtilmiştir.
- McNulty ve Brineman (2007) Flört ilişkilerinde sadakatsizlik konulu makalesinde, kaygılı bağlanma özelliğine sahip kişilerin aldatma eğilimlerine yatkın olduğunu belirtmişlerdir.
- Allen ve Baucom (2004) yetişkin bağlanma ve evlilik dışı ilişkisi olanlar ile yaptığı çalışmalarında kaçınan bağlanma stiline sahip erkeklerin aldatma eğilimlerinin yüksek olduğunu ve kaygılı bağlanma özelliği gösteren kadınların daha fazla partner ile ilişki deneyimi olduğunu saptamışlardır.
- Feldman ve Cauffman (1999) ergenlik döneminde ve romantik ilişkisi olan 18-24 yaş aralığında toplam 417 kişi üzerinden yaptığı araştırmasında, kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin güvenli bağlanan kişilere kıyasla daha fazla aldatmaya meyilli olduklarını ifade etmişlerdir.
- Dewart ve diğerleri (2011)'nin mevcut araştırmasında kişilerin partnerlerine karşı sadakatsizliğe sebep olan risk faktörleri incelenmiş ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireylerin özellikleri gereği romantik ilişkilerinde daha az bağlılığa sahip oluşları sadakatsizliğin getirdiği cazibeye daha az dirençli olabilmelerine yol açtığı ifade edilir. Çalışmanın sonunda, kaçınan bağlanma özelliğine sahip kişilerin, ilişkideki düşük bağlılık ve diğer alternatiflere (İlişki dışı

birliktelik) yö nelmeye meyillilik göstermesi neticesinde aldatma girişimlerine eğilimi yüksek düzeyde ön görülmüştür.

D. Narsisizm

Her insanın kendine özgü sahip olduğu karakteristik özellikleri vardır. İnsanoğlunun sahip olduğu özellikler doğrultusunda karakteristik ve kişilik yapılanmaları şekil alır. İnsanların gündelik yaşamlarında gerek kendine gerek dış dünyaya karşı tutumları, davranışları ve duygusal aktarımları kişilik özelliklerini anlamamıza katkıda bulunur. Bu oluşumlar kişilik özelliklerini meydana getirdiği gibi kişiliksel analizlere de büyük katkı sağlar. Kişilik özellikleri stabil ve değişmez kabul edilirken diğer taraftan (Özçetin ve ark., 2008). Kişiliğin pek çok farklı yönlerinin var olduğu kabul edilir (objektif, subjektif. Objektif; diğerlerini görüşleri iken subjektif; kişinin kendini algılayış durumu) (Göka ve Beyazyüz, 2011). Farklı yönler bağlamında ele alınması gereken özellik ise kişilik bozukluğu olmaktadır. Pek çok değişkenlerin etkili olduğu bu alan, belli bir takım farklı yapılanmalara zemin hazırladığı kaçınılmaz bir gerçek olmuştur (Cihangiroğlu, 2012). Psikoloji dünyasında narsizm kavramını ön plana çıkıttığı görülür (Balcı ve Gargalık, 2020). Çağımız dünyasında narsisizmin araştırma literatüründe daha sık yer aldığı fark edilmektedir (Kanten, 2014). Narsisizm genel olarak bireyin fiziki ve psikolojik özelliklerine karşı abartı bir hayranlık olarak nitelendirilmesidir. Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabında kişinin kendini diğerlerinden çok daha farklı bir düzeyde görme, özel ve eşsiz olduğu inancı, ben-merkezci tutumu, empatiden yoksun oluş, kibir sahibi v.b özellikler ile tanımlanmaktadır (Koroğlu ve Bayraktar, 2010). Narsisizm ya da narsistik kavramı, kişinin kendi benliğine karşı duyduğu hayranlık, beğeni ve aşkın varlığından söz edilmesidir.

Kişinin narsistik olarak kendini nasıl algılıyor ve hissediyorsa dış dünyanın da kendisini aynı ölçüde algılayıp, hissettiği inancı hakimdir (Gabbard, 1989). Başkalarını önemsememe, kendine yönelik aşırı bir hayranlık, kendini beğenmişlik ve benmerkezcilik gibi özellikler narsisizm olarak nitelendirilir. Bir diğer tanıma göre, kişinin kendi benliğine ve kimliğine karşı hissettiği abartı bir hayranlık ve hazzın yanında diğerlerine karşı sevgisiz, ilgisiz, onları çıkarları uğruna kullanma ve empati kuramama gibi özellikler ile karakterizedir.

Narsisizmde kişi, kendi dışındaki diğerlerini sıradan ve aşağı gördüğünden ötürü onlarla empati kurmakta zorlanır (Hamedoğlu, 2009). Çünkü narsisizmde kişi kendi benliğine ve kimliğine karşı fazlasıyla üst derecede, aşırı bir ilgi ve hayranlık duygusuyla öyle bir yaklaşır ki tüm enerjisini kendine ynelttiğinden ötürü kendi dışındaki diğerlerine karşı ilgisiz ve sevgisiz olmasına sebep olur.

Narsist özelliğe sahip insanlar alakgnlllkten olabildiğince uzaktırlar. Sosyal yaşamlarında dışarıdan her ne kadar sakın, kendine güvenen bir insan modeli çizmiş olsalar dahi küstah davranışları ve kibirli halleriyle kendilerini belli ederler. İlk ve en önemli hedefleri arasında başkalarından üstün olmak yer alır. Bu nedenle diğerlerini basamak olarak kullanmak ve bu gaye ile en üstün olmak amaçlanır. Fakat bu çıkarıcı tavırları evre tarafından iyi karşılanmaz ve sakıncalı bir insan olarak görülür. Narsist kişilerin hayal dünyaları kendileriyle olabildiğince meşgul olup, her daim her konuda üstünlük ve haklılık ile donatılmıştır. Bu sebeple haksız oldukları bir konu dahi olsa haklılık paylarını olduğunu düşünürler. Özellikle bastırma savunma mekanizmasını kullanarak haksızlık etiklerini kabullenmez ve halen kendilerini mkemmek görmeye devam ederler (Köroğlu ve Bayraktar, 2010). Narsist bir yapıya sahip olan birey özgüvenli gözükmek, kusursuz ve çekici bir fiziğe sahip olmak, herkesçe kabul görmek, lüks bir hayata sahip olmak en önemli hedefleridir.

Narsist bireylerin kendilerine karşı yoğun bir aşk besliyor olmaları aslında onların sevgi eksikliğinin kaynaklandığı ifade edilir. Bu sevgi eksikliği kişinin çocukluk travmalarına indirgenerek pek çok sebeplerin olduğu varsayılır (Kocakula ve Altunoğlu, 2017). Narsist özelliğe sahip birey, yaşamının ilk evrelerinde dahi yalnızlık duygusunu hissetmiştir. Bebeklik döneminden itibaren kendi kendine yetme gayreti içerisindedir. Bebek ile bakım veren arasında sağlıklı bir ilişkinin olmayışı, bakım verenin ihmalkar oluşu, bebeğin ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasıyla bebekte bulunan libidinal enerjiyi dış nesneye aktarması gerekirken kendine aktarması ve sonuç olarak yaşamı dış dünya yerine kendi iç dünyasında yaşamasına sebep olur. Daha açık ifadeyle narsistik kişilik oluşumunda bebeklik dönemindeki ihtiyaçların yeterli ve yerinde karşılanmaması ve birincil bakım veren ile güvenli bir ilişkinin yoksunluğu, bebeğin dış dünyayı güvenilmez olarak algılayarak libidinal enerjisini tamamıyla

içe aktardığı bir durum açığa çıkmasıdır (Ozan, Kırkpınar, Aydın, Fidan ve Oral, 2008; Anlı ve Bahadır, 2007).

Narsistler, kendilerini üstün gördüklerinden dolayı diğerlerini genellikle küçümseme eğiliminde olurlar. Bu davranış kendilerini tatmin etmenin bir yoludur ve bir bilişsel çarpıtmadır. Bilişsel çarpıtmalar sayesinde başkalarından onay ve övgü almadıkları takdirde dahi kendilerinin herkesten üstün olduğuna kanat getirirler (Eldoğan, 2016). Narsist bireyler eleştiriye hemen hemen kapalıdırlar. Çünkü onların algılarında kendilerinin her açıdan kusursuz, eksiksiz ve haklı olduklarına dair gerçek dışı düşüncelerinden dolayı eleştiriye kabul etmezler (Farzioonpour, Fouroshani, Beyzaiee ve Hosseini, 2012).

Narsist bireyin iki kişiliğinden bahsedilir. Bunlar sahte kişiliği ve gerçek kişiliği olmaktadır. Bu iki farklı kişilik asla bir araya gelemezler çünkü neredeyse aralarında uçurum söz konusudur. Sahte kişiliği, gayet kusursuz, herkesten üstün, parlak bir model çizerken gerçek yani kendi kişiliği ise, sahte kişilik özelliği ile tamamen farklı ve tersi bir yol çizer. Fakat her daim sahte kişilik ön plandadır (Ozan ve diğerleri, 2008).

Dikkat çekmek narsist bireyler için oldukça önemlidir, bu nedenle çekici ve kışkırtıcı şekilde giyinebilir, süslenebilirler. Çünkü var oldukları ortamda dış görünüşleri ile alakalı fazlaca endişelidirler (Vazire ve ark., 2008). Narsist bireyler gerek arzuları, idealleri ve görünüşleri gerek benlik saygıları, zevkleri ve işlerinin her zaman yolunda gitmesi adına fazlaca endişelidirler (Horney, 1939). Bir diğer önemli özellikleri narsistiklerin sahip olduğu katı stratejilerdir. Bu stratejiler hedefledikleri amaca ulaşabilmek adına her türlü oyunu içermektedir. Bu oyun içerisinde en önemlileri arasında çevresindekileri çıkar uğruna kullanmak ve sömürmektir. Etrafındaki insanların bunun farkına varması narsist bireyi pek de endişelendirmez (Peterson ve Dehart, 2014).

Narsist bireyler kişiler arası ilişkilerinde sağlıklı birlikteliklerinden bahsedilmez. Çünkü yapılanmaları gereği başkalarıyla narsistik ilişki kurarlar. Bu ilişki dinamiklerinde diğerlerinin ihtiyaçlarını göz ardı etme, onları sömürme, gerçek bir sevgi ve ilgiden yoksun davranışlar, kin besleyen ve kıskanç tavırlar kişiler arası ilişkilerini olabildiğince olumsuz etkiler (Eldoğan, 2016). Daima kendini haklı bulma, büyüklenmeci tavırlar ve küstah davranışları ile diğerlerini

umursamama eğilimleri ile dikkat çekerler (Kernberg, 2012). Narsist kişilerin bu eğilimlerinde kullandıkları üç savunma mekanizmasından bahsedilir. Bunlar; idealizasyon, değersizleştirme ve bastırma olmaktadır. Narsisizm, benliğin yüceltilmesi ya da benlik saygısının yükseltilmesi olarak da ifade edilmektedir (Anlı ve Bahadır, 2007).

Narsisizm yapılanmanın olumlu yönlerinde de bahsedilir fakat bu yapılanmanın daha çok kişiler arası ilişkilerdeki etkisinin önemi vurgulanmakla birlikte narsist bir bireyin çevreye ve etrafındaki insanlara verdiği hasar sonucu narsist yapılanmanın olumsuz yönleri daha açıktır (Demirci ve Ekşi, 2017). Bu sebeple bir kişilik bozukluğu olarak ele alınır. Sağlıklı bir eğilim gösteren narsisizm yapılanmanın kişiye özgüven ve liderlik gibi duygular aşılayacağı belirtilirken olumsuz yönlerinin fazlalığı narsisizmin daha çok patolojik açıdan ele alınmasını kolaylaştırmıştır.

1. Narsisizmin Tarihsel Boyutu

Geçmişten günümüze “Narsisizm” ile alakalı pek çok çalışmalar ve araştırmalar yapılmış, bu araştırmalardaki artış ise son otuz yılda daha da artmıştır. Narsisizmle ilgili ilk araştırmalar insanın kişiliğini ortaya koymaya yönelik çalışmaları kapsamış olsa da son yıllarda yapılan psikoloji araştırmalarında, bir kişilik bozukluğu olabileceğine dair çalışmalar yön değiştirmiştir. Kişilik bozukluğu olarak ele alınan narsisizm, yaşantımız içerisinde zayıf yönlerimizi saf dışı bırakarak onun yerine mükemmeliyetçi benliğimizi aktifleştirmeye dayalı bir oluşumdur. Bunun yanında çevredeki herkes tarafından hayranlıkla karşılanmaya yönelik limitsiz bir talepkarlık ile karakterize edilmektedir. Böyle bir yapılanmayla ortaya çıkan narsisizm, bireyin kendisinin çok önemli olduğuna dair güçlü bir inanç, eşsiz bir kişilik, hayranlık ve beğenilme ihtiyacı, empati yoksunluğu ile belirgin bir bozukluk olmaktadır. Narsisizm ve narsistik kişilik bozukluğunu belirlemek adına objektif ve projektif testler geliştirilmiş, psikiyatri ile klinik psikoloji dallarında etkin olmuş, ilerleyen zamanlarda ise örgütsel ve yönetim alanlarında da araştırma konusu olmuştur (İlkay, 2002; Seward, 2007).

Günümüzün sıkça dile getirilen kişilik yapılanması “narsisizm” kavramı ilk kez Ovidius’un yazdığı şiirinde vurgu yapılmış ve psikoloji literatürüne 1885

yılında Havelack Ellis tarafından girmiştir (Raskin ve Terry, 1988). Kaynağı Yunan mitolojisine dayanan Narkissos'dan gelir. Sudaki yansımasına aşık olan ve ömrünün sonuna kadar yansımasını (kendisini) izleyerek hayatını tüketen, sudaki görüntüsüne ulaşma isteğiyle düşüp boğularak vefat eden Narkissos'un hikayesidir. Narsisizm kavramı bu hikayeye dayanır. Narsisizm sözlük anlamı, kişinin öz vücuduna odaklanarak cinsel arzuyu ve hazzı kendine yöneltmesi anlamına gelmektedir (Masterson, 2006; Yavuz 2007). İlk kez 1898 yılında Ellis tarafından dile getirilen narsisizm kelimesi psikanalitik açıdan, psikolojik bir terim olarak kullanılmış, özellikle bireyin cinsel dürtülerini ve hayranlığını kendisine yöneltme duygularını içeren bir özellik olarak irdelenmiştir (Ellis, 2011). Freud, Cinsellik Teorisi Üzerine Çalışmalar adlı eserinde “Narsisizm Üzerine Bir Giriş” makalesinde toplar. Keza bu makale narsisizm üzerine ilk araştırmalarını kapsar ve psikanalizde narsisizm kavramının yer almasına olanak sağlar.

2. Narsisizmle İlgili Kuramsal Görüşler

Narsisizm kavramı ilk olarak Sigmund Freud (1914) tarafından ortaya atılmış daha sonraları Otto Kenberg ve Kohut tarafından geliştirilmeye çalışılmıştır. Narsisizm terimi “aşağılık hissi” ve “gösterişli bir görüntü” görünümünün birlikte var olmasına dayalı kişilik yapısı olarak tanımlanır. Bu farklı görünümünün birlikte işlek olması bir çelişkidir. Özellikle Kenberg narsisizmi ilkel bir savunma mekanizması olarak görmekle birlikte aslında iç saldırganlığın nesnelere karşın bir bölünme olduğunu söyler. Bu ilkel mekanizmanın sonucu olarak uyuşmayan iki benliğin var olmasına sebebiyet verdiğini belirtir (Kahraman ve Şafak, 2019).

Bir öz sevgi konusu olan narsisizm psikanalitik alanda kuramcılarının araştırma konusu olmuştur. Araştırmalarında narsisizmin, insanların ruh sağlığına etki eden bir faktör olduğunu ve kişisel gelişimin bir parçası olduğu varsayılmıştır. Freud, narsisizm kavramını iki aşamada tarif eder. Bunlar, primer ve sekonder olmaktadır. Primer (birincil) narsisizm, libidinal enerjinin iç dünyaya yani benliğe atfedilmesidir. Benliğe yöneltilen bu enerji zaman içinde yön değiştirerek, anneye ya da birincil bakım verene çevrilir. Benliğe yöneltilen libido dış nesneye doğru yönelir. Buradaki nesne çocuğa bakım veren/anne kişidir. Bu

durum sağlıklı bir gelişim adına olumludur ancak bu süreç sağlıklı ilerlemezse ve anne ya da bakım veren ile ilişkisine engel olunursa ya da çocuğun ayrışma süreci anne ya da bakım veren tarafından engellenirse, çocuk libidinal enerjisini aktaracağı dış dünyadan çekerek kendi iç dünyasına yöneltir. Sonuç olarak dış dünyaya karşı güvenini kaybeder. Bu geriye dönüş ikincil (sekonder) narsisizm olarak tanımlanır. Sekonder narsisizm ise narsisizmi patolojik olarak ele alınmasıdır (Kızıltan, 2000).

- Kohut'un narsisizm'e yönelik çalışmalarında birincil narsisizmden ve libidinal kendilik sürecinden bahseder. Kohut'a göre içgüdüsel enerji mutlak suretle kendine gideceği bir yön bulur ve yönelmenin ya kişinin kendisine olacağı ya da nesneye olacağını belirtilir. Kohut, kendiliğin gelişimi sürecinde narsisizmi de ele alarak birlikte ilerler. Libidinal enerjinin kendine yönlendirme konusuyla Freud ile paralellik gösterse de ayrıldıkları nokta ise libidinal enerjinin farklılığı ve türü olmaktadır. Kohut'a göre kendiliğe yönelen libidinal enerji iki kutba ayrılır. Bunlar büyülenmeci kendilik ve idealizasyondur. Kohut narsisizmi açıklamaya yönelik çalışmaları arasında olan narsisizmayı iki transferans üzerinden ele alır; aynalama ve idealleştirme. Bu iki yapının birbirine paralel olduğunu ve patolojik narsisizmi doğurduğunu söyler. Bu durum çocuk ile anne arasındaki ilişkiye dayanır. Buradaki ilişki, yakınlığın ve bağlılığın eksik oluşu ve annenin çocuğa yeterli desteği sağlayamamasıdır. Böyle bir tablo sonucunda çocuk dağılmaya başlayacak ve bunun önüne geçmek için bir savunma yaratacaktır. Bu da Kohut'un öne süreceği transferans olacaktır. Çocuk ilk olarak annesine, sonra ilerleyen zamanlarda çevresine karşı beklenti duygusu içine girecek, fakat cevap alamadığı takdirde karşılaştığı düş kırıklığıyla başa çıkma noktasında narsisizmden yaralanacaktır. Bu oluşumun temel nedeni annenin çocuğa yüceltme ve mükemmellik duygularını yansıtmasından kaynaklıdır. Çocuğun anneden böyle bir talepkarlığı mevcut olacaktır. Buradaki yansıtmayı Kohut, mirroring ifadesiyle tanımlar. Anne açısından çocuğa karşı mirroring oluşturulamadığında bir diğer ifade ile mirroring çocuk tarafından alınamadığından kendiliğin dağılması ile sonuçlanabilmektedir. Bu sorun karşısında narsisizm bir dürtüye ya da cinsel saldırganlığa

dönüşebilir. Kohut, narsisizmi kendilikle bir kusur olarak açıklar ve bu durumu değer görmemezlikten kaynaklı korkaklık, benlik saygısının kaybı ve kırılganlık olarak açıklar. Anne, çocuğun yaşamsal dönemine uygun olan teşhircilik ve büyüklenmeciliği sağlıklı bir şekilde aynalayamaz ise, çocuğun yaşayacağı hayal kırıklığı büyüklenmeci kendilik alanında oluşur. Daha açık bir ifadeyle, çocuğun kendi benliğinde var olan narsistik benlik hiçbir değişime uğramadan aynı kalır ve ilerleyen dönemlerde çocuk aşağılık duygusuyla kendilik değerinin gerçek dışılığı arasında debelenir. Bu iki oluşum arasında kalma tereddütü içerisinde kişi, yüzeysel görünümde abartı raddesinde kendilik değeri gösterilirken, içerisinde aşırı bir kendine güvensizlik ve aşağılık duygularıyla boğuşuyor olması narsistik özelliğinin temel dinamikleri içinde yer alır (Anlı ve Bahadır, 2007; Kohut, 2019).

- Kenberg, hatalı bir gelişim durumu ve patolojik bir boyut olarak narsisizm ele alır (Gabbard 2000). Çocuklukta var olan, iyi-kötü benlik ve iyi-kötü nesne temsillerinin karşılıklı olarak ayrıştırılmaması sonucu patolojik narsisizme zemin hazırladığını ifade eder. Kenberg narsistik yapıları sınır kişilik örgütlenmesi içinde ele alır. Grandiyöz düşünceler ile oyalanmak durumunu tetikleyen bazı unsurlardan söz eder. Bunlar, haset duygusu ve duygusal boşlukta olma durumlarıdır. Grandiyöz düşünceleri tetiklemekle birlikte patolojik bir yapılanmayı da ortaya koyar. Kohut'un öne sürdüğü çalışmalardan farklı olarak Kenberg, kırılganlığı değil de şişirilmiş kendiliği ele alır. Şişirilmiş benlik durumu bir tür çocuğun savunma şeklidir. Buradaki savunma, çocuğun ebeveynlere karşı yakınlığının giderek azalması ya da kaybedilmesi sonunda oluşan travmaya karşıdır. Bir diğer travmaya karşı geliştirilen tutum ise grandiyöz kişilik yapılanmasıdır. Terk edilme korkusunun aşılması durumunda geliştirilen grandiyöz yapılanma, patolojik narsisizmin temelinde yatar. Bu savunma yapısının kişinin ileriki yetişkin yaşantısında yakın ilişkilerinde etkin rol oynayacağı üzerinde durulur (Anlı ve Bahadır, 2007; Atay, 2009).
- Horney, narsisizm özelliğindeki öz sevgi üzerinde durur ve bu kavramları yüceltilmiş benlik ile kendine hayranlık ifadeleri üzerinde açıklar. Ona göre narsistik kişiler yoğun abartı benliğini kendilerine atfederek öz

sevgiye ulaşır. Oysaki bu durum kendi içlerinde bulunmayan bir özelliktir. Nitekim bu kişilerde mutlak bir sevgiden yoksun olmalarına rağmen çevreden sevgi yerine kendilerine karşı hayranlık görmeyi tercih ederler. Buradan narsisizm yapılanmanın sevgi beklentisini saf dışı bıraktığı görülür. Horney, sürekli kendisine hayranlık duyulmasını isteyen ve kendine yönelik her şeyi realiteden uzak şekilde büyüten düşünce yapısını narsisizm olarak açıklar. Aslında sürekli süregelen hayranlık beklentisi ve büyütölmüş benlik ihtiyacı kişinin iç dünyasında bulunmayan yetileridir. Öz güven eksikliği ve gerçek benlik kaybı belirirken kişiler bu yetilerden yoksun kendilik kaybını bastırmakta ve buna yönelik bir yapılanma geliştirmektedir. Bu da narsisizm kavramı ile açıklanır (Horney, 1939).

- Beck, narsisizmin temelindeki aşağılık duygusu ile değersizlik düşüncelerinden bahseder. Bu düşünceler bireyin kendine yönelik öz güvenin yok olma tehlikesi olduğu durumlarda devreye girerken diğer insanlardan üstün olma düşüncesi ile de işlev görmektedir. Narsist birey, aşağılık ve değersizlik duygularıyla baş edebilmek adına diğer insanlardan kendini ayrı tutarak özel olduğuna inanır ve bu özelliğini hissettirmek adına çevreden beklenti içine girer. Buradaki amaç üstün olduklarını kanıtlamaktır. Bu kanıtlar yüksek maaş, dış görünüşe abartı düzeyde önem verme, en lüks arabaları kullanma gibi özellikler olmaktadır. Ayrıca bu kişiler, her konuda haklı olduklarına inanırlar ve kendi dışındakileri kontrol altına almak, eleştiren taraf olmak, tek başlarına karar alıp vermek gibi davranış ve tutum içine girerler. Beck, narsisizm yapılanmasının içinde duygulara ayrı bir yer verir. Narsistik bireyler imajlarını tehdit eden suçluluk, üzüntü ve vicdani duygularını saf dışı bırakma eğiliminde olurlar. Bu sebeple narsist bireyler bu duygular üzerinde konuşmak istemezler (Selvi, 2018).
- Young, narsistik bireyleri 1991 yılında geliştirdiği şema kuramı çerçevesinde ele alır. Bu kurama göre, bu bozukluğa sahip bireyler belli şemalara sahip olurlar. Bunlar her daim haklılık, duygusal eksiklik/yoksunluk, kusursuz olma şemalarıdır. Bu şemalar yoğun olmakla birlikte, güvensiz, yetersiz öz güven/öz sevgi, hayranlık ihtiyacı, onay alma, cezalandırma, çevreden gelen izolasyon gibi şemalarda yer alır.

Young'a göre narsist bireyler aşağılık ve eksiklik duygularından uzaklaşmak adına, telafi ve savunma mekanizmalarını kullanırlar. Young narsisizmi üç şema modu arasında açıklamaya çalışır. Bu modlar büyüklenmeci kendilik, incinmiş çocuk ve kopuk kendilik olmaktadır. Büyüklenmeci kendilik, üstünlük, yüksek statüye sahip olma ve haklılık gibi özellikleri söz konusudur. İncinmiş çocuk modunda kişiler sevilmedikleri ve bu yönde seilmeyi hak etmedikleri kanısına kapılırlar. Baskın şema içerisinde duygusal yoksunluk bu moda ait olacaktır. Son olarak ise kopuk kendini yatıştıran da; narsist bireyin yalnız olduğunda gireceği moddur. Burada kişinin esas amacı yalnızlığın getirdiği olumsuz duygulardan sıyrılmaktır. Bu olumsuz duyguların kaynağı ise incinmiş çocuk modundan gelecektir. Kişi bu moddaki yalnızlığını gidermek adına ilgisini çekecek, ona zevk verecek belli aktivitelere yönelecektir. Bunlar kumar, işe odaklanma, porno izlemek, sanal alem de fazlaca zaman geçirmek gibi oluşumlardır.

- Erten (2004) “narsistik kişilerde cinsellik” adlı çalışmasında narsistik yapıyı tanımlar. Ona göre narsistler, utangaç, kendine yetersiz, doyuma ulaşmada sabırsız özelliklere sahip yapıları ile ön plandadır. Narsisizmi açık ve kapalı olarak ele alır. Açık narsisizm; empati yetisi minimal düzeyde olan, küstahça davranışlar sergileyen, bencil özelliklere sahip kişiler ile tanımlanırken, kapalı narsisizm ise, kişinin iç benliğinde bir eleştiri, yorum ya da geri bildirimlere aşırı duyarlı bir yapılanma çizer (Bolat, Demir ve Ülker, 2016).
- Masterson (2006)'e göre narsistik kişilik bozukluğu, büyüklenmecilik, çevreden sürekli takdir ve onay ihtiyacı, eş duyum yoksunluğu, diğerlerini hor görme gibi özellikler ile ifade edilir. Bu bozukluğa sahip bireyler, yaptıkları her işte ya da her durumda mükemmeli arama, dış görünüşe aşırı önem verme, zenginlik, lidere özgü davranışları sergileme, güç, kendisine hayran kalacak insanlara yönelme gibi yorulmaz bir motivasyona sahiptirler. Bu niteliklerin altında haset ile karışık kıskançlık ve öfke duygusu da yatar. Narsistik bireyler yakın ilişki kurmada zorluk çekerler ve sevgi bağları kopuktur. Sevmek, sevilme duygularından yoksun

oldukları için hayatları son bulana değin bu duyguların boşluğunda yaşarlar (Güngör, Ekşi ve Arıcak, 2012).

- Akhtar (1989) narsistik kişilik bozukluğunun tanımlayıcı yönlerini bir araya getirerek pek çok yönden açıklamıştır. Psikososyal açıdan altı alanda “açık” ve “gizli” semptomlardan oluştuğunu belirtir. Bu bulgular Sosyal uyum, benlik kavramı, aşk ve cinsellik, kişilerarası ilişkiler, etik, bilişsel stil olmaktadır. Bu alanlarda ağır hasarlar barındıran narsistik birey, sömürücü, başarılı, baştan çıkarıcı, açık sözlü gibi özelliklere sahip olmasıyla dikkat çeker. Bu özelliklerinin yanında başkalarını derinden kıskanma, ayrıntıları çabuk unutma, olayların nesnel yönüne dikkat etmeme, olaylara şüphe ile yaklaşma gibi davranışları ve düşüncelerinde barındırırlar.
- Emmons (1987) narsistik kişilik yapılanmasını açıklamak adına 4 temel faktörden bahsederler;
- Otorite
- Kendine hayranlık
- Sömürücü
- Üstünlük/kibir olmaktadır

Üstünlük/kibir, bireyin kendi dışındaki diğer insanlardan farklı bir yere konumlandırması sonucu, diğerlerinden üstün ve ulaşılmaz inancına sahip olmasıdır. Özellikle bu üstünlük kendisine ayrı iltimaslar ya da hayranlıklar oluşması talebiyle biçimlenmektedir. Otorite, Liderlik lider olma özellikleri içinde barındıran otorite, narsistik bireylerin diğerleri üzerinde hakimiyet kırma hevesini, herkes tarafından görünür olma arzusu içeren bir mekanizmadır.

Kendine Hayranlık Narsistik bireyin kendine aşırı derecede güvenmesi ve bu doğrultuda gelişen kendine hayranlık ilgili durumdur. Kişi güvenin ardından gelen hayranlık ile kendisine adeta bir aşık ile yaklaşır. Bu hayranlık kişinin kendisini sürekli ön plana çıkarma isteği ile eş zamanlı olur ve diğerlerinin de kendisine hayran olmaları açısından talep de bulunur Sömürücü, özellikle büyüklenmeci narsistlerin özelliği olmakla beraber, empatiden yoksun olan

narsistik kişiler, ilişkide karşı tarafı sömüren alanda olurlar. Davranış biçimi narsistik bireyin uyumsuz davranışları ile kendini belli eder.

3. Narsisizm Türleri

a. Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisizm davranış, tepki ve düşünüş açısından normal narsisizmden ayrılır. Adında da anlaşılacağı gibi problemlili davranışları içinde barındıran bir yapılanmadır. Patolojik narsizme sahip kişiler, kendilerini diğerlerinden üstün olduklarına inanmakla birlikte, kendilerine karşı tam anlamıyla bir güven duygusu içinde hakim olurlar. Söz konusu böyle bir durum diğer kişilere önemsiz bir tavır ile davranmalarına sebebiyet verir. Ancak içsel anlamda başkalarının düşüncelerine ve onayına tam anlamıyla yoğun bir rağbet söz konusudur. Bu patolojiye sahip olanlardaki temel nokta bireyin tam anlamıyla dışarıdan gelecek olan yorum ve önerilere aç olmasıdır. Bu açlık onları diğerlerinin onayına muhtaç kılar ve mutlak bir doyumunu da beraberinde getireceği varsayılır. Fakat durum böyle sonuçlanmaz (Kohut, 2004).

Öfke ve saldırgan davranışların fazlalığı patolojik narsisizmi, normal narsisizmden ayırır. Patolojik narsisizme sahip kişilerin bu davranışlarının sebebi, benliklerinde var olan zayıflıkları kapatmaktır. Kernberg (2012) patolojik narsisizmle normal narsisizmi karşılaştırır. Ve belli farklarından bahseder. Bunlar; Patolojik narsisizmde narsistik direncin daha fazla olduğu, patolojik narsisizmdeki ego ve süper ego ayrışması ve bütünlüğünün sağlıklı oluşmaması, nesne ilişkilerindeki uyumsuzluğun patolojik narsisizm üzerinde önemli bir etkisi olmakla beraber ego ve süper ego uyumundaki aksaklık, patolojik narsisimde ilk olarak bireyin kendisine daha sonra çevreye yönlendirdiği libidinal enerjinin burada hatalı işleyişine sahip olarak patolojik gelişimine vurgu yapması, patolojik narsisizmde nesne imgeleri bütünleşmemiş oluşu, normal narsisimde eleştiriye, başarısızlıklara vb. olumsuzluklara karşı verilen yoğun tepkinin yanında fazlaca olmasa da dış nesnelere karşı güven duyulurken patolojik narsisizmde böyle oluşumlardan söz edilmemekle birlikte yoğun talepkarlık ve hiçbir şekilde tatmin olunmama durumu olarak belirtilir.

Bozukluğun özellikleri;

- Narsistik bireyler, gerçek benlikleri ve kişilikleri dışında bir de oluşturdukları sahte kendilik adında bir oluşum mevcuttur. Bu sahte kendilik narsist bireyi tehlikeye soktuğu anda ortaya çıkmakla beraber yücelik ve mükemmellik gibi gösterişli bir görünümü de içinde barındırır. Sahte kendilik denilen oluşum narsistik bireyin bir nevi savunma mekanizmasıdır.
- Narsistik bireyler, yaşamlarının ilk evrelerinde sağlıklı bir sevgiden yoksun oldukları için yetişkinlik dönemlerinde de kendi dışındaki diğerlerini sevme duygusundan da kaçınırlar.
- Kullanılan pek çok savunma mekanizmaları içinde, bastırma, bölme, yadsıma, yansıtılmalı özdeşim, değersizleştirme narsistik bireylerin sıkça kullandığı savunma mekanizmalarıdır. Örneğin narsistik birey, kendisini zora sokan ya da değersiz hissettiren herhangi bir olayı bilinçaltına rahat bir şekilde bastırabilir. Var olan bir olayı ya da durumu önemsemeyebilir. Olayla alakalı hissedilen duyguları değersizleştirebilir. Sonuç olarak birey duygulara pek önem vermez. Başa gelen olumsuz duygulardan bir an evvel sıyrılmak adına bölme mekanizmasını kendi içinde kullanabilir.
- Narsistik bireyler kendi dışındaki dış çevre ile pek etkileşime girmezler. Bunun nedeni narsistlerin dünyayı güvenilmez ve tehlikelerle dolu bir alan olarak algılamalarıdır. Haliyle bu düşüncede olan narsist birey, libidinal enerjisini tamamıyla kendisine yönlendirir ve kendi içinde benliği, kişiliği ile alakalı ihtişamlı inancının imparatorluğunu kurar.
- Narsistik bireyler, topluluk içinde olmaktansa yalnız kalmayı tercih ederler ve genelde yalnız kalırlar. Bu yalnızlık ikili ilişkilerindeki olumsuz etkileşimin nedenidir. Bir nevi narsistik birey empati yeteneğinden yoksun olduğu için ikili ilişkileri genelde çıkara dayalıdır. Bu durum ise onları yalnızlaştırır.
- Korkusuz olma, ürkütücü bir seri kanlılık, üstünlük, her konuda beceriye sahip olma, yenilmezlik, kendine hemen hemen her koşulda

hakim olma gibi özellikler narsistik bireylerin niteliklerinin temelini oluşturur.

- Narsistik bireyler kendini genellikle herkesten üstün olduğuna inandıkları için haliyle kendisi dışındaki herkesi değersiz ve önemsiz görme eğilimindedir. Bu algılayış ile diğer insanları rahat bir şekilde çıkarları doğrultusunda kullanma eğiliminde olurlar. Bu eğilim içerisinde insanları küçük düşürmek, onlarla alay etmek, olumsuz bir olay karşısında kendisini aklamak adına karşı tarafı suçlamak gibi davranışlar görülebilir.
- Narsistik birey, bir insanla yakın ilişki kurma amaçlarından ilki narsistik doyumu sağlamak ihtiyacı olmaktadır.
- Narsistik birey için kendisi her daim ulaşılmaz bir varlıktır.
- Narsistik birey hayatına aldığı ve bir çıkar uğruna kullanacağı kişi üzerinde hüküm sağlayamazsa fazlaca öfkelenir ve karşı tarafı hor görür
- Narsistik bireyler mazoşist ve sadist özellikler taşımakla beraber acı vermek ve acı çekmekten büyük haz alırlar.

b. Normal Narsisizm;

Normal narsisizm, kişinin kendisiyle, ilişkili olduğu çevresiyle ve çevredeki diğer insanlar ile uyumlu durumudur. Bireyin öz saygınlığı ve öz güvenin kendisine karşı hiçbir kuşkuyla yer vermeden olabildiğince yüksek olması ya da diğerleri tarafından kendisine yönelik olumlu/olumsuz eleştirilerin, öz benliğini ve güvenini etkileme gücünün minimal olduğu durum olmaktadır. Çevredeki kişilerin düşünceleri ve önerileri ile beslenmekten ziyade kendi düşünceleri ve görüşlerini baz alarak yaşar ve bu anlamda öz güvenini doyurur. İnsanın, çevresindeki kişiler tarafından sevilmesi, takdir edilme, beğenilme gibi tepkiler alması her bireye mutluluk verir. bunlar insani gereksinimlerdir. Bu gereksinimler narsistik ihtiyaçlardan gelir fakat bu gereksinimlerin fazlaca istenmesi bazı zamanlar olumsuz duygulara yol açabilmektedir. bireyin buradaki amacı etraftan kendice hak ettiği ve istediği değeri ve kabulü görmektir. Fakat hak edilen ve

istenilen değer ile kabulü görememek narsistik yaralanmaya yol açabilir (Karaaziz ve Atak, 2013).

c. Büyüklenmeci/Görkemli (Grandiyöz) Narsisizm;

Kişi kendisini olduğundan daha üstün ve erişilmez görmekte, kendisine karşı hayranlık beslemektedir. Zaaflarını ve zayıflıklarını saf dışı etmeye çalışır aynı zaman da öz saygısını tehlikeye sokacak kişi ya da olayları değersizleştirir. Büyüklenmeci narsistik bireyler aşırı bir öz güven görünüşü ve kendisinin biricik olduğuna inanırlar. Bu inanışın devamında ise herkes tarafından özel bir muameleye layık olduğuna inanırlar. Bu özelliklere sahip bireylerin kendi dışında kalan diğer bireylerin görevi onları memnun ve tatmin etmektir. Büyüklenmeci narsistler, isteklerinin karşılanmadığı takdirde, karşısındakini kandırma, aldatma, terk etme ve manipüle etme gibi yollara yönelirler. Büyüklenmeci narsistlerin diğer bir adı ise habersiz narsistlerdir. Araştırmalar bu kişilerin farkında olmadan bu tarz davranışları sergilediklerini belirtir. Ayrıca büyüklenmeci narsistlerin kendilerini ihtişamlı bir gösterişe sahip oldukları inancı gerçekle bağlantılı olmadığını vurgular. Kişi diğer insanlardan sonsuz ve sürekli bir ilgi görmeyi talep etme gibi patolojik bir yapılanma ile doludur. Büyüklenmeci narsistler, saldırganlık ve otoriterlik gibi özelliklere de sahiptirler. Daha az hassas olurlar. Çevresindekilere kendilerinin ne kadar mkemmek olduklarını çekinmeden dile getirirler (Firestone, 2017).

d. Kırılğan/Savunmasız Narsisizm;

Kırılğan narsisizmde bireyler daha derin yetersizlik, başarısızlık ve beceriksizlik duygularıyla mücadele ederler. Büyüklenmeci narsistlere kıyasla daha hassastırlar. Narsisizm daha derinlerdedir. Ufak bir benliğe karşı olumsuzluk ya da eleştiri söz konusu olduğunda oldukça hassaslaşırlar ve dış çevreden sürekli bir güven ortamı talep ederler. Kırılğan narsistler ihtişamlı bir görünüşe başvurma stratejileri pek yoktur. z güvenlerini yaratmak ve korumak adına dış çevrenin olumlu yorumlarına gereksinim duyarlar. Kırılğan narsistlerde kişi diğerlerinden üstün ve değersiz duyguları arasında tereddüt yaşar. Öyle ki kendilerinin değerli olmadıklarına yönelik kaygı duyarlar. İekli ilişkilerinde de karşı tarafın kendileri hakkında ne düşündükleri üzerinde endişelidirler. Kırılğan narsistlerin ana düşüncesi şudur; “kendim hakkında iyi hissedebilmem için diğer

insanların benim hakkımdaki olumlu düşüncelerini bilmem gerek, zayıflıklarımı diğerlerine belli ettirmem oldukça zor fakat çevremdekilerin beni sevmesi beni güçlü kılan bir kalkandır.” (Kohut, 2019).

Kırılğan narsisizmde iki algı söz konusudur. Bunlardan ilki görünür olan olumlu benliktir. Görünür olan olumlu benlik algısında gurur ön plandadır. Narsistik birey etrafından sürekli olumlu eleştiriler aldığıında, olumsuz benliği bastırarak olumsuzu görünmez kılar. Diğer i ise örtük olan olumsuz benliktir. Burada aşağılama ve utanç duyguları ön plandadır. Narsistik birey en ufak bir olumsuz eleştiri ile karşı karşıya kaldığında, olumsuz benlik algısı belirginleşerek kişide utanç duygusunu aktifleştirir. Kırılğan narsistik birey bu iki benlik algısı arasında savaş vererek iki benlik arasında gidip gelir. İkili ilişkilerde büyükenmeci narsistler, kırılğan narsistlere kıyasla stres seviyeleri daha aşağıdadır. Bu sebeple kırılğan narsistler ilişkilerinde daha fazla sorun yaşama eğiliminde olurlar. Kırılğan narsistler kendi kırılğanlığı ile baş etmek adına harcayacağı eforu kendine yönlendirerek ilişki içerisinde soğuk ve oldukça mesafeli bir imaj çizebilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

E. Bağlanma Kuramı

Bağlanma bebek ile anne arasında ya da bebek ile bakım veren (sabit bir kişi) arasında inşa edilen, temel güven duygusunu oluşturup geliştiren ilk ilişkiye denilmektedir (Budak, 2005).

Bireyin duygusal gelişiminin sağlıklı olabilmesi, ilk olarak bebeklik dönemindeki bebek ile bakım veren kişi arasındaki ilişkiye dayanır. 0-2 yaş arası olarak tanımlanan bebeklik dönemi, çocuğun hem fiziksel hem zihinsel hem de duygusal açıdan en hızlı geliştiği dönem olmaktadır. Bu sebeple bu dönemdeki çocuğun yalnızca fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi yeterli olmayacaktır. Beceri ve yeteneklerin henüz gelişmemesine bağlı olarak bebeğin bakıcısına bağımlı olması ve bağımlılığın devamında birincil bakım veren ile kurduğu ilişki onun her açıdan (zihinsel, duygusal v.b) gelişimi adına büyük öneme sahip olacaktır. Bebeğin ilkel bir evrede olduğu göz önüne alındığında bakım veren kişiye karşı bağlanma davranışı kaçınılmaz olacaktır. Aslında burada kilit nokta anne-baba fertlerinin rolüdür. Bebeklik dönemindeki bağlanma kavramı anne-baba ya da bakım verenlere karşı bebek tarafından olumlu tepkilerin verilmesi, bebeğin

bakım verene yönelmesi, araması, bakım verenin varlığının hissedilmesi ve ilerisinde gelen rahatlama duygusu gibi oluşumları kapsayan bir durumdur. Birincil bakım veren ile bebek arasında ortaya çıkan bağlanma bebeğe güven duygusunu aşıl原因 kuvvetli bir bağdır. Bebeğin kendi ihtiyaçlarına karşılık veren kişiye bağlanmaya başlama dönemi ilk yılın ikinci yarısı olmaktadır. ‘Bağlanma nasıl yollar ile gerçekleşir?’, ‘Bağlanmayı etkileyen etmenler nelerdir?’ ‘Güvenli bağlanmanın ölçütleri nelerdir?’ Bu tarz konuyla alakalı sorular değişik açılarla cevap bulmaktadır. İnsanda ortaya çıkan psikopatolojinin pek çok sebepleri arasında bebek ile bakım veren arasındaki ilişkiyle de bağlantılı olduğu varsayılmaktadır (Soysal vd., 2005).

Bağlama kavramı, bebek ile anne-baba veya bakım verenle arasında oluşan duygusal açıdan olumlu ve yardımlaşmaya dayalı bir ilişkinin var olması olarak ifade edilir. Bu dönemde yeni doğanın biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak adına başvuracağı taraf, kendisi ile yakından ilgilenen kişidir ve bu kişi anne ya da birincil bakım veren olmaktadır. Bakım veren, çocuğun ihtiyacı olan bağlanma duygusunu karşıladığı bir öteki taraf olarak adlandırılmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında kurulan bu bağ, bireyin kişilik oluşumunun büyük bir kısmını oluşturmakta ve bu oluşturulan kişilik yapısının yaşam boyu aktif olduğu bilinmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby geliştirdiği bağlanma kuramında, insanların kendileri adına çevresindeki diğer kişiler ile duygusal bağ kurmasının insanın varoluşsal yapısından ileri gelen büyük bir önemini dile getirir. Yeni doğanların hayatlarını sürdürebilmeleri adına zorunlu ve gelişimsel boyutta işlevselliğe sahip bir bağlanma sistemini vurgular. Bu sistem bebek ile birincil bağlanma figürüyle arasındaki yakınlık, bebeğe bakan kişi tarafından bebeğe gelebilecek herhangi bir tehlike ya da olumsuzluklara karşı koruyucu rol üstlenir ve bebeğin etrafını keşfetmesine olanak sağlar. Bu nedenle bebek-bakıcı arasındaki yakınlığın varlığı ve sürekliliği bağlanma sistemindeki en önemli sebep olmakla birlikte yeni doğana güven aşılama bakımından daha büyük bir öneme sahiptir. Yakınlık duygusunun güçlülüğü, çocuğun kendisini, çevresini fark etmek ve keşfetmek adına kullanabileceği ‘güvenli bir alan’ ve tehlikeli durumlarda sığınabileceği ‘sağlam bir korunak’ işlevi vardır. Bakım verenin bebek açısından ulaşılabilirliğinin tehdidi karşısında bağlanma sistemi direk olarak etkin hale gelir. Böyle bir durumda bakım verenin karşı tarafa (bebek,

çocuk) göstereceği reaksiyonlarının niteliğine bağlı olarak yeniden etkin hale gelen bağlanma sistemi, bakım veren ile bağlantının yeniden inşasına olanak tanır ya da bağlanmanın onarılmasında rol oynar. Böylece algılanan güvenli alan sağlanır veya çocukta ayrılığın yaşanacağı hissiyatı ile ortaya çıkan huzursuzluk protesto tepkileri ile belirir. Nitekim bakım verenden ayrı kalma, sosyal çevreden kopukluk ve regrese olma ile sonuçlanan bağlanmanın çözülme olayı ile sonuçlanabilir. Daha basit ifadeyle bağlanma sistemi bebek ile birincil bakım veren arasında gözlemlenebilen belli davranış örüntüleri ile açıklanır. Bunlar; yakınlığı arama, ayrılığı reddetme, keşif durumları için bakım vereni güvenli alan olarak algılama ve destek adına bakım vereni sığınak olarak algılama olmaktadır (Sümer ve Güngör 1999).

1950 yılında Dünya Sağlık Örgütü (Who)'nın Londra'da yaşayan pek çok evsiz ve ebeveynsiz çocukların ruhsal sağlığı üzerine bir tebliğ sunmak adına Bowlby çağrılır. Bowlby'nin bağlanma kuramının temellerinin atıldığı bu çağrı bir takım teorileri ortaya koyma bakımından büyük öneme sahip olacaktır. Bowlby'nin aktarımına göre erkek çocuklarının suç oranlarının fazlalığı aslında onların erken dönem annelerinden ayrı kalmalarının bir sonucu olduğunu belirtir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin erken dönem yaşantıdaki önemini vurgular. 1944 yılında Bowlby “Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları” adlı makalesini yayımlar. Makalenin içeriğinde insan yaşamının ilk üç yılının anne/bakım veren yoksunluğu ile geçmesinin bireye ruhsal ve fiziksel alanlarda sorunlar oluşturma riskini yükselttiğini beyan eder. Bu beyan Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından raporlanır ve Bowlby bireyin erken dönem anneden yoksunluğunu çocuğun ileriki dönem yaşantılarında büyük sorunlar oluşturacağı üzerine çalışmaları daha da fazlalaşır (Bowlby, 1951). Bağlanma teorisiyle ilgili yapılan pek çok çalışmalar üzerinde büyük katkısı olan Bowlby'nin bebek ve bakım veren arasındaki bağlanma üzerine kurduğu kuramı, bağlanma olgusunun doğumdan ölüme kadar devam eden bir konu olduğudur.

1. Bağlanma Stilleri

a. Güvenli Bağlanma;

Düşük seviyede kaygı ve kaçınma duyguları ilk belirtilerdir. Kendilerine karşı olumlu benlik duygularıyla kendini ve başkalarını sevmeye değer bulurlar.

Olumlu kendilik algılarını sürdürmek adına daha az onaya ihtiyaç duyarlar. Diğerleri ile daha kolay irtibata geçip, yakınlık kurabilirler ve her daim özerkliklerini koruma eğilimdedirler. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerde olumsuz duygu ve eylemlerin daha az görüldüğü, sosyal çevre ve ikili ilişkilerde daha sağlıklı birliktelikler kurduğu ve diğer insanlara empati duyma konusunda daha özverili olduğu saptanmıştır (Batıgün ve Büyüksahin, 2008).

Bebek ve anne arasındaki ayrılma durumunda aşırıya kaçmayan tedirginlikve sakinleştirilebilir telkinler, kavuşma sırasında sevinç ve anneyi kabullenme, çevre ile uyumlu tablo olmaktadır. (Arslan ve Teze, 2022). Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar akranları ve diğerleri ile yakın ilişki kurarak ilişkide istikrarlılık göstermek gibi olumlu özelliklerde daha başarılı olmaktadır. Güvenli bağlanma dediğimiz husus ruh sağlığını olumlu yönde etkileyen, kendine güveni ele alan, sosyal problemlere çözüm arayan, kayıp ya da ayrılık durumlarında sağlam bir duruş sergileyen, olumlu kendilik ve pozitif bakış açılarıyla karakterize edilmektedir.

Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar bir problem ya da herhangi bir sorunla karşılaştıklarında bu durum ile nasıl baş edilebilir? Sorusuyla yola devam ederler. Sorun karşısında kaygı, huzursuzluk gibi duygular hissedilir. Fakat bu duygular aşırı olmamakla birlikte yerini çözüm arayışına bırakır. Olumsuz duygular kontrol altına alınmaya çalışılır ve yaşamı aksatmaya izin verilmez. Sonuçta olumsuz duyguları olumluya çevirerek ilginç bir şekilde kullanılır. Güvenli bağlanma işlevinin ana karakteri olan anne, çocuğun olumlu duyguları olduğu gibi olumsuz duygularının da olabileceğini çocuğa aksettirerek, kendisini rahatsız eden konuları rahatça açabilmesine izin verir (Şahin, 2015). Olumlu ve olumsuz duyguların hem ebeveyn hem de çocuk tarafından ele alınması ve bu duyguların kabul edicilik yönünden algılanması, çocukların hissettikleri duyguları açıkça ifade edebilmelerini ayrıca öz farkındalığın gelişmesinde büyük rol oynayacağını belirtilir (Thompson ve Meyer, 2007).

Bakım veren ile kurulan ilişki, bakım veren tarafından ihtiyaçların doğru zaman, doğru şekilde giderilmesi, bebeğe duygusal yakınlık göstermek ve kendisini güvende olduğunu hissettirerek bakım veren ile bebek arasındaki ilişki sürecinin bu tabloda devam etmesi durumunda bebeğin kendisinin değerli ve

sevilmeye layık bir birey olarak görmesine sebebiyet verir. Ayrıca dünyayı ve çevresindeki kişileri olumlu, güvenilir bir liman olarak algılama, böylelikle duygularını rahat bir şekilde ifade etme yetisini elde etmesi beklenir (Arslan ve teze, 2022).

Bakım verenin sıcak, duyarlı ve çocuğun ihtiyaçlarına hemen karşılık vermesi Annenin ya da bakım verenin bebeğe karşı duyarlı oluşu ve bu duyarlılığın istikrarlı oluşu, bebek ve bakım veren arasında güvenli bir bağlanmaya zemin hazırlar. Bakım veren tarafta duyarlılığı arttıracak davranışlar bir takım deneysel bulgularda desteklenmiş ve bu duyarlı davranışın varlığı çocukta güvenli bağlanmanın oluştuğuna dair başarılı sonuçlar getirmiştir. Bakım verenin duyarlı ve istikrarlı oluşu bebekte güvenli bağlanmayı doğurur. Bebekten gelen ihtiyaç ve sinyallere karşın bakım verenin hazır oluşu, dikkatli oluşu ve sinyale karşı doğru zamanında tepki vermesi güvenli bağlanma ölçütüdür. Duyarlılığın katkısını anlamak adına iki etmen ortaya çıkar. İlk olarak bakım verenin bebeğe duyarlı olarak karşılık vermesi çocuğun o anki stresini yönetir. Bakım verenin ilgi ve duyarlılığı çocukta var olan stres yönetimine katkı da bulunur, kapasiteyi geliştirir ayrıca stres düzenlemesinde olumlu ve önemli role sahip olur. Bir diğeri ise öz yeterliliğe karşı yapılan olumlu aktarımdır. Öz-yeterliliğin arttırıcı yönü olmakla birlikte bu oluşumları destekleyen belli bir takım kanıtlar şunu ortaya koymaktadır: Bebeğin çevredeki tepkileri, davranışları ve uyarıcıları algılaması, kendisine yönelik benliğin oluşmasına katkıda bulunur. Bebeğin ihtiyaçlarına duyarlı ve düzenli bir şekilde karşılık veren bakıcı bu hareketi ile bebeğin öz-yeterliliğini istikrarlı olarak deneyimlemesine olanak sağlar. Böylece bebek kendi dışındaki bir başkasından pozitif tepki almak adına ne yapmasını algılamakta ve bu duygusal güvenin temelini oluşturmaktadır. Bakım verenin bebek ile her daim fiziksel olarak temasta bulunması, bebeğin ağlamaması için elinden geleni yapması ve her defasında bebeğin taleplerini anında karşılaması duyarlılıkla ilgili değildir. Bakım verenin bu davranışları aslında bakım örüntülerini yansıtır ve ihtiyaçlara karşı duyarlı ya da duyarsız olunabilir. Bowlby'e göre duyarlılık olgusunu ' çocuğa karşı saygı' olarak nitelendirir. Bu noktada bakım verenin ya da ebeveynlerin çocuğun kendi perspektifinden dünyayı algılayabilmesi, çocuğun isteklerine ve amaçlarına ilgili

olduğunu hissettirmesi, çocuğun hareketlerine yön veren kişilik özelliklerine dikkat etmesi, çocuğa karşı saygının açık bir göstergesini oluşturmaktadır.

b. Kaygılı/Kararsız Bağlanma Stili

Anne ve bebek arasında sıkı bir bağ yoktur. Nitekim anne bebeğe pek de duyarlı ve ilgili değildir. Böyle bir durumda anneden arılan bebek hernagi bir tepki göstermez ve anne geri döndüğünde zaman annenin dönüşüyle ilgilenmez, çevredeki diğer kişiler ile iletişimden kaçır. Yüksek kaygı duygusu hakimdir. Olumsuz kendilik olumlu diğerleri modeli vardır. Kendilik değeri düşüktür. Değersiz olduklarına inanırlar. Diğerlerinin uzun süreli ve kalıcı ilişkilerine pek inanmazlar. Kendine güven konusunda bozuk algı olduğundan ötürü terk edilmekten yana aşırı bir korku vardır. Romantik ilişkilerde partnerine karşı kıskançtırlar. Adeta partnerini kıskançlıktan boğarlar. Kolayca aşık olup karşısındaki partnerini idealize ederek olumsuz yönlerini saf dışı bırakırlar.

Kaygılı/kararsız ya da saplantılı olarak adlandırılan bu bağlanma stilinde, en temel özellik terk edilme korkusudur. Bu korkunun temel sebebi bu bağlanmaya sahip kişilerin kendilerine atfettikleri düşük değer yargısı olmaktadır. Bu değersizlik kendilerinin hiçbir zaman sevmeye layık olmadıkları yönündeki inançlarıdır. İlişkilerinde genellikle obsesif tutumlar ile var olurlar ve kendilerine karşı hissettikleri yoğun değersizlik duygularını obsesif /takıntılı eylemleri ile partnere adeta yapışık olurlar (Burger, 2006).

c. Kaçınan Bağlanma Stili

Bu bağlanma stiline sahip bireyler, çevredekilere güvensiz hisler beslerken kendine karşı daha ılımlıdır ve kendinin değeri olduğu kanaatindedir. Bağımsızlıklarına fazlaca değeri veren bu kişiler diğerleri ile yakın temasta bulunmak ya da ikili ilişki kurmak bakımından zayıftırlar. Çünkü onlar için yakın ilişkilerin pek de önemli ve değeri olduğu söylenemez. Yakın ilişkilerin beraberinde bağlanma duygusunu da getireceğinden ötürü derin acılar yaşayacağı algılarına kapılırlar. Bu algı beraberinde derin yakınsal ilişkileri de saf dışı bırakmaktadır (Bartholomew & Horowitz, 1991). Kaçınan bağlanma stilinde romantik ilişkilerin içeriğinin, karmaşık ve netlikten uzak olduğunu ifade edilir. Buradaki karmaşıklığın sebebi kaçınan stile sahip bireyin özerkliğini ve bağımsızlığını her daim ön plana çıkararak bu iki özelliğini kaybedecek

kaygısından ileri gelmektedir. Bu durum ilişkiyi zedelediği gibi karşı partneri de değersizleştirecektir. Bu tutumun esas sebebi kendilerinin partner tarafından suistimal edilme korkusundan ileri gelmektedir. Bu korku beraberinde duygusal ve fiziksel uzaklaşmayı da getirir.

2. Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar

- Aşırı Ağlama;

Robinson ve Moss (1970) yeni doğan ile anne arasındaki ilişkiden bahseder. Anne doğumunu ve bebeğini heyecan ile bekler. Bebeğin dünyaya gelmesiyle ilk aylarda aşırı ağlama refleksi ilerleyen zamanlarda bebeğin göz teması kurmasını ve gülümsemesini geç kalınmış ve olması gerekli refleksler yavaş ilerlemiş ancak ihtiyaçların giderilmesi istikrar sağlanması beklenir. Üçüncü ayın sonlarına doğru anne tarafından bir takım duygular cereyan eder. Bunlar; engellenme, anneliğe uygun olmama ve bebek tarafından sevilmemeye hissiyatı ile bebeği ret etme davranışı görülür. Bir diğer örnek ise annelerin bebekleri ağladığı zaman, onlara aldırış etmedikleri ve neticede bebeklerde aşırı ağlama davranışının ortaya çıktığı, sonrasında annelerin bebeklerini yatıştırma gayretlerinin beyhude olduğu bir kısır döngü belirlemiş ve sonunda anneler bakımlarını durdurmuşlardır. Bu durum aşırı ağlamanın anneyi geri ittiği varsayımını ortaya koymaktaydı.

- Annenin kısa süreli yoksunluğu;

Annenin üç aylık bir süre ile ayrılığı ve geri dönüşleri, çocuğun olumlu karşılanması/karşılamaması süresince vuku bulan tablo. Çocuğun anne ile veyahut birincil bakım veren ile ayrılığının ilk zamanları, şiddetli ve uzun süreli ağlama nöbetleri, huzursuzluk v.b gibi belirtilerle kesilen ağlamaların çocuğun tekrardan şiddetli ağlamalara evrildiği bir süredir. Bir yabancının (anne-baba-bakımveren dışında) çocuğun yanına gelmesiyle ağlamalar tekrar başlar. Ağlama nöbeti durduğunda çocuğun surat ifadesinde yorgun ve kırgın bir tablo belirir. Bu döneme “Protesto dönemi” denilmekle birlikte belli oluşumlar vuku bulur. Bunlar, yemekten kesilme, kilo kaybı, kusma ve gelişimin yavaşladığı bir takım sağlıksal şikayetler ile devam eder. Yoksunluğun 2. ve 3. haftalarında hareketsizlik boy gösterir ve depresif dönem hakim olur. Ayrılık 2 ay içinde sonlanmaz ise çocuktaki durgunluk daha belirgin hale gelir ve içe kapanma dönemi başlar. Bu evrede uyaranlara kayıtsız kalma durumuna rastlanacaktır. Üç

ay sonunda ayrılığın sonlanmasıyla bebekteki var olan ayrılık semptomları giderek azalır. Fakat Bowlby bu kavuşma evresinde çocukta anneye karşın iki önemli his beslediğini söyler. Nitekim çocuk anneyi ister. Fakat terk edildiğinden ötürü ona kırgındır da. Annenin dönüşüyle ilgisi azalmış olan çocuk reddedici bir tavır takınır. Unutulmamış bir figürdür anne ancak öfke duygusu aktiftir. Ve tekrardan terk edilme korkusu baskındır. Erken dönemde yaşanan bu olaylar bazı çocuklarda yetişkin dönemlerinde, ikili ilişkilerinde duygusal sınırlılık, bağılılıkta sıkıntılar, duygulanmada yetersizlik gibi duygudan yoksun ilişkiler kurarlar. Özellikle anne yoksunluğunun üç ayı geçiyor olmasıyla ayrılık belirtileri iyileşmez (Tüzün ve Sayar, 2006)

- Annenin uzun vadeli yoksunluğu;

Erken dönemin ilk yıllarında ebeveynlerin ayrılma ya da bakım evlerinde yaşayan çocuklarda görülen sendromdur. Esas sebep anne yoksunluğu olmaktadır. Çocuk anne ya da birincil bakım veren kişi tarafında birebir bağ kurmadan yoksun oluşu, duygusal gelişimden de yoksunluğuna sebep olmaktadır. Bu çocukların çevreyle ilgileri azdır ve uyaranlara güç cevap verirler. Çocukların sevgi bağlarında sıkıntılar mevcut olabilmektedir. Örselenmekte ve ihmal edilme riskleri de daha yüksek olmaktadır. Nitekim birebir bakım veren yoksunluğu neticesinde bağlanma aşamasını tamamlayamamış olma durumu çocuğun uyaranlara karşı kayıtsız kalması, kayıp olan ebeveyne karşı yoğun özlem ve yoğun öfke duymasına sebebiyet gibi tablo belirir. Bu çocuklardan bazıları ileriki yaşlarda sosyopat, nevrotik ya da psikotik rahatsızlıklara daha yatkın olabilmektedir. Şöyle ki bu bireylerde sevgi bağı kurma ve korunma kabiliyeti bozuktur. Nihayetinde ikili ilişkilerinde aksaklıklar kaçınılmaz olacaktır (Tüzün ve Sayar, 2006).

3. Bağlanma Kuramın Önemi ve Yapılan Çalışmalar

Kullik ve Petermon (2013) bağlanma ve depresyon arasındaki ilişkiye dayalı yaptıkları çalışmalarında, bağlanma stillerinin önemini vurgularlar ve ergenlerde bağlanma ve depresyon arasındaki ilişkiyi işlevsel olmayan duygu düzenleme açısından ele alırlar. Araştırma sonunda depresif bozuklukların ve işlevsel olmayan duyguların ebeveyn ve akran bağlanma özelliği ile ilişkili olduğunu saptanır.

Main ve diğerkleri (1985) tarafından bağlanma stillerinin bebeklik, çocukluk ve yetişkin dönemdeki etkilerine dair pek çok deneysel çalışmalar yapılmıştır. Onlar için çalışmalarının temeli olan bağlanma teorisinde yer alan iki önemli fikir vurgulanır. Bunlar; güvenli bağlanmanın sergilenen davranış üzerinden yorumlanması ile davranışların üretilmesinde klavuzluk eden içsel çatışma modeli ile bağlanma figürünün rolü olmaktadır. Main ve arkadaşları çocuklarda ve özellikle yetişkinlerde güvenli bağlanmanın değerlendirilmesi adına bebeklik dönemlerindeki bağlanmanın sınıflandırılmasının önemini vurgulayarak bir takım ölçütler sunar. Bu ölçütler; annenin bakımı ile uzun, kısa vadeli adaptasyon; kaliteli bir gündüz bakımı ile güvenli bağlanma arasındaki olumlu bulguların saptanması; bakım veren tarafından kötü muameleye maruz kalan bebekler; güvensiz bağlanmanın baskınlığına eşlik eden kaçınan bağlanma özelliği; istismara uğramış çocuklarda güvenli bağlanmanın güvensiz bağlanmaya evrimleşmesi ile pek çok faktör açısından açıklanır (Main ve diğerkleri, 1985).

Yetişkin dönem bağlanma özelliklerine dikkat çeken Main ve diğerkleri (1985) bebeklik/ çocukluk dönemi gelişen bağlanma stillerinin, ilerleyen yaşlarda (yetişkinlikte) kurulan ilişkileri üzerinde etkilerini incelemeyi planlamışlardır. Geliştirdikleri ‘yetişkin bağlanma görüşmesi’ ölçeğinde bireyin çocukluk dönemimdeki yaşantılarını hatırlama, uyarılma ve şimdiki zaman da kendisini nasıl etkilediğini ifade etmesi istenir. Araştırma sonunda, güvenli, kayıtsız ve kaygılı bağlanma özellikleri aktarılmış, ortaya çıkan bağlanma stillerinin yetişkin dönem ikili ilişkiye yüksek oranda etki edeceği kansına varılmıştır (Duran, 2022).

Bağlanma stillerinin birey üzerinde özellikle genç ergenlik döneminde etkisini araştırmaya yönelik çalışmalarında bulunan Kobak ve Sceery (1988) 1. sınıf üniversite öğrencileri üzerinden yaptığı çalışmasında belli noktalara ışık tutmuştur. Üç bağlanma stili (kayıtsız, güvenli ve saplantılı) üzerinden ilerleyerek genç yetişkinlikteki etkilerini irdelemişlerdir. Güveli bağlanan bireylerin, akranları arasında özgüvenli, egosu sağlam derecede dayanıklı, endişe, kaygı ve düşmanca duyguları daha az yaşadıkları, az sıkıntı stres ve yüksek derecede sosyal desteğin varlığı gibi özellikler bildirilirken kayıtsız grupta ego dayanıklılığı oldukça düşük, sosyallik açısından uzak ilişkiler (yakınlık az) ve düşmanca, saldırgan davranışların varlığı saptanır. Son olarak ise saplantılı bağlananlarda ego dayanıklılığı az, daha fazla endişeli, yüksek düzeyde kişisel

sorunları ile boğuşan bireyler olarak raporlanır. Daha açık ifadeyle güvenli bağlanan bireylerin kendilerini daha iyi ifade edip yakın ilişkiler kurma açısından cesur davrandıkları, kayıtsız bağlanan bireylerin ilişkiye ve diğerlerine yatırımlarının düşük olduğu, saplantılı bağlanan bireylerin ilişki kurmada ve sürdürmede oldukça zorlandıkları bildirilir.

Ayyıldız ve Elkin (2016) insanın yaşamlarının ilk evrelerinde bakım veren ile kurduğu ilişkinin yetişkin dönem yaşantılara ve kişilik gelişimine büyük oranda etki ettiği varsayımı dikkate alınarak, üniversite öğrencileri üzerinden sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının bağlanma stilleri perspektifinden ilişkisi irdelenir. Araştırmanın bulguları, kişilerin sahip olduğu bağlanma stillerinin (güvenli, saplantılı, kayıtsız) genel öfke seviyelerinin, öfke dışa vurma düzeylerinin, öfkeyi bastırma ve kontrol altına alma yetileriyle ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Bir diğer sonuç ise güvenli bağlanan bireylerin sürekli öfke ve dışa vurma düzeylerinin oldukça düşük seviyede seyredildiği, öfkeyi kontrol altına alma düzeylerinin yüksek seviyede anlamlı seyredildiği saptanmış saplantılı ve kayıtsız bağlanma özelliğine sahip bireylerin sürekli öfke ve bastırma düzeyleri yüksek seviyede, kayıtsız bağlanma özelliğine sahip bireylerin öfkeyi dışa vurma seviyeleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Muşdal/Çelebi ve Polat (2018) çocukluk çağı travmatik örüntülerin yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluş yapılanmasının evlilik doyumu üzerindeki etkilerine ilişkin yürüttükleri çalışmalarında evli kadınlar örnekleme dahil edilmiş ve pek çok değişken üzerinden evlilik doyumu irdelenmiştir. Bu değişkenler arasında bağlanma stillerinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu saptanmış, kaygılı bağlanma özelliğine sahip bireylerin ilişki/evlilik doyumu ile arasında negatif yönde ilişki olduğu son olarak ise çocukluk çağı travmatik deneyimlerin/yaşantıların kaygılı bağlanma stili ile arasında pozitif yönde ilişki olduğu aktarılmıştır.

Keskin ve Çam (2008) ergenlerin ruhsal durumlarını çeşitli değişkenler açısından ele aldığı çalışmalarında, bağlanma stilleri ile ruhsal durum arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. 11-15 yaş arası toplamda 384 ergen birey ile yapılan araştırmanın sonucunda, güçler ve güçlükler anketinin 5 alt boyutu olan davranış sorunları, duygusal sorunlar, akran sorunları, sosyal davranışlar, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik ile güvenli bağlanma stili arasındaki olumsuz yönde ilişki

olduğu, korkulu bağlanma stili ile duygusal birliktelik arasında olumlu yönde ilişki olduğu, saplantılı bağlanma ile toplam güçlük puanı arasında olumlu yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak; bağlanma sorunları yaşayan ergen bireylerin, kendileri ve ailelerine yönelik yapılandırılmış tedavi edici ve destek sağlayıcı ruhsal destek programlarını verilmesi fayda ve yara sağlama açısından önemli olduğu ifade edilmiş ve öneride bulunulmuştur.

Yine ergen bireyler üzerinden bağlanma stilleri esas alınarak yapılan çalışmalardan bir diğeri ise Karakuş (2012) tarafından yapılan ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişkiye dayalı çalışma olmuştur. Araştırmanın amacı, bağlanma stilleri ile yalnızlık arasındaki bağlantıyı irdelemektir. Araştırmanın sonuçları arasında güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin yalnızlık ölçeği puanı ile arasında negatif yönlü ilişkinin olduğu, korkulu bağlanma stiline sahip ergenler ile yalnızlık ölçeği puanı arasında pozitif yönde ilişki olduğuna yönelik bulgular ifade edilmiştir. Son olarak ise güvenli bağlanma stilinin yalnızlık düzeyini önemli ölçüde açıkladığı ifade edilmiştir.

Morsünbül (2009) bağlanma stilleri ve risk alma davranışı arasında herhangi bir ilişki olup olmadığına dair bir çalışma yürütmüştür. Çalışmanın amaçları arasında risk alma davranışının bağlanma stilleri ile ilişkili olup olmadığına dair önemine dayalıydı. 218 üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmanın bulgularında; risk alma davranışları, bağlanma stillerine (güvenli, kaygılı, kaçınan) göre değişkenlik gösterdiği, risk alma davranışına kaygılı, saplantılı bağlananların daha meyilli olduğu, güvenli ve kaçınan bağlananların risk alma davranışlarının daha düşük olduğu ifade edilmiştir.

Öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerini yordamak amacıyla bağlanma stillerine odaklanan diğeri bir araştırma ise Eraslan Çapan (2009) tarafından yürütölen çalışmadır. 230 öğrencinin katılı ile gerçekleşen çalışmanın sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki tarzlarının olumlu açıdan besleyici olduğu, kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin engelleyici /güç ilişki tarzına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Karremen ve Vingerhoets (2012) bağlanma stilleri üzerinden; psikolojik iyi oluş, duygu düzenleme ve duygusal dayanıklılığın belirlemek amacıyla 632 kişiden oluşan bir örneklem üzerinden çalışma yapılır. Çalışmanın sonunda;

güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin iyilik hallerinin yüksek olduğu buna bağlı olarak güvenli bağlananların duygu düzenleme ve dayanıklılık puanların daha yüksek olduğu, korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin psikolojik iyiliklik hali ile ilişkisinin düşük olduğu bu sebeple duygu düzenleme ve dayanıklılık puanlarının düşük seyredildiği, keza bu durum saplantılı bağlananlar içinde geçerli olduğu ifade edilmiştir.

Abbasi, Tabatabaei, Sharbaf ve Karshki (2016) bebek ve bakım veren arasındaki ilişkinin yetişkin dönem duygusal etkileşimleri ve ikili ilişkilerindeki dinamikler üzerinde büyük rol oynadığının önemi vurgulanmaları ile başlayan bağlanma tarzlarının ve duygusal zekanın evlilik doyumuna etkisi adlı çalışmalarında toplam 450 evli kişi (226 erkek, 224 kadın) üzerinden çalışma yürütülmüş çalışmanın bulgularında; evlilik doyumu ile güvenli bağlanma stili arasındaki pozitif bir ilişkinin olduğu, kaçınan ve karasız bağlanma stili arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Rydell ve Bringle (2007) kıskançlığı, tepkisel ve şüpheli olmak üzere iki kategoride ele alan çalışmalarında iki kıskançlığı ayırt etme noktasında kişilerin davranışları ve bağlanma stilleri ile değerlendirme amaçlanır. Araştırmanın bulgularında şüpheli kıskançlık sergileyen bireylerin, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma özelliğine sahip olduğu bu özellikler ile kıskançlıkların kronikleştiği ve düşük benlik algısıyla güvenli bağlanmanın zorlaştığı ifade edilmiştir.

Givertz, Woszidlo, Segrin ve Knutson (2013) bağlanma stilleri ve evlilik kalitesi arasındaki bağlantıya yönelik çalışmalarında; güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki kalitelerinin puan değerlerinin yüksek olduğu, güvensiz bağlanma sergileyen bireylerin ise puanlarının düşük olduğu ifade edilir. Bir diğer değişken olan kişiler arası ilişkinin bağlanma stilleri ile arasındaki bağlantıdır. Bulgular güvenli bağlananların kişiler arası ilişki puanlarını anlamlı düzeyde yüksek olduğu, güvensiz bağlananların ise kişiler arası ilişki puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu; kişiler arası puanların yüksekliği ilişki kalitesine olumlu yönde etki ettiği ifade edilmiştir.

Konumuzun değişkenleri olan aldatma eğilimi ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişki yapılan sınırlı sayıda çalışmalar ile desteklenip (Kobak ve Hazan, 1991; Fricker, 2006; Yarnes ve Yaben, 2010) literatürde yer almıştır.

Genel olarak güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlananlara kıyasla (kaygılı/kararsız kaçınan) kendilerinin sevmeye layık olduğu ve diğerlerini de kabul edici (Freeney, 1998) tavırları ikili ilişkilerdeki duruşlarına da olumlu yönde etkilediği, özellikle güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinde olumlu yatırım yapmaları, partnerine yakın olmaları, ilgi, sevgi ve cinselliğin dışarıda başka bir partnere yöneltmek yerine mevcut ilişkisindeki partnerine aktarması aldatma davranışının en aza ineceği yorumuna dayalıdır (Solmuş, 2003). Fakat bu durum güvensiz bağlanma (kaygılı/kararsız ve kaçınan) sergileyenler için tam aksi yöndedir (Allen ve Baucom 2004; Collins ve Read, 1990; Gentzler ve Kerns 2004). Diğer taraftan bu varsayımların diğer versiyonları da söz konusudur. Fakat genel itibarıyla çalışmamızı oluşturan hipotezlerin literatüre yakınlığı söz konusudur. Konumuzun bir diğer değişkenleri olan aldatma ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki yukarıda belirttiğimiz özelliklere (bakınız; sayfa 36-48) dayanarak aldatma ile ilişkili olduğu, narsistik bir bireyin bu oluşumdan kendine çıkar ve yarar sağlama amacıyla aldatma girişimde bulunduğu pek çok çalışmalar ile desteklenmiştir. (Bursten, 1972; Wallace ve Baumeister, 2002; Tortoriello, Hart, Richardson ve Tullett, 2017). Son olarak ise araştırma konumuz olan narsisizm ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkiye değinen çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. İki değişken arasındaki bağlantı, erken dönem yaşantıda bakım verenin bebeğe karşı ihmalkar, tutarsız ve aşırı müdahaleci tutumları bebekte patolojik narsisizmin temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Bağlanma stillerinin boyutları olan kaçınan bağlama ve kaygılı/kararsız bağlanma özelliklerinin narsistik birey için aslında bir savunma mekanizması olduğu varsayılmaktadır (Kaya ve Kalkan, 2019). Çalışmamız kapsamında yukarıda bahsi geçen değişkenlerin birbirleri ile arasındaki ilişki bulgular ve tartışma kısımlarında daha detaylı şekilde aktarılmıştır.

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkiyi öğrenmek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki yada daha fazla değişkenin birlikte var olan değişimin mevcudiyetine ilişkin değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan bir modeldir (Karasar, 2011).

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Örneklemi 20-35 yaş arası, romantik ilişkisi olan ya da romantik ilişki geçmişi bulunan, anket sorularını doldurabilecek toplam 400 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmaya katılım sağlayan 262’si kadın 138’i erkek bireylerden oluşmakla birlikte kişiler kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, romantik ilişkisi olup olmadığı, romantik ilişki geçmişi olup olmadığı, ilişki sürecinde partneri tarafında aldatılıp/aldatılmama durumu, ilişki sürecinde partnerini aldatıp/aldatmama durumuna yönelik sorular yer almaktadır.

2. Aldatma Eğilim Ölçeği (AEÖ)

Aldatma eğilim ölçeği Demet Polat (2006) tarafından oluşturulan ve evli çiftlerde oluşabilecek aldatma eğilimini belirlemek ve ölçmek adına geliştirilmiştir. 5’li likert tipine uygun (tamamen katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum) puanlanan bu ölçek

toplamda 30 maddeden oluşmaktadır. 18 madde aldatma eğilimini ölçmeyi amaçlarken 12 madde aldatma eğilimini ölçmeye zıt olan davranışları belirlemektedir. 4, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 20, 27 ve 28 ters puanlanan maddeler olmaktadır.

Aldatma eğilim ölçeği adına yapılmış güvenlik çalışmasında Cronbach Alpha katsayı değeri .95 bulunmuş, bu değer ölçeğin güvenilir olduğuna kanat getirmiştir. Geçerliliği hesaplamak adına partnerini en az bir kez aldatmış ve partnerini hiç aldatmamış bireylerden meydana gelen grubun elde ettiği ölçek puanlarıyla t testine tabi tutulmuş ve sonuç $t = 8.55$ ($p < .01$) olarak bulunmuştur. Açığa çıkan sonuca istinaden aldatma eğilimi düşük ve yüksek olan bireyler arasındaki farkı görmek adına eğilim ölçeği geçerliliği olan bir ölçek olarak bulunmuştur.

3. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Toplam 34 maddeden oluşan narsistik kişilik envanteri, bireylerin narsistik kişilik özelliklerini ölçmeyi amaçlar. Her soru iki şıktan oluşmakla birlikte sorulardan biri narsistik özelliği yansıtırken diğer soru narsistik özelliği yansıtmamaktadır. Katılımcılardan bir madde işaretlenmesi istenir. Her bir soruya 1'er puan verilmekle birlikte alınan yüksek puanın narsistik kişilik özelliği ile arasında doğru orantı olduğu ifade edilir (Kızıltan, 2000).

Ölçekte 7 boyut bulunup: kendine yeterlilik, üstünlük, hak iddia etme, sömürücülük, teşhircilik ve otorite olarak isimlendirilmiştir. Kızıltan (2000) tarafından Türkçe adaptasyonu bulunan ölçek Cronbach alfa katsayısı .84, test-tekrar korelasyonu ($r = .89$, $p = .000$) belli aralıklarla (1 ay arayla) uygulanarak, ölçeğin stabil ve güvenilir olduğuna kanat getirilmiştir. Geçerlilik adına hipotez testi ve faktör analizi teknikleri kullanılmış, NKE'nin toplam puanları ile Eysenck kişilik anketinde bulunan dışadönüklük alt ölçek puanları arasındaki yüksek korelasyon NKE'nin geçerliliğine kanıt olduğu vurgulanır.

4. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Evren Erzen (2016) tarafından geliştirilen “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” yetişkin dönem bağlanma stillerini ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçek toplamda 18 maddeden oluşmakla birlikte ölçeğe dair yapılan faktör

analizinde; kaçınan bağlanma, güvenli bağlanma ve kaygılı- kararsız bağlanma şeklinde üç faktörlü yapı açığa çıkmıştır. Üç boyut arasında iç tutarlılık analizi yapılmış, güven boyutu .78, kaçınan boyut .82 ve kaygılı- kararsız boyut .77 olarak analiz sonuçları bulunmuştur. Cronbach Alfa .86 olarak bulunmuştur.

D. İşlem

Etik kurul onayı alındıktan sonra katılım sağlayan 400 kişiden Google Forms aracılığıyla veri toplanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemiyle uygulanan anketlerin cevapları katılımcıların gönüllülük esasına dayanmaktadır.

E. Verilerin Analizi

Tüm analizler IBM SPSS 27 programı kullanılarak yapılmıştır. İlk olarak, ölçüm araçlarına ilişkin hesaplamalar yapılmıştır. Elde edilen puanlar ile analize başlamadan önce normal dağılım varsayımı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sırasında, ölçüm araçlarına ait basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçüm araçlarına ilişkin bu katsayıların -2 +2 referans aralığında olduğu (Çizelge 1) görülmüştür. Bu değerlendirmenin sonucu bağlamında, bu araştırma kapsamında parametrik testlerin yapılması uygun görülmüştür.

Parametrik testlerden olan Pearson Korelasyon analizi; ölçüm araçlarına ait puanların birbiri arasındaki ilişkiyi test etmek için, ANOVA testi; ölçüm araçlarına ait puanları üç ve daha fazla gruba göre karşılaştırmak için yapılmıştır. Tüm analizler %95 güven aralığında ve p değeri .05 referans alınarak uygulanmıştır.

Sosyo-Demografik özelliklerinin belirlenmesi için “Frekans” analizi, araştırmanın hipotezlerinin incelemek içinse “Korelasyon” analizleri kullanılmıştır.

Çizelge 1. Ölçeklere Ait Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının İncelenmesi

	Basıklık	Çarpıklık
Narsisistik Kişilik Envanteri	0.26	0.38
Aldatma Eğilim Ölçeği	-1.06	0.24
Üç Boyutlu Bağlanma Ölçeği		
Güvenli Bağlanma	-0.77	-0.52
Kaçınan Bağlanma	0.25	0.79
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	-0.46	0.42

Çizelge 1’de ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, aratırmada kullanılan değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık katsayılarının normal dağılım aralığında kaldığı görülmektedir.

IV. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların ölçme araçlarına vermiş oldukları cevaplar esas alınarak araştırma hipotezleri ve alt problemler analiz edilmiştir.

A. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Çizelge 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Yaş	$\bar{X}=25.90$, $Ss=3.97$, $Min=20$, $Max=35$.	N	%
Cinsiyet			
	Kadın	262	65.5
	Erkek	138	34.5
Eğitim durumu			
	Lise	40	10.0
	Ön lisans	18	4.5
	Lisans	185	46.3
	Lisansüstü	157	39.3
Romantik ilişki olup/olamama durumu			
	Evet	212	53.0
	Hayır	188	47.0
Şimdiye kadar romantik ilişki olma durumu			
	Evet	400	100.0
İlişki süresince partneriniz tarafından aldatılıp/aldatılmama durumu			
	Evet	114	28.5
	Hayır	286	71.5
İlişki süresince partnerinizi aldatma/aldatmama durumu			
	Evet	79	19.8
	Hayır	321	80.3
	Toplam	400	100.0

Araştırmaya toplam 400 kişi katılım göstermiştir. Katılımcıların yaşları ortalaması 25.90'dır (DS: 3.97). Araştırmaya katılım gösteren kişilerin yaşları minimum 20, maksimum 35'tir.

Katılımcıların 262'si kadın, 128'i erkektir. 40 kişi lise mezunu, 18 kişi önlisans mezunu, 185 kişi lisans mezunu ve 157 kişi lisansüstü mezunudur. 212 kişinin romantik ilişkisi olup, 188 kişinin romantik ilişkisi bulunmamaktadır. Katılımcıların tamamının (400 kişi) romantik ilişki geçmişi bulunmuş olup 79 kişi ilişki süresince partnerini aldatmış, 321 kişi ilişki süresince partnerini aldatmadığını ifade etmiştir. 114 kişi partneri tarafından aldatılma durumu belirtirken 286 kişi partneri tarafından aldatılmadığını ifade etmiştir.

B. Ölçme Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistik

Çizelge 3. Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

	N	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss.
Narsisistik Kişilik Envanteri	400	1	34	15.34	6.72
Aldatma Eğilim Ölçeği	400	30	146	67.70	26.17
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği					
Güvenli Bağlanma	400	5	25	16.01	5.79
Kaçınan Bağlanma	400	7	35	16.22	6.56
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	400	6	30	15.34	6.21

Çizelge 2 incelendiğinde, narsistik kişilik envanterinden alınan en düşük değerin 1, en yüksek değerin ise 34 olduğu belirlenmiştir. Narsistik kişilik envanterine ait ortalamanın 15,34 ve standart sapmanın 6,72 olduğu görülmektedir.

Aldatma eğilim ölçeğinden alınan en düşük değerin 30, en yüksek değerin ise 146 olduğu belirlenmiştir. Aldatma eğilimi ölçeğine ait ortalamanın 67,70 ve standart sapmanın 26.17 olduğu görülmektedir.

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin ilk alt boyutu olan güvenli bağlanma ölçeğine ait en düşük değerin 5, en yüksek değerin 25 olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma alt ölçeğine ait ortalamanın 16.01 ve standart sapmanın 5.79 olduğu görülmektedir.

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin ikinci alt boyutu olan kaçınan bağlanma ölçeğine ait en düşük değerin 7, en yüksek değerin 35 olduğu belirlenmiştir. Kaçınan bağlanma alt ölçeğine ait ortalamanın 16.22 ve standart sapmanın 6.56 olduğu görülmektedir.

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin üçüncü alt boyutu olan kaygılı/kararsız bağlanma ölçeğine ait en düşük değerin 6, en yüksek değerin 30 olduğu belirlenmiştir. Kaygılı/kararsız bağlanma alt ölçeğine ait ortalamanın 15.34 ve standart sapmanın 6.21 olduğu görülmektedir.

C. Korelasyon Analizi

Bu kısım için Pearson Korelasyon analizi, yaş değişkeni ile ölçeklerin ilişkisi ve aynı zamanda ölçeklerin birbiri arasındaki ilişki test edilmiştir. Bulgular Çizelge 4'e aktarılmıştır.

Çizelge 4. Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6
1-Yaş	1					
2-Narsisistik Kişilik Envanteri	-.06	1				
3-Aldatma Eğilim Ölçeği	-.13*	.47**	1			
4-Güvenli Bağlanma	.06	-.22**	-.42**	1		
5-Kaçınan Bağlanma	.02	.13*	.18**	.33**	1	
6-Kaygılı/Kararsız Bağlanma	-.01	-.05	.04	.39**	.75**	1

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Yaş ile Aldatma Eğilimi Ölçeği ($r = -.13$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyon saptanmıştır.

Narsisistik Kişilik Envanteri ile Aldatma Eğilimi Ölçeği ($r = .47$, $p < 0.01$);

Narsisistik Kişilik Envanteri ile Kaçınan Bağlanma ($r = .13$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyon saptanmıştır.

Narsisistik Kişilik Envanteri ile Güvenli Bağlanma ($r = -.22$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Aldatma Eğilimi Ölçeği ile Güvenli Bağlanma ($r = -.42$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyon saptanmıştır.

Aldatma Eğilimi Ölçeği ile Kaçınan Bağlanma ($r = .18$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Yapılan Korelasyon analizinde;

- Yaş ile narsistik kişilik envanteri arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Yaş ile aldatma eğilimi ölçeği arasında düşük düzey negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır.
- Yaş ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Yaş ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaygılı/kararsız bağlanma arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Yaş ile bağlanma stilleri alt boyutu olan kaçınan bağlanma arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

- Aldatma eğilim ölçeği ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma stili arasında orta düzey negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın hipotezlerinden olan H1 (Güvenli bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında negatif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmıştır.
- Aldatma eğilim ölçeği ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaygılı/kararsız bağlanma stili arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Araştırmamızın hipotezlerinden olan H2 (Kaygılı/kararsız bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmamıştır.
- Aldatma eğilim ölçeği ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaçınan bağlanma stili arasında düşük düzey pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmamızın hipotezlerinden H3 (Kaçınan bağlanma stili ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmıştır.
- Narsistik kişilik envanteri ile aldatma eğilim ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın hipotezlerinden olan H4 (Narsistik kişilik özellikleri ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönde ilişki vardır) hipotezi doğrulanmıştır.
- Narsistik kişilik envanteri ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma stili arasında düşük düzey negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın hipotezlerinden olan H5 (Narsistik kişilik özellikleri ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmıştır.
- Narsistik kişilik envanteri ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaygılı/kararsız bağlanma stili arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Araştırmanın hipotezlerinden olan H6 (Narsistik kişilik özellikleri ile kaygılı/kararsız bağlanma stili arasında negatif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmamıştır.
- Narsistik kişilik envanteri ile bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaçınan bağlanma stili arasında orta düzey pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın hipotezlerinden olan H7 (Narsistik kişilik

özellikleri ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif yönde bir ilişki vardır) hipotezi doğrulanmıştır.

D. Alt Problemlere ilişkin analizler

Bu bölümde alt problemlerimizi oluşturan demografik değişkenlerin, ölçeklerden ve alt boyutlarından alınan puan ortalamalarındaki farklılık durumları incelenmiş, Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilimi Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğine ilişkin puanların cinsiyet ve eğitimi durumu gruplarına göre karşılaştırılması için Bağımsız Örneklem t-testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Bulgular çizelge 5 ve 6 ‘da aktarılmıştır.

Çizelge 5. Cinsiyete Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss.	T	Sd.	P
Narsisistik Kişilik Envanteri	Kadın	262	14.25	6.32	-4.59	398	0.000*
	Erkek	138	17.41	7.01			
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Kadın	262	63.15	24.57	-4.93	398	0.000*
	Erkek	138	76.34	27.01			
Güvenli Bağlanma	Kadın	262	16.56	5.60	2.66	398	0.008*
	Erkek	138	14.96	6.01			
Kaçınan Bağlanma	Kadın	262	15.83	6.41	-1.64	398	0.102
	Erkek	138	16.96	6.81			
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Kadın	262	15.83	6.33	2.18	398	0.030*
	Erkek	138	14.41	5.88			

* $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

- Kaçınan Bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar cinsiyet gruplarına göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır($p > .05$).
- Narsisistik Kişilik Envanterinden ($t(398) = -4.59, p < .05$) aldıkları puanlar cinsiyet gruplarına göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında erkekler, kadınlara kıyasla daha fazla puan almıştır.
- Aldatma Eğilimi Ölçeğinden ($t(398) = -4.93, p < .05$) aldıkları puanlar cinsiyet gruplarına göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında erkekler, kadınlara kıyasla daha fazla puan almıştır.

- Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden ($t(398)=2.66$, $p<.05$) aldıkları puanlar cinsiyet gruplarına göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında kadınlar, erkeklere kıyasla daha fazla puan almıştır.
- Kaygılı/Kararsız Bağlanma alt ölçeğinden ($t(398)=2.18$, $p<.05$) aldıkları puanlar cinsiyet gruplarına göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında kadınlar, erkeklere kıyasla daha fazla puan almıştır.

Çizelge 6. Eğitim Düzeyine Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		N	$\bar{X}$	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Narsisistik Kişilik Envanteri	Lise	40	15.55	6.11	G.Arası	307.39	3	102.46	2.29	0.078
	Ön lisans	18	19.11	5.96	G.İçi	17734.37	396	44.78		
	Lisans	185	14.83	7.05	Toplam	18041.76	399			
	Lisansüstü	157	15.45	6.47						
	Toplam	400	15.34	6.72						
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Lise	40	76.85	25.33	G.Arası	21149.54	3	7049.85	11.07	0.000*
	Ön lisans	18	97.00	12.00	G.İçi	252126.86	396	636.68		
	Lisans	185	65.23	25.71	Toplam	273276.40	399			
	Lisansüstü	157	64.91	25.70						
	Toplam	400	67.70	26.17						
Güvenli Bağlanma	Lise	40	14.83	6.28	G.Arası	412.92	3	137.64	4.21	0.006*
	Ön lisans	18	12.00	5.29	G.İçi	12943.04	396	32.68		
	Lisans	185	16.11	5.63	Toplam	13355.96	399			
	Lisansüstü	157	16.66	5.72						
	Toplam	400	16.01	5.79						
Kaçınan Bağlanma	Lise	40	18.10	6.96	G.Arası	206.25	3	68.75	1.60	0.188
	Ön lisans	18	16.50	6.92	G.İçi	16987.83	396	42.90		
	Lisans	185	16.31	6.59	Toplam	17194.08	399			
	Lisansüstü	157	15.59	6.35						
	Toplam	400	16.22	6.56						
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Lise	40	15.98	6.45	G.Arası	91.60	3	30.53	0.79	0.499
	Ön lisans	18	15.22	6.94	G.İçi	15272.48	396	38.57		
	Lisans	185	15.70	6.25	Toplam	15364.08	399			
	Lisansüstü	157	14.77	6.01						
	Toplam	400	15.34	6.21						

* $p<.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

- Narsisistik Kişilik Envanterinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).
- Kaçınan bağlanma stilinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

- Kaygılı/kararsız bağlanma stilinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Çizelge 7. Eğitim Düzeyine Göre Aldatma Eğilim Ölçeği, ve Güvenli Bağlanma Puanlarına Ait Post-Hoc Testi Sonuçları

		(I)	(J)	Fark (I-J)	P	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Games-Howell	Lise	Ön lisans	-20,15*	0,001*	-33,13	-7,17
			Lisans	11,62	0,053	-0,10	23,33
			Lisansüstü	11,94*	0,049*	0,06	23,82
		Ön lisans	Lise	20,15*	0,001*	7,17	33,13
			Lisans	31,77*	0,000*	22,59	40,94
			Lisansüstü	32,09*	0,000*	22,71	41,47
		Lisans	Lise	-11,62	0,053	-23,33	0,10
			Ön lisans	-31,77*	0,000*	-40,94	-22,59
			Lisansüstü	0,32	0,999	-6,88	7,52
		Lisansüstü	Lise	-11,94*	0,049*	-23,82	-0,06
			Ön lisans	-32,09*	0,000*	-41,47	-22,71
			Lisans	-0,32	0,999	-7,52	6,88
Güvenli Bağlanma Ölçeği	Tukey HSD	Lise	Ön lisans	2,83	0,304	-1,36	7,01
			Lisans	-1,28	0,572	-3,86	1,29
			Lisansüstü	-1,83	0,271	-4,44	0,78
		Ön lisans	Lise	-2,83	0,304	-7,01	1,36
			Lisans	-4,11*	0,020*	-7,75	-0,47
			Lisansüstü	-4,66*	0,006	-8,33	-0,99
		Lisans	Lise	1,28	0,572	-1,29	3,86
			Ön lisans	4,11*	0,020*	0,47	7,75
			Lisansüstü	-0,55	0,814	-2,15	1,05
		Lisansüstü	Lise	1,83	0,271	-0,78	4,44
			Ön lisans	4,66*	0,006*	0,99	8,33
			Lisans	0,55	0,814	-1,05	2,15

- Aldatma Eğilimi Ölçeğinden ($F(3.396)=11.07$, $p<.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında gruplar arası bir farkın olduğu saptanmıştır.

❖ Post-Hoc testi olan Games-Howell çoklu karşılaştırma testi bulguları incelendiğinde;

- Ön lisans mezunu olanların aldığı puanların lise, lisans ve lisansüstü mezunu olanlara kıyasladığımızda anlamlı seviyede yüksek puan almıştır. Ön lisans mezunlarının aldatma eğilimleri lise, lisans ve lisansüstü mezunlarından yüksek bulunmuştur.

- Lise mezunu olanların aldığı puanların lisansüstü mezunu olanlara kıyasladığımızda anlamlı seviyede yüksek puan almıştır. Lise mezunu olanların aldatma eğilimleri lisansüstü mezunlarından yüksek bulunmuştur.
- Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden ($F(3.396)=4.21, p<.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında gruplar arası bir farkın olduğu saptanmıştır.

❖ Post-hoc testi olan Tukey çoklu karşılaştırma testi bulguları incelendiğinde;

- Lisansüstü ve lisans mezunu olanların aldığı puanların ön lisans mezunu olanlara kıyasladığımızda anlamlı seviyede yüksek puan almıştır. Lisansüstü ve lisans mezunu olanların güvenli bağlanma stili ön lisans mezunlarından yüksek bulunmuştur

Çizelge 8. Romantik İlişkisi Olup, Olmama Durumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss.	t	Sd.	p
Narsisistik Kişilik Envanteri	Evet	322	15.34	6.94	0.03	398	0.977
	Hayır	78	15.32	5.78			
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Evet	322	66.24	26.06	-2.28	398	0.023*
	Hayır	78	73.73	25.92			
Güvenli Bağlanma	Evet	322	16.08	5.78	0.52	398	0.605
	Hayır	78	15.71	5.84			
Kaçınan Bağlanma	Evet	322	15.98	6.58	-1.48	398	0.139
	Hayır	78	17.21	6.46			
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	322	14.84	6.15	-3.36	398	0.001*
	Hayır	78	17.44	6.04			

* $p<.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

- Narsisistik Kişilik Envanterinden aldıkları puanlar romantik ilişkisi olup, olmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).
- Güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar romantik ilişkisi olup, olmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

- Kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar romantik ilişkisi olup, olmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).
- Aldatma Eğilimi Ölçeğinden ($t(398)=-2.28, p<.05$), aldıkları puanlar romantik ilişkisi olup, olmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında romantik ilişkisi olmayanlar, romantik ilişkisi olanlara kıyasla aldatma eğilimi daha fazla puan almıştır.
- Kaygılı/Kararsız Bağlanma alt ölçeğinden ($t(398)=-3.36, p<.05$) aldıkları puanlar romantik ilişkisi olup, olmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında romantik ilişkisi olmayanlar, romantik ilişkisi olanlara kıyasla daha fazla kaçınan bağlanma puanı almıştır.

Çizelge 9. İlişkisi Sürecinde Partneri Tarafından Aldatılıp, Aldatılmama Durumuna Göre Narsisistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss.	T	Sd.	p
Narsisistik Kişilik Envanteri	Evet	114	17.29	6.53	3.72	398	0.000*
	Hayır	286	14.56	6.65			
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Evet	114	75.02	25.59	3.58	398	0.000*
	Hayır	286	64.78	25.87			
Güvenli Bağlanma	Evet	114	15.57	6.08	-0.96	398	0.338
	Hayır	286	16.19	5.67			
Kaçınan Bağlanma	Evet	114	17.18	7.41	1.85	398	0.065
	Hayır	286	15.84	6.17			
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	114	15.77	6.63	0.87	398	0.383
	Hayır	286	15.17	6.03			

* $p<.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

- Güvenli Bağlanma, alt boyutundan aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır($p>.05$).
- Kaygılı/kararsız bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır($p>.05$).

- Kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır($p>.05$).
- Narsistik Kişilik Envanterinden ($t(398)=3.72, p<.05$) aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılanlar, ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılmayanlara kıyasla narsistik kişilik özellikleri puanı daha fazla almıştır.
- Aldatma Eğilimi Ölçeğinden ($t(398)=3.58, p<.05$) aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılanlar, ilişkisi sürecinde partneri tarafından aldatılmayanlara kıyasla aldatma eğilimi puanı daha fazla almıştır.

Çizelge 10. İlişkisi Sürecinde Partnerini Aldatıp, Aldatmama Durumuna Göre Narsistik Kişilik Envanteri, Aldatma Eğilim Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss.	T	Sd.	P
Narsistik Kişilik Envanteri	Evet	79	19.87	6.74	7.09	398	0.000*
	Hayır	321	14.22	6.24			
Aldatma Eğilimi Ölçeği	Evet	79	86.85	23.78	7.78	398	0.000*
	Hayır	321	62.98	24.56			
Güvenli Bağlanma	Evet	79	14.33	5.96	-2.91	398	0.004*
	Hayır	321	16.42	5.68			
Kaçınan Bağlanma	Evet	79	17.43	7.96	1.84	398	0.067
	Hayır	321	15.92	6.15			
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	79	15.28	6.83	-0.10	398	0.919
	Hayır	321	15.36	6.05			

* $p<.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

- Kaçınan Bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partnerini aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).
- Kaygılı/Kararsız Bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partnerini aldatılıp, aldatılmama durumuna göre

değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

- Narsistik Kişilik Envanterinden ($t(398)=7.09, p<.05$) aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partnerini aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişkisi sürecinde partnerini aldatılanlar, ilişkisi sürecinde partnerini aldatmayanlara kıyasla narsistik kişilik özellikleri puanı daha fazla almıştır.
- Aldatma Eğilimi Ölçeğinden ($t(398)=7.78, p<.05$) aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partnerini aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişkisi sürecinde partnerini aldatılanlar, ilişkisi sürecinde partnerini aldatmayanlara kıyasla aldatma eğilim puanı daha fazla almıştır.
- Güvenli Bağlanma alt ölçeğinden ($t(398)=-2.91, p<.05$) aldıkları puanlar ilişkisi sürecinde partnerini aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişkisi sürecinde partnerini aldatmayanlar, ilişkisi sürecinde partnerini aldatanlara kıyasla güvenli bağlanma puanı daha fazla almıştır.

V.TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma da romantik ilişkilerde aldatma eğiliminin narsistik kişilik özellikleri ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik yürütülen analizler sonucunda elde edilen bulgular mevcut çalışmaya paralellik gösteren literatür çalışmaları ışığında tartışılacaktır.

(H1 HİPOTEZİ)

Bu çalışmanın değişkeni olan bağlanma stilleri ve aldatma eğilimi arasında bulunan ilişkiyi belirlemek adına yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) bağlanma stillerinin alt boyutu olan güvenli bağlanma puanı ile aldatma eğilim puanları arasında negatif yönde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada güvenli bağlanma derecesi (puanı) arttıkça aldatma eğilimi anlamlı bir şekilde azalmaktadır. Diğer bir ifadeyle güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aldatma eğilimleri daha düşük seviyededir. Literatüre bakıldığında ulaşılan sonuca paralel çalışmalara rastlanmaktadır. Yarnez ve Yaben (2010) tarafından güvenli bağlanan kişilerin ayrılma ve boşanma oranlarının diğer bağlanma stillerine göre düşük olduğu bu durumu ise güvenli bağlanan bireylerin, bağlanma tarzları ve bağlılık düzeyleriyle ilişkili olduğunu belirtir. Bu durum ayrılma ve boşanmaların sebepleri arasında sayılabilecek aldatma eğilimi açısından değerlendiriliğinde güvenli bağlanan bireylerin ilişkiye bağlılık derecesinin yüksek olmasıyla açıklanabilir. Fricker (2006) sadakatsizliği bağlanma stilleri, aşk tarzları ve yatırım modeli çerçevesinde ele aldığı çalışmasında güvenli bağlanma sergileyen bireylerin aldatma eğilimlerinin diğer bağlanma tarzlarına nazaran daha az olduğunu saptamıştır. Solmuş (2003) ilişkiye bağlılığın, doyumun ve yatırımın kişilerin sahip olduğu bağlanma stilleriyle ilişkili olduğunu belirtir. İlişkide daha fazla bağlılık, yakınlık ve yatırım yapan kişilerin daha çok güvenli bağlanma stil özelliğine sahip bireylerden oluştuğu görülmekle birlikte ilişkide doyum açısından yüksek düzey de doyum alan ve sağlayanların bu bağlanma kategorisinde yer aldığı belirtilir (Solmuş, 2003). Bu bilgilerden hareketle evlilik uyumu ve bağlanma stilleri ile arasındaki ilişkiye dair bulgular

aynı zaman da aldatma eğilimi hakkında da bilgi vereceği düşünülmektedir. Evlilik uyumundaki artışın aldatma eğilimini azalttığına dair çalışmalar mevcuttur (Polat, 2006). Kobak ve Hazan (1991) evlilikte bağlanma ve çalışma modellerinin etkisini inceleyen araştırmasında güvenli bağlanma modeline sahip eşlerin ilişkiye ve duygulara karşı daha hassas, yapıcı ve onarıcı yaklaşımı, böylelikle evlilik kurumunda uyumunun ve bağlılığının daha yüksek olduğu bildirilir. Buradan, güvenli modele sahip eşlerin evlilik dışı ilişkilere yönelmesi düşük düzeyde olup mevcut ilişkilerini hasara uğratacak eylemlerden uzak duracağı varsayımı araştırma bulgularına paralellik göstermektedir.

(H2 HİPOTEZİ)

Bu çalışmanın değişkeni olan bağlanma stilleri ve aldatma eğilimi arasında bulunan ilişkiyi belirlemek adına yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaygılı/kararsız bağlanma puanı ile aldatma eğilimi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Fakat literatür taraması yapıldığında bulgumuzun literatür ile tutarlı olmadığı görülmektedir. Kaygılı/kararsız bağlanan bireylerin aldatma ile ilişkisini hem pozitif yönde hem de negatif yönde inceleyen çalışmalar daha ağırlıktadır. Hipotezimize paralel çalışmada mevcuttur. Allen ve Baucom (2004) yetişkin bağlanması ve evlilik dışı katılım kalıpları adlı çalışma bulgularında saplantılı/kaygılı bağlanma tarzlarına sahip bireylerin evlilik dışı ilişkilere daha yatkın olduğunu bildirdiler. Negatif yöndeki ilişkisine örnek verecek olursak, kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde genellikle aldatılma korkusu yaşarlar. Bu kişiler mevcut ilişkisindeki partnerine ne kadar yapışık olursa o kadar ilişkisini koruyacağına inanırlar. Bu algı, inanç ve eylemler bu kişilerin başka bir partnere yönelmesini en aza ineceği düşünülür. Bu durumda aldatma eğilimleri de en aza düşeceği varsayılır. Sümer (2017)'e göre evlilik süresinin artmasıyla aldatma eğilimi niyeti azalmakta ve buna bağlı olarak kaygılı bağlanma stili artmaktadır. Bir diğer çalışma Tutarel, Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) evlilik uyumunu pek çok değişken ile incelediği çalışmasında bağlanma stillerini de ele almış, saplantılı-kaygılı bağlananların tıpkı güvenli bağlananlar gibi evliliklerinde uyumlu olduğunu buradan hareketle evliliği ya da birlikteliği zarara uğratacak aldatma davranışının varlığından söz etmek araştırma bulgularına ters düşeceği varsayılır.

(H3 HİPOTEZİ)

Bu çalışmanın değişkeni olan bağlanma stilleri ve aldatma eğilimi arasında bulunan ilişkiyi belirlemek adına yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) bağlanma stillerinin alt boyutu olan kaçınan bağlanma puanı ile aldatma eğilimi puanları arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada kaçınan bağlanma stili derecesi (puanı) arttıkça aldatma eğilimi anlamlı şekilde artmaktadır. Diğer bir ifadeyle kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin aldatma eğilimleri daha yüksek seviyededir. Literatüre bakıldığında ulaşılan sonuca paralel çalışmalara rastlanmaktadır. Allen ve Baucom (2004) yetişkin bağlanması ve evlilik dışı katılım kalıpları adlı çalışma bulgularında kaçınan bağlanma tarzlarına sahip bireylerin evlilik dışı ilişkilere daha yatkın olduğunu bildirdiler ve kaçınan bağlanmaya sahip kişilerin ilişki kurmakta ve derin ilişkiler yaşamaktan korkmaları gibi özellikleri ışığında aldatma eğiliminin kaçınan bağlanmada yüksek olabileceğini belirtilebilmişlerdir. Gentzler ve Kerns (2004) güvensiz bağlanan bireylerin cinsel deneyimleri ve arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma bulguları ve sonuçları şu şekildedir; örnekleme 328 üniversite öğrencisinden oluşan çalışmada kaçınan bağlanmanın gelişigüzel cinsel birliktelik ile ilişkili olması bekleniyordu. Araştırma sonucunda hipotezlerde kaçınan bağlanmanın farklı partnerler ile cinsel birlikteliklerde bulunduğu saptanır. Buradan hareketle gelişigüzel cinsel birliktelik aldatma eğilimi ile ilişkilendirebiliriz. Kısaca bu çalışmanın bulgularından, kaçınan bağlanma stili ile aldatma arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna varılabilir. Bir diğer çalışma da ise Kaçınan ve korkulu bağlananların mevcut ilişkilerini sürdürme ve evlilik uyumlarında zayıf olduğu, bu durumda uzun ilişki yürütememe, farklı partnerlere yönelme ve aldatma eğilimi (veriler aldatma eğilimi ile paralellik gösteriyor) varlığından söz edilebilir (Collins ve Read, 1990).

(H4 HİPOTEZİ)

Bu çalışmanın değişkeni olan Narsistik Kişilik Özellikleri ve aldatma eğilimi arasında bulunan ilişkiyi belirlemek adına yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) narsistik kişilik envanteri ile aldatma eğilimi ölçeği puanları arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada narsistik kişilik envanteri derecesi (puanı) arttıkça aldatma eğilimi anlamlı bir şekilde artmaktadır. Diğer bir ifadeyle narsistik kişilik özelliğine sahip bireylerin

aldatma eğilimleri daha yüksek seviyededir. Literatüre bakıldığında ulaşılan sonuca paralel çalışmalara rastlanmaktadır. Campbell ve arkadaşları (2002) narsistik bireylerin benlik saygıları ve aşk arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmalarında güç ve özerklik ihtiyacını karşılamak adına aşkı bir oyun olarak kullanan narsistik bireylerin bu amaç uğruna diğer alternatiflerine gayet rahat şekilde yönelebildiklerini saptamıştır. Bu durum aldatmaya zemin hazırladığı tespiti yerinde olacaktır. Tortoriello ve arkadaşları (2017) narsistik bireylerin aldatma girişimlerini, mevcut partnerlerini kıskandırmaya dayalı tasarlanmış kasıtlı bir davranış olabileceğini varsaymışlardır. Narsistlerin romantik partnerlerini kasıtlı olarak kıskandırıyor mu? Adlı çalışmalarında her iki narsisizmin alt tipinde (büyüklenmeci ve kırılgan) partnerinde kıskançlık uyandırmak adına alternatif partnerleri arzuladıkları ifade edilir. Sonuç olarak araştırma bulgularında narsistik bireylerin aldatma davranışı sergilediği saptanmıştır. Diğer bir çalışma Keller ve arkadaşları (2014) romantik ilişkilerde narsisizmi inceleyen çalışmalarında narsistik bireylerin romantik ilişkideki etkisini inceler. 190 üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmanın bulgularında narsistik puanı yüksek olan bireylerin ilişkilerinde daha zalim olduğu belirtilir. Bu çalışma bulgularından hareketle aldatma davranışını da eklememiz bulgular ile tutarlı olacaktır. Campbell ve Siedor (2016) Narsisizm ve Sahtekarlık adlı çalışmasında narsistik bireylerin her alandaki davranışlarını ortaya koymaya çalışan araştırma narsistlerin özellikle romantik ilişkilerinde mevcut partneri ile ayrılma tamamen gerçekleşmemiş olsa bile aldatma eğilimi içinde olduğunu belirtir. Campbell, Foster & Finkel (2002) romantik ilişkideki narsistik bireylerin oyuncu, çapkın, hilebaz ve sadakatsiz olarak tanımlamışlardır. Bu bilgiler ışığında narsistik bireylere atfedilen özelliklerin sadakatsizlik kavramıyla eş değer olduğu yorumu yapılabilir. Narsistik bireylerin dışsal kaynaklardan gelecek onaya ve iltifata son derece önem verirler. Bundan dolayı hem öz saygılarını arttırmak hem de kendisine başarı sağlayacağı düşüncesi onları daha popüler daha başarılı partnerlere iter (Campbell, 1999). Bu durum aldatmayla ilişkili olabilir. Narsistik bireylerde öz denetim eksikliği olduğu (Vazire ve Funder, 2006). İfade edilir. Bu saptamadan hareketle aldatma eğiliminin bir öz denetim eksikliği ve dürtüsellik ile paralellik gösterdiği dikkate alınırken narsistik bireylerin bu özelliği ile aldatma davranışlarında bulunmaları dair yorum yapılabilir. Bir diğer özellikten yola çıkacak olursak yüksek düzeyde narsisizme sahip bireyler sürekli

romantik partner arayışı içinde olurlar ve genellikle daha iyi, ondan da iyi bir partner bulacaklarına inanırlar (Campbell ve vd., 2002). Bu durum aldatma ile paralellik gösterir.

(H5, H6, H7 HİPOTEZİ)

Bu çalışmanın değişkenleri olan Narsistik Kişilik Özellikleri ve güvenli bağlanma stili ile arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaygılı/kararsız bağlanma stili ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmadığı, son olarak ise kaçınan bağlanma stili ile arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (bakınız; Çizelge 4).

Pistole (1995) yetişkin bağlanma stilleri ve narsistik savuma ile arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında; Dickinson ve Pincus (2003) yetişkin bağlanma stilleri yoluyla narsistik kişilik bozukluğunu ele aldıkları çalışmalarında; Ahmedi ve arkadaşları (2013) bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ve narsisizm arasındaki ilişkiyi 200 üniversite öğrencisi üzerinden inceleyen çalışmalarında; Smolewska ve Dion (2005) yetişkin bağlanması ve narsisizm arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında güvenli bağlanma stil derecesi yüksek olan katılımcıların narsisizm puanlarının anlamlı şekilde azaldığı, ek olarak güvensiz bağlanma (kaygılı/kararsız ve kaçınan) puanı yüksek olan katılımcıların narsisizm puanlarının anlamlı şekilde yüksek bulunduğu saptanmıştır. H5 ve H7 hipotezlerimiz literatür açısından desteklenir niteliktedir. Güvenli bağlanan bireyler kendilerine karşı olumlu benlik duygularıyla kendini ve başkalarını sevmeye değer bulurlar. Olumlu kendilik algılarını sürdürmek adına daha az onaya ihtiyaç duyarlar. Diğerleri ile daha kolay irtibata geçip, yakınlık kurabilirler ve her daim özerkliklerini koruma eğilimdedirler. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerde olumsuz duygu ve eylemlerin daha az görüldüğü, sosyal çevre ve ikili ilişkilerde daha sağlıklı birliktelikler kurduğu ve diğer insanlara empati duyma konusunda daha özverili olduğu saptanmıştır (Batıgün ve Büyükşahin, 2008). Narsisizm özellikler ise “aşağılık hissi” ve “gösterişli bir görüntü” görünümünün birlikte var olmasına dayalı kişilik yapısı olarak tanımlanır. Bu farklı görünümünün birlikte işlek olması bir çelişkidir ve kişiler arası ilişkilerinde sağlıklı bir birlikteliklerden bahsedilmez. Çünkü yapılanmaları gereği başkalarıyla narsistik ilişki kurarlar. Bu ilişki dinamiklerinde diğerlerinin ihtiyaçlarını göz ardı etme, onları sömürme,

gerçek bir sevgi ve ilgiden yoksun davranışlar, kin ve kıskanç tavırlar kişiler arası ilişkileri olabildiğince sarsıntıya uğratar. (Eldoğan, 2016). Konuyla ilgili literatür taramasında güvenli bağlanma stili özellikleri ile narsisizm yapılanma özellikleri adeta zıtlık barındırmaktadır. Bu sonuç doğrultusunda güvenli bağlanan bireylerin narsisizm özelliklerinin az olacağı yorumu yerinde olacaktır. Güvenli bağlanmanın aksine güvensiz bağlanma özellikleri ile narsisizm yapılanma arasında paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz. H7 hipotezimizi değerlendirecek olursak kaçınan bağlanma stil özelliği ile narsisizm özellikleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu, yukarıda yapılan çalışmalar ile desteklendiği görülmektedir. Kaçınan bağlanma stil özellikleri içerisinde bireylerin kendilerini önemseyip ve değerli kılıp dışarıdakileri değersiz görmeleri, diğerleri ile yakın birliktelik kurmaktan kaçınmaları, bağımsızlık ve özerkliklerini korumaya yönelik tutumları (Bartholomew & Horowitz, 1991) narsisizm yapılanmanın yukarıda sıralanan özellikleri ile paralellik gösterdiği, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin narsistik kişilik özellikler sergileyebileceği yorumu yapılabilir. Ek olarak Araştırmamızda narsisizm ve kaygılı/kararsız bağlanma stili ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamasının sebepleri arasında hem kaygılı/kararsız bağlanan bireylerin hem de narsistik bireylerin kullandığı savunma mekanizmalarını (bastırma ve inkar) öne sürebiliriz. Çalışmamızın örneklem gurubu çoğunlukla lisansüstü eğitim düzeyinde olması kaygılı/kararsız bağlanma olasılıkları düşük olduğu düşünülebilir. Verilerdeki bu düşüklük narsisizm arasındaki ilişkiye de etki etmediği yorumu yapılabilir.

(Alt Problemlerin Tartışılması)

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve cinsiyet arasında bulunan ilişkiyi tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 5) narsistik kişilik envanteri puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmüştür. Buradan hareketle erkeklerin narsistik kişilik envanteri puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle erkeklerin narsistik kişilik özellikleri kadınlara göre daha yüksektir. Literatüre bakıldığında narsistik kişilik özelliği ve cinsiyet değişkeni arasında yapılan çalışmalara rastlanmıştır. Golomb ve arkadaşları (1995) kişilik bozuklukları ve cinsiyet farklılıkları adlı çalışmalarında erkeklerin narsistik kişilik puanlarının kadınlara kıyasla daha yüksek bulunduğu, Tschanz ve arkadaşları

(1998) narsisizm yapılanmadaki cinsiyet farklılıkları çalışmalarında özellikle sömürücü ve yetki verme (otoriterlik) alt boyut puanlarında erkek katılımcıların puanları kadın katılımcılardan yüksek bulunmuş, çalışmanın sonucunda erkeklerin narsisizm eğiliminin kadınlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Cengiz (2020) narsisizm ve çelişik duygulu cinsiyetçiliği cinsiyet bağlamında inceleyen araştırmasında toplam 210 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışma bulgularında cinsiyete göre narsisizm düzeyinin farklılaştığını, erkeklerin kadınlara göre daha fazla narsistik özellikler gösterdiği bulunmuştur. Bu durumu erkeklerin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik öğretilerine daha güçlü bağlanmaları onların narsistik eğilimlere daha fazla sahip olduğunu gösterebilir. Yumuşak (2013) 1171 üniversite öğrencileri üzerinden yaptığı çalışmasında erkek öğrencilerin narsistik kişilik puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Erdoğan ve Şahin (2020), yetişkin bireylerdeki yakın ilişki ve cinselliği narsisizm etkisinde inceleyen araştırma bulgularında sosyodemografik değişkenler üzerinden narsisizm düzeyinin cinsiyet açısından, kırılğan narsisizm puanlarının kadınlar ve erkekler de (cinsiyete göre) farklılık söz konusu değilken, erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu görülür. Bu bulgular ile paralellik gösteren diğer bir çalışma Buffalo Üniversitesinde insan kaynakları bölümü görevlisi Emily Grijalva önderliğinde 31 yıl süren ve yaklaşık 475.000'den fazla katılımcının katıldığı narsisizm araştırma bulgusunda erkeklerin kadınlardan daha narsistik olma eğilimi gösterdiği'dir. Erkeklerin bir takım özerk özelliklere sahip olmaları kendi doğal hakları olarak algılama konusunda kadınlara kıyasla açık ara yüksek puan elde etmişlerdir (Biddle, 2015). Ayrıca büyüklenmeci narsisizm cinsiyet açısından erkeklerle olumlu ilişkilendirildiği alınan puanlar ile saptanmış büyüklemeci narsisizmde hak görme puanlarının açık ara erkeklerde fazlalığı görülmüştür. Narsisizmdeki cinsiyet farklılığının cinsiyet eşitsizliğine dayandıran Emily Grijalva toplumun beklentileri ve normlar dahilinde kadınların otoriter oluşu ya da saldırgan davranışlarını daha açık sergilemeleri toplum tarafından kabul edilebilir bir durum olmadığından ötürü kadınların narsistik davranış göstermeleri baskılandığı düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında narsisim özelliklerinin maskülen toplumsal cinsiyet rolleriyle benzerlik gösterdiği belirtilir. Baskın ve otoriter olmak, gücü elde tutmak gibi tipik maskülen özellikler aynı zaman da tipik narsistik özellikler ile paralellik göstermektedir. Bir diğer öne sürülen

özellik ise liderlik ve saldırgan davranışların maskülen uyumuyla narsisizmin etiyojisi ile ilişkisinin uyumluluğudur (Grijalva ve ark., 2015). Toplumsal cinsiyet rollerinin ya da cinsiyetlere atfedilen özelliklerin erkeklerde narsistik eğilim düzeylerinin yüksek olmasıyla ilintili olabilir. Narsisizme ait özelliklerin erkekler tarafından yansıtılması toplum tarafından kabul görülebilir. Fakat kadınlar için bu durum böyle işlemez.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve yaş arasında bulunan ilişkiyi tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Diğer bir ifadeyle yaptığımız çalışmada yaş değişkeni ile narsisizm düzeyi arasında anlamlı bir fark rastlanmamıştır. Dolayısıyla narsistik düzeyinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Literatüre bakıldığında bulgumuza paralellik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Atay (2009) yaptığı çalışmada, yaş değişkeniyle narsisizm puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını, Gönülalan (2019) ortaokul öğrencilerinde öz yeterlilik ve narsisizm ilişkisini inceleyen çalışmada yaş değişkeni ile narsisizm düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bir diğer araştırma Aydoğan ve Serbest (2016) çalışma bulgularında demografik değişkenler üzerinden narsisizmin yaş değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Literatürde yaş değişkeninin narsisizm düzeyi üzerinde etkisinin olduğuna dair çalışmalarda mevcuttur. Kwan ve Sedikies (2012) narsisizme, sosyokültürel bir yaklaşımı ele alan çalışmada genç bireylerin yaşlı bireylerden daha narsistik olduğu saptanmıştır. Örnek olarak verilecek bir diğer çalışma ise Foster, Campbell ve Twenge (2003) narsisizmde bireysel farklılıkları ele alan 8 ila 83 yaş aralığında toplam 3.445 kişi üzerinden yürüttükleri çalışmalarında yaşı daha büyük katılımcılarda narsisizm puanları daha düşük olduğu, buradan hareketle yaşı daha büyük katılımcılarda narsisizm düzeyinin azaldığını bildirmişlerdir. (1990 ve 2023 yıllarında üniversite öğrencileri üzerinde irdelenen çalışmanın bulgularında her iki cinsiyetinde zaman içinde narsisizm düzeylerinde farklılık olduğuna dair kanıt bulunmamıştır). Bir diğer çalışma Okumuş (2020) tarafından genç yetişkinlerde narsisizm ve dindarlık ilişkisini irdeleyen çalışma bulgularında 27-30 yaş gurubunda yer alan katılımcıların narsisizm alt boyutu olan teşhircilik, otorite ve hak iddia etmeden aldıkları puan 21-26 yaş gruplarının aldıkları puana

göre daha düşük olduğu görülmüş buradan hareketle yaş ilerledikçe narsisizm eğiliminde azalma olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak kuşak farklılığı, gelişen teknoloji, günümüzde giderek artan bireysellik narsisizm özelliklerin genç kesimde daha fazla görülmesine sebep olduğu varsayılır.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve eğitim düzeyi arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 6) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dolayısıyla narsistik kişilik özelliğinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve romantik ilişkisi olup olmama durumu arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 8) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumu arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 9) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Alınan puanlar doğrultusunda ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılanlar, partneri tarafından aldatılmayanlara kıyasla daha fazla puan almıştır.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan narsistik kişilik özellikleri ve ilişki sürecinde partnerini aldatıp, aldatmama durumu arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 10) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Alınan puanlar doğrultusunda ilişki sürecinde partnerini aldatanlar, partnerini aldatmayanlara kıyasla daha fazla puan almıştır.

Güvenli bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 5) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmış kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla puan almıştır. Diğer bir ifadeyle güvenli bağlanma stili kadınlarda erkeklere nazaran daha fazladır. Literatürde bulgumuzla paralellik gösteren ve göstermeyen çalışmalara rastlanmıştır. Çağlayan ve İpek (2019) çiftlerde bağlanma stilleri ve evlilikte uyum ilişkisini incelediği çalışmada kadın katılımcıların güvenli bağlanma özellikleri erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Kaygılı/kararsız bağlanma alt

ölçeğinden alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ve kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla puan almıştır. Farklı bir çalışma bulgularında kaygılı bağlanma eğilimi erkek katılımcılarda daha yüksek bulunduğudur (Akbağ ve İmamoğlu, 2010). Kaçınan bağlanma alt ölçeğinden alınan puanlar cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Diğer bir ifadeyle iki cinsiyet arasında fark bulunmamıştır. Bulgumuza farklı olarak Yapılan bir diğer çalışma bulgularında erkek öğrencilerin kaçınan bağlanma puan ortalamalarının kadın öğrencilere kıyasla anlamlı derecede yüksek bulunduğudur (Akhan, 2014). Bulgularımızda bağlanma boyutunun üç alt değişkeninden ikisi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmış fakat bir alt boyut ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Literatüre baktığımızda yapılan bazı çalışmaların bulgularında bağlanma boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farka rastlanmadığı ifade edilir. Tulum (2004) çalışma bulgularında bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında farklılığın olduğunu görülmektedir. Hazan ve Shaver (1987) cinsiyet değişkeniyle bağlanma boyutları arasında bir farklılığın olmadığını saptamıştır. Yine bu bulgulara paralel diğer bir araştırma Shi (2003) tarafından romantik ilişkilerde bağlanma stilleri ile çatışma çözümü arasındaki ilişkiyi irdelediği çalışmasında 240 kadın ve 208 erkekten oluşan toplam 448 katılımcıyla yürüttüğü araştırmasında bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında herhangi bir farklılığa rastlanmadığı çalışma bulgularında görülmüştür. Cinsiyetler arası farklılığın görülmemesi bağlanma olgusunun evrensel bir model olmasıyla açıklanabilir. Bunun yanında cinsiyet farklılıklarına ilişkin inançların azalmasıyla beraber her iki cinse de atfedilen belli kalıplar ve önyargıların değişmeye başlaması bağlanma boyutlarının cinsiyete özgü sınıflandırması azaltıldığı düşünülmektedir.

Bağlanma stillerinin her alt ölçeğinden alınan puanlar yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 4) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dolayısıyla bağlanma stillerinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Güvenli bağlanma alt ölçeğinden elde edilen puanların eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında (bakınız; Çizelge 7) istatistiksel olarak gruplar arası bir

farkın olduğu saptanmıştır. Post hoc testi ve Tukey çoklu karşılaştırma bulguları incelendiğinde lisansüstü ve lisan mezunu olanların ön lisans mezunu olanlara kıyasla anlamlı seviyede yüksek puan almıştır. Kaygılı/kararsız bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma stili alt ölçeklerinden alınan puanlar ile romantik ilişkisi olup olmama durumu arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 8) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmazken kaygılı/kararsız bağlanma stil alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile arasında anlamlı bir fark saptanmıştır.

Güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma stilleri alt boyutundan aldıkları puanlar, ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılıp, aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 9) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma stilleri alt boyutundan aldıkları puanlar partnerini aldatıp, aldatmama durumuna göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 10) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmazken, güvenli bağlanma alt ölçeği ile arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ortalamalar karşılaştırıldığında ilişki sürecinde partnerini aldatmayanlar partnerini aldatanlara kıyasla daha fazla puan almıştır.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan aldatma eğilimi ve cinsiyet arasında bulunan ilişkiyi tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 5) aldatma eğilim ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmüştür. Buradan hareketle erkeklerin aldatma eğilimi ölçeği puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle erkeklerin aldatma eğilimi kadınlara göre daha yüksektir. Literatüre bakıldığında bulgumuza paralellik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Bulgular incelendiğinde, cinsiyet değişkeninin aldatma eğilimine etki ettiği, erkeklerin kadınlara oranla aldatma eğiliminin daha yüksek olduğu saptanmış, açığa çıkan bu sonuç daha önceki yapılan çalışmalar ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışmalar şu şekilde sıralanabilir; Schmitt (2003) çalışmasında erkeklerin kadınlara kıyasla aldatma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu öne sürdüğü hipotezine dair yaptığı

araştırmada erkeklerin cinsel aldatma ve partneri dışındaki diğerlerini arzulama eğilimine daha yatkın olduğu araştırma bulgularınca desteklenmiştir. Polat (2006) evli bireylerin aldatma eğilimlerini pek çok değişken açısından (yaş, cinsiyet v.s) ele aldığı yüksek lisans tezinde elde edilen bulgularda erkeklerin daha çok aldatma eğilimde olduğu belirtir. Kankaya (2015) çalışmasında erkeklerin aldatma eğiliminin kadınlarinkinden yüksek olduğunu ifade etmiştir. Kantarcı (2009) evli bireylerin bağlanma stil özelliklerinin aldatma eğilimi ve çatışma biçimlerini irdelediği araştırmasındaki bulgular erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla aldatmaya eğilimli olduğu yönündeydi. Norment (1998) tarafından yürütülen bir çalışmada erkeklerin daha basit nedenlerle aldatmaya daha meyilli olduklarını, bu durum ise anlık arzuları, yeni heyecanlar arama istekleri gibi nedenlerden kaynaklı olduğunu açıklamıştır. Bulgulardaki sonuçlar çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Aldatma eğiliminin cinsiyet rollerine göre farklılık göstermesinin toplumsal kalıplar ve normlar tarafından kadınlara atfedilen “namus” ve “annelik” rollerinin dayandırılması aldatma eğilimi cinsiyete göre farklılaşmasının nedeni olduğu düşünülmektedir. Pek çok değişken etkili olduğu gibi kültürel faktörlerde aldatma üzerinde etkilidir. Bir diğer görüş ise Weil (1975)’in çalışmasında aldatmadaki cinsiyet farklılıklarını toplumsal normlara yükler. Toplumsal cinsiyet farkları kritik önem taşıdığı yorumunu yapabiliriz. Farklı bir çalışmada Erkeklerin aldatma eğilim puanları ile kadınların aldatma eğilim puanları arasında anlamlı fark bulunmadığıdır. (Çavuşoğlu, 2011). Bu bulguya paralel olarak cinsiyet ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye değinen Greeley (1994) iki değişken arasında bir farklılığın olmadığını belirtir. Atkins ve arkadaşları (2001) sadakatsizliği anlama üzerine yaptığı çalışmalarında yordayıcı değişkenler ve aldatmanın cinsiyete ilişkin regresyon analiz sonucunda erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla aldatma eğilimine sahip olduğu belirtilir.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan aldatma eğilimi ve yaş arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 4) aldatma eğilim ölçeği puanlarının yaşa göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle yaş arttıkça aldatma eğiliminde düşüş olduğu yönündedir. Literatüre bakıldığında bulgumuza paralellik gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Atkins, Baucom ve Jacobson (2001) araştırmaları sonucunda yaş faktörünün özellikle evlenme yaşının aldatma üzerinde önemli bir değişken olduğunu

vurgulamışlardır. Şöyle ki 23 yaşından önce evlenen bireylerin 23 yaşından sonra evlenen bireylere kıyasla dört buçuk kat daha fazla aldatma eğilimi gösterdiklerini belirtmiştir.

Bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan aldatma eğilimi ve eğitim durumu arasında bulunan ilişkinin tespitine yönelik yapılan analizde (bakınız; Çizelge 7) aldatma eğilim ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre az bir oranda farklılığına rastlanmış, önlisans eğitim seviyesindeki grubun lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindeki gruplara nazaran aldatma eğilim puanı yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ve aldatma arasındaki ilişkiye değinen Greeley (1994) iki değişken arasında bir farklılığın olmadığını belirtir.

Aldatma eğilimi ölçeğinden alınan puanlar romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 8) anlamlı bir farka saptanmış, ortalamalar karşılaştırıldığında romantik ilişkisi olmayanlar, romantik ilişkisi olanlara kıyasla daha fazla puan almıştır.

Aldatma eğilimi ölçeğinden alınan puanlar, ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılıp aldatılmama durumuna göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 9) anlamlı bir farka saptanmış, ortalamalar karşılaştırıldığında ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılanlar, ilişki sürecinde partneri tarafından aldatılmayanlara kıyasla aldatma eğilim puanı daha fazla almıştır.

Aldatma eğilimi ölçeğinden alınan puanlar, partnerini aldatıp aldatmama durumuna göre değerlendirildiğinde (bakınız; Çizelge 10) anlamlı bir farka saptanmış, ortalamalar karşılaştırıldığında partnerini aldatanlar partnerini aldatmayanlara kıyasla aldatma eğilim puanı daha fazla almıştır.

A. Öneriler

- Bu çalışma kapsamında araştırmadaki değişkenlerin aldatma eğilimi ile arasındaki ilişki demografik değişkenler ile birlikte ele alınarak incelenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu kadınları kapsamaktadır. Cinsiyet anlamında daha adil dağılım katılımcılar ile daha homojen bir araştırma yapılması cinsiyet ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin daha fazla netlik kazanacağı düşünülmektedir.

- Katılımcıların eğitim düzeyleri çoğunlukla lisans ve lisansüstü düzeydedir. Farklı eğitim düzeylerine sahip katılımcılar ile daha homojen bir araştırma yapılması eğitim düzeyi ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin daha fazla netlik kazanacağı düşünülmektedir.
- Katılımcıların çoğunluğu partnerini aldatmadığını ve partneri tarafından aldatılmadığını aktarmış, partnerini aldatmayan katılımcı sayısı partnerini aldatan katılımcı sayısından yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum aldatmaya ve aldatma türlerine (Cinsel aldatma, uzun süreli aldatma, duygusal aldatma, gönül eğlendirme (Tortamış, 2014)) ilişkin literatür azlığından kaynaklı bilgi eksikliği, yaşanan coğrafyaya ilişkin kültürel ve toplumsal normların evlilik ya da ilişki dışı ilişkinin sapkın ve günah olarak görülebileceği, sadakatsizliğin nasıl tanımlandığı konusunda fikir birliğine varılamamasından kaynaklı katılımcıların bu konuda ikilemde kalarak samimi cevaplar vermediği düşünülmektedir. Kolayda örneklem istenilen örneklem grubuna ulaşamamıştır. Bu konuda farklı metotlar ile veriler toplanabilir ya da katılımcılara bireysel olarak ulaşıp ölçeklerde yer alan aldatmaya dayalı sorulara daha güvenilir bir şekilde yanıt vermesini sağlamak elde edilecek bulguların daha gerçekçi olmasına yardımcı olabilir.
- Bu araştırmada sınanan modele göre aldatmada bağlanma stilleri ve narsistik kişilik özellikleri faktörlerinin önemli olduğu ortaya koyulmuştur. Dolayısıyla önleyici ve gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, aile rehberliği ve danışmanlığı hizmetleri kapsamında, aile ve evlilik danışmanlığı hizmetlerini sunan kurum ve kuruluşlarda bu sonuçlar dikkate alınarak romantik ilişkileri sarsan, bozan ve travmaya neden olan aldatmayı önlemeye yönelik adı geçen faktörlerin romantik ilişkilerdeki etkisini azaltıcı seminer ve konferanslar düzenlenebilir.
- Aile ve çift terapistleri bu araştırmada sınanan aldatma modelinden aldatma konusunda terapistlere başvuran danışanlara yardım sürecinde yararlanabilir. Örneğin, terapistler, aldatmaya yönelik müdahale hizmetlerinde danışanların bağlanma stilini ve kişilik özelliklerini inceleyerek çiftlerin kendilerini tanımalarına ve aldatmayla başa

ıkımlarına yardımcı olacak stratejiler geliştirmelerine katkıda bulunabilir.

- Narsisizm kavramıyla ilgili uluslararası alanda pek çok çalışmalar mevcuttur fakat ulusal alanda narsizm ve narsizm özelliklerinin insan yaşamında nasıl etki ettiğine dair çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bağlanma boyutları ve ikili ilişlere dair yapılan çalışmalar alanyazında oldukça sayısı azdır. Uluslararası alanyazında aldatma eğilimi ve bağlanma boyutları arasındaki ilişkiye dair pek çok çalışmalara rastlamak mümkündür. Yapılan çalışmamız alanyazına katkı sağlayacağı dşnlmekle birlikte yenilikçi bir çalışmayla literatüre yarar sağlayacağı n görülmektedir.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AMİR, L., & HELLER, R. (2016). **Bağlanma: Aşk Bulmanın ve Korumanın Bilimsel Yolları** (Çeviren: Ebrar Güldemler) Tıpkı Basım.
- ARGYLE, M. (1987). **The Psychology of Happiness**. London: Routledge.
- AYTEKİN, H. (2018). **İnsan İlişkileri ve İletişim**. Pegem Atıf İndeksi, 001-328.
- BALTAŞ, Z. ve BALTAŞ (2008). **Stres ve Başa Çıkma Yolları**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- BROWN, E. M. (2001). **Patterns Of Infidelity and Their Treatment**. (Second Edition). Philadelphia: Brunner-Routledge.
- BUDAK S. **Psikoloji Sözlüğü**. 3. Basım. Ankara. Sanat Yayınları; 2005.
- BURGER, JERRY M. (2006). **Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri**. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- CLARK, M. S. ve LEMAY, E. P. (2010). Close Relationships. S. T. Fiske, D. T. Gilbert, ve G. Lindzey (Ed.) , **Handbook of social psychology** (2. b., ss. 898-940). John Wiley ve Sons
- CÜCELOĞLU, D. (2000). **İnsan İnsana**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DORFF. (2008). **The Practive Of Marriage and Family Counseling**. New York: Routledge.
- ELLİS, H. (1911). **Studies in the Psychology of Sex**. Vol. VI. Sex in Relation to Society.
- ERİKSON, E.H. (1968). **Identity: Youth and crisis**. W.W. New York: Norton and Company. Inc.
- FREUD, S. (1938). **The Basic Writings of Sigmund Freud**, Çeviren: Dr. AA. Brill, New York; The Modern Library.

- GÖKA, E. ve BEYAZYÜZ, M. (2011). **Geçimsizler; Kişilikleri Tanıma ve Geçinmeyi Kolaylaştırma**. Timus Yayınları.
- HİNDE, R. A. (1997). **Relationships: A Dialectical Perspective**, UK: Psychology Press.
- HONEYCUTT & CANTRILL. (2001). **Cognition, Communication, and Romantic Relationships**. Routledge.
- HORNEY, K. (1939). **New Ways in Psychoanalysis**. W W Norton & Co.
- KALKAN, M. ve YALÇIN, İ. (2012). Evlilik Öncesi Dönem ve Romantik İlişkiler. (ss.1-7). Ankara: Anı Yayıncılık.
- KARAOSMANOĞLU, A., ŞAŞIOĞLU, M. ve AZİZERLİ, N. (2016). **İlişkiler (başlatmak – sürdürmek – bitirmek)**. İstanbul: Psikonet Yayıncılık.
- KARASAR, (2011). Bilimsel Araştırma yöntemleri. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- KERNBERG, O. (2012). **Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm**, Mustafa Atakay (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- KOHUT, H. (2019). **Kendiliğin Çözümlemesi**. İstanbul Metis Yayınları.
- KÖROĞLU, E. (1994). **DSM-IV: Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı**, Çeviren: E. Köroğlu, Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington D.C.
- KÖROĞLU, E., & BAYRAKTAR, S. (2010). **Kişilik bozuklukları**. Ankara: HYB Yayıncılık.
- LEVİNGER, G., & SNOEK, J. D. **Attraction In Relationships: A New Look At Interpersonal Attraction**. Marristown, N. J., General Learning Press, 1972.
- MASTERSON, J. (2006). **Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları**. B. Açıl (Çev.). İstanbul: İstanbul Litera Yayınları.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (2004). **Türkçe Sözlük**. Doğan Kitap.
- REGAN, P. (2011). **Close relationships**. Routledge.
- ROGERS, C. R. (2011). **Kişi Olmaya Dair**. (S. Budak, Çev.) İstanbul: Okuyan Us.

RUBENSTEİN, C. ve SHAVER, P. R. (1982). **İn Search of İntimacy**. New York; Delacorte Press.

SUNGUR, M. Z. (2009). **Sen, Ben ve Aramızdaki Her Şey: Şeytan Üçgeni Aşk-Evlilik- Sadakatsizlik**. Goa Yayınları.

THOMPSON, R. A. & MEYER, S. (2007). The Socialization of Emotion Regulation in The Family. (Editör: J. Gross). **Handbook of Emotion Regulation**. New York: Guilford Press. 249-268.

Yakın İlişkilerin Yaşam Boyu Önemi, Nebi Sümer, 2022, nobelyayin.com.

MAKALELER

ABBASİ A. R., TABATABEİ, S. M., SHARBAF, H. A. ve KARSHKİ, H. (2016). Relationship of Attachment Styles and Emotional İntelligence with Marital Satisfaction. **Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences**, 10(3), 1-7.

AİNSWORTH, M. D. S., and BOWLBY, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. **American Psychologist**, 46(4), 333-341.

AKBAĞ, M., ve İMAMOĞLU, S. E. (2010). Cinsiyet ve Bağlanma Stillerinin Utanç, Suçluluk ve Yalnızlık Duygularını Yordama Gücünün Araştırılması. **ACADEMIA**.

AKHAN, L., U. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belirlenmesi. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**. Sayı:3, 191-196.

AKHTAR, S. (1989). Narcissistic Personality Disorder. Descriptive Features and Differential Diagnosis. **Psychiatric Clinic North America**, 12, 505-529.

AKIN, A., SÜLER, M., EKER, H. ve ANLI, G. (2015). Romantik İlişkilerde Algılanan Değişim Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. **Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi**, 3(2), 112- 122.

ALLEN, E. S. & BAUCOM, D. H. (2004). Adult Attachment and Patterns of Extradyadic İnvolveent. **Family Process**, 43(4), 467-488.

- ALLEN, E. S. & RHOADES, G. K. (2008). Not All Affairs are Created Equal: Emotional Involvement With an Extradyadic Partner. **Journal of Sex & Marital Therapy**, 34, 51, 65.
- ANLI, İ., & BAHADIR, G. (2007). Kendilik Psikolojisine Göre Narsisistik ve Sınır Kişilik Bozukluğu. **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, 27(1-12).
- ARSLAN, E., ve TEZE, S. (2022). 8-10 Yaş Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği Türkçe'ye Uyarlamaya Çalışması ve Ayrılık Kaygısının İncelenmesi. **Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi**, 5(1), 134-156.
- ATAK, H., ve TAŞTAN, N. (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**. 4(4), 520-546.
- ATAY, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 11(1), 181-196.
- ATKİNS, D.C., BAUCOM, D. H., & JACOBSON, N. S. (2001). Understanding Infidelity: Correlates in a National Random Sample. **Journal of Family Psychology**, 15(4), 735-749.
- AYDIN, M. (2019). Genç Yetişkinlerde Mutluluk, Maneviyat ve Kanaat. **Sosyal Bilimler Dergisi**, 3(6).
- AYDOĞAN, E. VE SERBEST, S (2016). "İş Yerinde Karanlık Üçlü: Bir Kamu Kuruluşunun İç Denetim Biriminde Araştırma". **Sayıştay Dergisi**, Nisan-Haziran, 101: 97-121.
- AYYILDIZ, E. ve ELKİN, N. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 3(1), 51-68.
- BALCI, Ş. ve GARGALIK, E. (2020). Narsisistik Kişilik Özellikleri İle Sosyal Medya Kullanımı Arasında Bir Bağlantı Var mı? **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (4), 125-140.

- BARTHOLOMEW, K. & HOROWITZ, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults. **Journal of Personality and Social Psychology**, 61 (2), 226-244.
- BATIGÜN, A. ve BÜYÜKŞAHİN, A. (2008). Aleksitimi: Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü**. Ankara.
- BEALL, A. E. & STERNBERG, R. J. (1995). The social construction of love. **Journal of Social and Personal Relationships**, 12(3), 417-438.
- BERSCHEID, E. ve REİS, H. T. (1998). **Attraction and close relationships**. New York: Mc Graw Hill.
- BLOW, A. J. ve HARTNETT, K. (2005). Infidelity In Committed Relationships II: A Substantive Review. **Journal Of Marital and Family Therapy**, 31(2), 217-233.
- BOLAT, Y., DEMİR, C., G., Ülker, M. (2016). Kavramsal Açıdan Narsisizm ve Eğitimde Narsistik Kişilik. **Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9(46).
- BOWLBY, J. (1951). Maternal Care and Mental Health, Geneva: **World Health Organization**.
- BROWN BB. (1999) You're Going Out With Who? Peer Group Influences On Adolescent Romantic Relationships. In: Furman W, Brown BB, Feiring C, editors. The Development Of Romantic Relationships In Adolescence. New York, NY: **Cambridge University Press**; pp. 291–329.
- BURSTEN, B. (1972). The manipulative personality. **Archives of General Psychiatry**, 26(4), 318. doi:10.1001/archpsyc.1972.0175022.
- BUSS DM. (2000) The Dangerous Passion: **Why Jealousy is As Necessary As Love and Sex**. New York. Free Press.
- BUSS, D. M., & SHACKELFORD, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. **Journal of Research in Personality**, 31, 193 – 221.

- BUUNK, B. And BAKKER A. (1995). Extradyadicsex: The Role of Descriptive and İnjunctivenorms. **Journal of sex Research**, 32, s. 313-318.
- CAI, H., KWAN, V. S. Y., & SEDİKİDES, C. (2012). A Sociocultural Approach to Narcissism: The Case of Modern China. **European Journal of Personality**, 26(5), 529–535.
- CAMPBELL, W. K. (1999). Narcissism and romantic attraction. **Journal of Personality and Social Psychology**, 77(6), 1254–1270.
- CAMPBELL, W. K., & SİEDOR, L. (2016). Narcissism and Dishonesty. The SAC Model. In J. W. Prooijen & P. A. M. Lange (Eds). *Cheating, Corruption and Concealment: The Roots Of Dishonesty*. (p. 151-165). **Cambridge University Press**.
- CAMPBELL, W. K., FOSTER, C. A., & FINKEL, E. J. (2002). Does Self-Love Lead To Love For Others? A Story Of Narcissistic Game Playing. **Journal of Personality and Social Psychology**, 83(2), 340–354.
- CENGİZ, A., A. (2020). Narsisizm ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik: Cinsiyet Bağlamında Bir İnceleme. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 41, 29-73.
- CHANDOLA, T., MARMOT, M. ve SİEGRİST, J. (2007). Failed Reciprocity in Close Social Relationships and Health: Findings From The Whitehall II Study. **Journal of Psychosomatic Research**, 63(4), 403-411.
- CİHANGİROĞLU N. (2012). Narsistik Kişilik İle Kurumsal Bağlılık Arasında Bir İlişki Var Mıdır? **Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni**, 11(2):119-126.
- COLLİNS, N. L., & READ, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models and Relationship Quality İn Dating Couples. **Journal of Personality and Social Psychology**, 58, 644-663.
- COLLİNS, W. A. (2003). More and Myth: The Developmental Signifi Adolescence. **Journal of Research on Adolescence**, 13(1), 1-24.
- COLLİNS, W. A., WELSH, D. P., FURMAN, W. (2009), “Adolescent Romantic Relationships”, **Annual Review of Psychology**, 60: 631-652.

- CONNOLLY J., MCLSAAC C., SHULMAN S., WİNCENTAK K., JOLY L., HEİFETZ M., BRAVO V. (2014). Development of Romantic Relationships in Adolescence and Emerging Adulthood: **Implications for Community Mental Health. Can. J. Commun. Ment. Heal.** 33:7–19.
- COX, F. D. (2006). **Human İntimacy: Marriage, The Family, and İts Meaning.** Belmont, CA: Wadsworth (1-27).
- CURUN, F. Ve ÇAPKIN, M. (2014). Romantik Kıskançlığın Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması. **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, 34 (1), 1-22.
- DE MUNCK, V. C., & KOROTAYEV, A. V. (2007). Wife-Husband İntimacy and Female Status in Cross-Cultural Perspective. Cross-Cultural Research: **The Journal of Comparative Social Science**, 41(4), 307–335.
- Demir M. Close Relationships and Development During The Transition to Adulthood: **Differences by Social Class.** New Dir. Child Adolesc. 2008; 2008: 25-39.
- DEMİRCİ, İ. ve EKŞİ, F. (2017). Büyüklenmeci Narsisizmin İki Farklı Yüzü: Narsistik Hayranlık ve Rekabetin Mutlulukla İlişkisi. **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 46 (46), 37-58.
- DEMİRDAĞ, M., F. (2017). Bağlanma Teorisinin Kökenleri; John Bowlby ve Mary Ainsworth. **Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1(2), 76-90.
- DEMİRTAŞ-MADRAN, H. A. (2008). Duygusal ve Cinsel Kıskançlık Açısından Temel Cinsiyet Farklılıkları: Evrimsel Yaklaşım ve Süregelen Tartışmalar. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 19 (3), 3000-309.
- DEWALL, C. N., LAMBERT, N. M., SLOTTER, E. B., PONDS, R. S., DECKMAN, T., FİNKEL, E. J., LUCHİES, L. B., & FİNCAM, F. D. (2011). So Far Away From One's Partner, Yet So Close To Romantic Alternatives: Avoidant Attachment, Interest İn Alternatives,

- and Infidelity. **Journal of Personality and Social Psychology**, 101(6), 1302–1316.
- DICKINSON, K. A. ve PINCUS, A. L. (2003). Interpersonal Analysis of Grandiose and Vulnerable Narcissism. **Journal of Personality Disorders**, 17 (3), 188-207.
- DIENER, E. ve OISHI, S. (2005). The Nonobvious Social Psychology Of Happiness. **Psychological Inquiry**, 16(4), 162-167.
- DOĞAN, T., ve SAPMAZ, F. (2012). Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öznel İyi Oluş. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 10(3), 585-602.
- DRIGOTAS, S. and BARTA, W. (2001). The Cheating Heart: Scientific Explorations Of Infidelity. **Current Directions In Psychological Science**, 10 (5), s. 177- 180.
- ELDOĞAN, D. (2016). Hangi Narsizm? Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme. **Türk Psikoloji Yazıları**, 19 (37), 1-10.
- EMİLY GRİJALVA, DAİEL A NEWMAN, LOUIS TAY, M BRENT DONNELLAN, P D HARMS, RICHARD W ROBİNS, TAIYİ YAN (2015). Gender Differences in Narcissism: A Menta- Analytic Review.
- EMMONS, RA (1987). Narsisizm: Teori ve Ölçüm. **Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi**, 52(1), 11-17.
- ERASLAN ÇAPAN, B. (2009). Öğretmen Adaylarının Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. **Sosyal Bilimler Dergisi**, 9(2), 127-142.
- ERCAN, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Aşk Stillerinin Demografik Değişkenler ve Ana Babaya Bağlanma İle İlişkisi. **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 7(1), 25-37.
- ERCAN, H. (2019). Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeğini Geliştirme Çalışmaları. **OPUS Uluslar arası Toplumsal Araştırmaları Dergisi**, 11(18), 205-231.

- ERDOĞAN, B. ve ŞAHİN, M.(2020). Yetişkin Bireylerde Narsisizm, Yakın İlişkiler ve Cinsellik. **OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, 16(27), 266-287.
- ERYILMAZ, A. ve ATAĞ, H. (2010). Beliren Yetişkinlik Döneminde Özsaygı, Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Romantik Yakınlığı Başlatmanın İncelenmesi. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**, 11(2), 587-600.
- ERYILMAZ, A. ve ERCAN, L. (2010). Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma ve Başa Çıkma. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 23(2), 381-397.
- ERZEN, E. (2016). Three Dimensional Attachment Style Scale. **Journal of The Faculty of Education**, 17(3), pp. 01-21
- FARZİONPOUR, F., FOUROSHANİ, A. B., BEYZAİEE, S., ve HOSSEİNİ, S. (2012). Evalution of Self-Esteem Managers in Clinical Wards of Hospitals Affiliated to Tehran University of Medical Sciences. **World Applied Sciences Journal**, 16, 686- 692.
- FEENEY, B. C. ve COLLİNS, N. L. (2015). A New Look At Social Support: A Theoretical Perspective On Thriving Through Relationships. **Personality and Social Psychology Review**, 19(2), 113-147.
- FEENEY, J. D. (1998). Adult Attachment and Relationship-Centered Anxiety Responses to Physical and Emotional Distancing. In Jeffry A. Simpson W. Steven Rholes (editörler). Attachment Theory and Close Relationships. **The Guilford Pres New York-London**.
- FEENEY, J.A. (2002). Attachment, Marital Interaction and Relationship Satisfaction: A Diary Study. **Personal Relationships**, 9(1), 39-55.
- FELDMAN, S.S., & CAUFFMAN, E. (1999). Your Cheatin' Heart: Sexual Betrayal Attitudes and Behaviours and Their Correlates. **Journal of Research on Adolescence**, 9, 227–257.
- FİRESTONE, L. (2017). In a Relationship With a Narcissist? A Guide to Narcissistic Relationships. Psychalive. Retrieved January 25, 2021, from <https://www.psychalive.org/narcissistic-relationships/>

- FITNESS, J. (2001). Betrayal, Rejection, Revenge, and Forgiveness: An Interpersonal Script Approach. In M. R. Leary (Ed.), *Interpersonal Rejection* (pp. 73-103). **Oxford University Press**.
- FLETCHER, G. J., SIMPSON, J. A. Et Al. (2015). Pair – Banding, Romantic Love, and Evolution: The Curious Case Of Homo Sapiens. **Perspectives on Psychological Science**, 10 (1), 20-36.
- FOSTER, J. D., CAMPBELL, W. K. ve TWENGE, J. M. (2003). Individual Differences in Narcissism: Inflated Self-Views Across the Lifespan and Around The World. **Journal Of Research in Personality**, 37(6), 469-486.
- FURMAN, W. (2002). The Emerging Field Of Adolescent Romantic Relationships. **Current Directions in Psychological Science**, 11, 177-180.
- GABBARD, G. O. (1989). Two Subtypes Of Narcissistic Personality Disorder. **Bulletin Of The Menninger Clinic**, 53(6), 527-532.
- GABBARD, G. O. (2000). *Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice*. New York: **American Psychiatric Publishing Incorporate**.
- GABLE, S. L. ve GOSNELL, C. L. (2013). Approach and Avoidance Behavior in Interpersonal Relationships. **Emotion Review**, 5(3), 269-274.
- GABLE, S. L. ve IMPETT, E. A. (2012). Approach and Avoidance Motives and Close Relationships. **Social and Personality Psychology Compass**, 6(1), 95-108.
- GALLO, L. C., SMITH, T. W., & RUIZ, J. M. (2003). An Interpersonal Analysis of Adult Attachment Style: Circumplex Descriptions, Recalled Developmental Experiences, Self- Representations, and Interpersonal Functioning in Adulthood. **Journal of Personality**, 71(2), 141-182.
- GENTZLER, A.L. & KERNS, K.A. (2004). Associations Between Insecure Attachment and Sexual Experiences. **Personal Relationships**, 11, 249-265.
- GIVERTZ, M., WOSZIDLO, A., SEGRIN, C. ve KNUTSON, K. (2013). Direct and Indirect Effects Of Attachment Orientation On Relationship

- Quality and Loneliness In Married Couples. **Journal of Social and Personal Relationships**, 30(8), 1096-1120.
- GLASS, S. P. ve WRIGHT, T. L. (1985). Sex Differences In Type Of Extramarital Involvement and Marital Dissatisfaction. **Sex Roles: A Journal of Research**, 12, 1101-1120.
- GOLOMB, M., FAVA, M., ABRAHAM, M., ve ROSENBAUM, J. F. (1995). Gender differences in personality disorders. **The American Journal of Psychiatry**, 152(4), 579-582.
- GRAV, I., & DOLL, J. (2003). Effects of Attachment Styles On The Experience Of Equity Heterosexual Couples Relationships. **Experimental Psychology**, 50(4), 298-310.
- GREELEY, A. M. (1991). Faithful Attraction: Discovering Intimacy, Love, and Fidelity in American Marriage. **New York: Tom Doherty Associates.**
- GREEN, S. P. (2004). Cheating. *Law and Philosophy*, 23 (2), 137-185.
- GÜNGÖR, İ. H., EKŞİ, H. ve ARICAK, O. T. (2012). Genç Yetişkinlerde Değer Tercihlerinin Narsistik Kişilik Özellikleri Yordaması. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, 12(2), Ek özel sayı, 1271-1290.
- HALL, J. H. & FINCHAM, F. D. (2006). Relationship Dissolution Following Infidelity: The Roles Of Attributions and Forgiveness. **Journal of Social & Clinical Psychology**, 25(5), 508-522.
- HAZAN, C. ve SHAVER, P. (1987). Romantic Love Conceptualized As An Attachment Process. **Journal of Personality and Social Psychology**, 52, 511-524.
- HENDRICK, S. S. and HENDRICK, C. (2006). Measuring Respection Close Relationships. **Journal of Social and Personal Relationships**, 23 (6), 881-899.
- HUGHES, K., BELLIS, M. A., HARDCASTLE, K. A., SETHI, D., BUTCHART, A., MIKTON, C., JONES, L. ve DUNNE, M. P. (2017). The effect of multiple adverse childhood experiences on health: A systematic review and meta-analysis. **Lancet Public Health**, 2(8), 356-366.

- İLKAY, E. (2002). Cerrahpaşa Psikiyatri Çalışmaları. 4326, 56.
- İPEK ÇAĞLAYAN, L., ve İPEK, M. (2019). Çiftlerde Bağlanma Stilleri, Evlilik ile Evlilik Uyumu İlişkisinin İncelenmesi. *Özgün Araştırmalar*. Sayı:2, 161-180.
- KAHRAMAN, S., ve ŞAFAK, B. (2019). Sosyal Medya Kullanımının Yalnızlık ve Narsistik Kişilik Özelliği Belirtileri İle İlgili İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(2), 54-69.
- KANTEN, P. (2014). İş Yaşamının Kalitesinin Proaktif ve Prososyal Örgütsel Davranışlar Üzerindeki Etkisi: **Sağlık Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma**, 10(1): 251-274.
- KARAAZİZ, M. ve ERDEM ATAĞ, İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne*, 1(2), s. 44-59.
- KARAKUŞ, Ö. (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, 23(2),33-46.
- KARREMAN, A., & VİNGERHOETS, A. J. J. M. (2012). Attachment and Well-Being: The Mediating Role Of Emotion Regulation and Resilience. **Personality and Individual Differences**, 53(7), 821-826.
- KARS, M. S. (2021). Manevi Destekte Duanın Yeri ve Önemi = The Place and Importance of Prayer in Spiritual Support , *İLSAM Akademi Dergisi* = *Turkish Journal of ILSAM Academy*, cilt: I, sayı: 2, s. 153-175.
- KAYA ÖRK, E. (2021). Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Aldatma ve Boşanma. **IBAD Sosyal Bilimler Dergisi**, (10), 248- 263.
- KAYA, L., KALKAN, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Narsistik Eğilimler, Bağlanma Stilleri ve Sosyal Medya Kullanımı. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, 9(2), 243-249.
- KELLER, P. S., BLİNCOE, S., GİLBERT, L. R., DEWALL, C. N., HAAK, E. A., & WİDİGER, T. (2014). Narcissism İn Romantic Relationships: A Dyadic Perspective. **Journal of Social and Clinical Psychology**, 33(1), 25–50.

- KELLEY, H. H., BERSCHEID, E., CHRISTENSEN, A., HARVEY, J. H., HUSTON, T. L., LEVINGER, G., MCCLINTOCK, E., PEPLAU, L. A., & PETERSON, D. R. (1983). Close relationships. **New York: Freeman.**
- KERPELMAN, J. L. ve PİTTMAN, J. F. (2018). Erikson and The Relational Context Of Identity: Strengthening Connections With Attachment Theory. **Identity**, 18(4), 306-314.
- KESKİN, G. ve ÇAM, O. (2008). Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Anne Baba Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 9, 139-147.
- KOBAK, R. R. ve SCEERY, A. (1988). Attachment İn Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representations Of Self and Others. **Child Development**, 59(1), 135-146.
- KOBAK, R. R., & SCEERY, A. (1988). Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representation Of Self and Others. **Child Development**, 59(1), 135-146.
<https://doi.org/10.2307/1130395>
- KOBAK, R. ve HAZAN, C. (1991). Attachment in Marriage: Effects of Security and Accuracy of Working Models. **Journal of Personality and Social Psychology**, 60(5), 861-869.
- KOCAKULA, Ö. ve ALTUNOĞLU, E. (2017). Narsistik Kişilik Özelliklerinin Karar Süreçlerine Etkisi. **İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı: 18.
- KOÇ, B & KAVAS, A. B. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık, Kişilerarası Problem Çözme Becerileri, Kişilerarası İlişki Tarzları ve İletişim Beceri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi**, 4(2).
- KULLİK, A. ve PETERMANN, F. (2013). Attachment To Parents and Peers As A Risk Factor For Adolescent Depressive Disorders: The Mediating Role Of Emotion Regulation. **Child Psychiatry and Human Development**, 44, 537-548.

- KÜÇÜKARSLAN, M. ve GİZİR, C., A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 5(42).
- LARSON, R., and RICHARDS, M. H. (1991). Daily Companionship In Late Childhood and Early Adolescence: Changing Developmental Contexts. **Child Development**, 62, 284-300.
- LEVESQUE, R. J. (1993). The Romantic Experience Of Adolescents In Satisfying Love Relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 22(3), 219–251. <https://doi.org/10.1007/BF01537790>.
- LUSTERMAN, D. D. (1998). Infidelity: A Survival Guide. Oakland, CA : **New Harbinger Publications**.
- MAİN, M., KAPLAN, N., & CASSIDY, J. (1985). Security In Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move To The Level Of Representation. In I. Bretherton & E. Waters (Eds.), Growing Points Of Attachment Theory and Research. **Monographs of the Society for Research in Child Development**, 50 (1-2, Serial Number 209), 66104.
- MASLOW, A. H. (1954). The Instinctoid Nature Of Basic Needs. **Journal of Personality**, 22, 326-347. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1954.tb01106.x>
- MATTINGLY, B. A.; WILSON, K.; CLARK, E. M.; BEQUETTE, A. W. & WEIDLER, D. J. (2010). Foggy Faithfulness: Relationship Quality, Religiosity, and the Perceptions Of Dating Infidelity Scale In An Adult Sample. **Journal of Family Issues**, OnlineFirst, published on February 24.
- MCANULTY, R. D. & BRINEMAN, J. M. (2007). Infidelity In Dating Relationships. **Annual Review of Sex Research**, 18, 94-114.
- MEIER, A. and ALLEN, G. (2009). Romantic Relationships From Adolescence To Young Adulthood: **Evidence from the National Longitudinal Study of Adolescent Health**. 50 (2), pp, 308-335.
- MİKULİNCER, M., & SHAVER, P. R. (2007). Attachment In Adulthood: Structure, Dynamics, and Change. **New York: The Guilford Press**.

- MİKULİNCER, M., & SHAVER, P. R. (2011). An Attachment Perspective On Inter Personal and Inter Group Conflict. In J.P. Forgas, A. W. Kruglanski & K. D. Williams (Eds.), **The Psychology of Social Conflict and Agression (pp. 19-35). Psychology Press.**
- MİLLER, J. D., & CAMPBELL, W. K. (2011). Addressing Criticisms Of The Narcissistic Personality Inventory (NPI). In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), **The Handbook Of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder, Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments (pp. 146–152). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc**
- MİLLER, S. L. & MANER, J. K. (2008). Coping With Romantic Betrayal: Sex Differences in Responses To Partner Infidelity. **Evolutionary Psychology**, 6(3), 413-426.
- MORSÜNBÜL, Ü. (2009). Attachment and Risk Taking: Are They İnterrelated? **World Academy of Science, Engineering and Technology**, 3, 630-634.
- MOSS, B. F. & SCHWEBEL, A. I. (1993). Marriage and Romantic Relationships. **Family Relations**, 42(1), 31-37.
<https://doi.org/10.2307/584918>
- MUŞDAL ÇELEBİ, B., ve POLAT, A. (2018). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıların, Yetişkin Bağlanma Stilllerinin ve Psikolojik İyi Oluşun Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi. **Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, 5(1), 29-34.
- NAAR, H. (2013). A Dispositional Theory Of Love. **Pacific Philosophical Quarterly**, 94(3), 342-357.
- NEYER, F. J. & VOİGT, D. (2004). Personality and Social Network Effects On Romantic Relationships: A Dyadic Approach, **European Journal of Personality**, 18, 279-299.
- NORMENT L. (1998) Infidelity II. **EBONY**, 54(2): 148-151.
- OVERBEEK, G., HA, T., SCHOLTE, R., de KeMP, R., & ENGELS, R. C. M. E. (2007). Brief Report: Intimacy, Passion, and Commitment İn

- Romantic Relationships--Validation of a 'triangular love scale' for adolescents. *Journal of Adolescence*, 30(3), 523–528.
- OZAN, E., KIRKPINAR, İ., AYDIN, N., FİDAN, T. ve ORAL, M. (2008). **Narsistik Kişilik Bozukluğu Gelişim Süreçleri ve Yaşamı.** RCHP 2: 1-2.
- ÖZÇETİN, A., MARAŞ, A., ATAÖĞLU, A. ve İÇMELİ, C. (2008). Deprem Sonucu Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu İle Kişilik Bozuklukları Arasında İlişki. **Düzce Tıp Fakültesi Dergisi**.
- PETERSON, J. L., & DEHART, T. (2014). In Defense Of Self-Love: An Observational Study On Narcissists' Negative Behavior During Romantic Relationship Conflict. **Self and Identity**, 13(4), 477-490. <https://doi.org/10.1080/15298868.2013.868768>
- PİSTOLE, M. C. (1995). Adult Attachment Style and Narcissistic Vulnerability. **Psychoanalytic Psychology**, 12(1), 115-126.
- PRAGER, K.J. (1995). The Psychology Of Intimacy. **New York: The Guilford Press**.
- QUINN, R., “Coping with Cupid: The Formation, Impact, and Management of Romantic Relationships in Organizations”, *Administrative Science Quarterly*, Vol.22, 1977:30-45.
- RASKİN, R., & TERRY, H. (1988). A Principal-Components Analysis of the Narcissistic Personality Inventory and Further Evidence of its Construct Validity. **Journal of Personality and Social Psychology**, 54(5), 890-902.
- ROBINSON JP, MOSS HA: Patterns and Determinants Of Maternal Attachment, **Journal of Pediatrics**, 77: 976- 985, 1970.
- ROTENBERG KJ, SHEWCHUK VA, KIMBERLEY T. Loneliness Sex Romantic Jealousy and Powerlessness. **J Soc Pers Relat** 2001; 18: 7-19.
- RYDELL, R., & BRINGLE, R. (2007). Differentiating Reactive and Suspicious Jealousy. **Social Behavior and Personality: An international journal**, 35(8), 1099-1114.

- SARAÇ, A., HAMAMCI, Z. ve GÜÇRAY, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordaması. **Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 5(43), 69-81.
- SCHMITT, D. P. (2004). The big five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. **European Journal of Personality**, 18, 301-319.
- SELÇUK, E., ZAYAS, V., ve HAZAN, C. (2010). Beyond Satisfaction: The Role Of Attachment In Marital Functioning. **Journal of Family Theory ve Review**, 258-279.
- SELİGMAN, A. B. (2000). The problem of trust. **Princeton University Press**.
- SELVİ, K. (2018). Narsisistik Kişilik Bozukluğunun Adler'in Aşağılık ve Üstünlük Kompleksleri Açısından Analizi: Bir Olgu Çalışması. **Ayna Klinik Psikoloji Dergisi**, 5(1), 1-20.
- SEWARD, S.K. (2007). Are Narcissists Bad For Relationships or are Relationships Bad For Narcissists? Department of Psychology St. Francis Xavier University Narcissism And Relationships, Canada.
- SHAVER, P. R., & MİKULİNCER, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & human development*, 4(2), 133-161.
- SHAVER, P. R., HAZAN, C., & BRADSHAW, D. (1988). Love as attachment: The integration of three behavioral systems. In R. J. Sternberg & M. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (pp. 68–99). New Haven, CT: **Yale University Press**.
- SHİ, L. (2003). The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships. **American Journal of Family Therapy**, 31(3), 143–157.
- SMOLEWSKA, K., & DİON, K. L. (2005). Narcissism and Adult Attachment: A **Multivariate Approach**. *Self and Identity*, 4, 59- 68.
- SOLMUŞ, T. (2003). Romantik bağlama(II) İlişkisel değişkenler ve ilişki süreci: **Türk Psikoloji Bülteni**, 9 (28–29), 99 – 208.

- SOYSAL, A., BODUR, Ş., İŞERİ, Ş., SELAHATTİN, Ş, (2005), Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 8, 2, 88- 99.
- STERNBERG, R. J. (1986). Antriangular theory Psychological Rewiev, 93, 119-135. <https://dio.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>.
- STERNBERG, R. J. (1998). Cupid's arrow: The course of love through time. UK: **Cambridge University Press**.
- STERNBERG, RJ (1999). Düşünme Stilleri. New York: **Cambridge University Press**.
- SULLIVAN, H. S. (1953). The interpersonal theory of psychiatry. New York: Norton.
- SÜMER, N. Ve GÜNGÖR, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. **Türk Piskoloji Dergisi**, 14(43), 71-106.
- THOMPSON, A. P. (1984). Emotional and Sexual Components of Extramarital Relations. **Journal of Marriage and the Family**, 46, 35-42.
- TİMMERMAN, G. M. (1991). A Concept Analysis Of İntimacy. **Issues İn Mental Health Nursing**, 12(1), 19-30.
- TORTORIELLO, G. K., HART, W., RİCHARDSON, K., & TULLETT, A. M. (2017). Do narcissists try to make romantic partners jealous on purpose? An Examination Of Motives For Deliberate Jealousy-İnduction Among Subtypes Of Narcissism. **Personality and Individual Differences**, 114, 10–15.
- TOWLER, AJ ve STUHLMACHER, AF (2013) Çalışan Kadınlarda Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve İyilik Hali. **Sosyal Psikoloji Dergisi**, 153, 279-298.
- TRACY, Jessica, L., SHAVER, Phillip R., ALBINO, Austin W. COOPER, M.Lynne. 2003. Attachment Styles and Adolescent Sexuality. FLORSHEIM. Paul (Eds.), Adolescent Romance and Sexual

- Behavior: Theory, Research, and Practical Implications, (137-159). Mahway, NJ: Lawrence Erlbaum.
- TSCHANZ, B. T., MORF, C. C., ve TURNER, C. W. (1998). Gender Differences In The Structure Of Narcissism: A Multi-Sample Analysis Of the Narcissistic Personality Inventory. *Sex Roles*, 38(9-10), 863-870.
- TULUM, S. (2014). The Effects of Attachment on Marital Adjustment in Newly Married Individuals: Testing The Mediator Role of Conflict Resolution Styles. (Doktora tezi). ODTÜ Sosyal Bilimler Entitüsü, Ankara.
- TUTAREL KIŞLAK, Ş. ve ÇAVUŞOĞLU, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. **Aile ve Toplum**, 3(9), 61-68.
- TÜRK, EYLEM GÖKÇE-YILDIZ, AYLİN DEMİRLİ, Aşk Biçimleri, İlişki Doyumu ve Yalnızlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Ankara, 48, 2017, 1-3, pdf.
- TÜZÜN, O. ve SAYAR, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. **Düşünen Adam**; 19(1): 24-39.
- VAZİRE, S. & FUNDER, D.C. (2006). Impulsivity and The Self-defeating Behavior Of Narcissists. **Personality and Social Psychology Review**, 10(2), 154-165.
- WALLACE, H. M., & BAUMEISTER, R. F. (2002). The Performance of Narcissists Rises and Falls with Perceived Opportunity for Glory. **Journal of Personality and Social Psychology**, 82(5), 819–834.
- WEIL, M. (1975). Extramarital Relationships: A Reappraisal, **Journal of Clinical Psychology**, 31 (4), s. 723-725.
- WHITTY, M. & QUIGLEY, L. (2008). Emotional and sexual infidelity offline and in cyberspace.
- WILLIAMS, L. R., & HICKLE, K. E. (2011). “He cheated on me, I cheated on him back”: Mexican American and White adolescents’ perceptions of

cheating in romantic relationships. *Journal of Adolescence*, 34(5), 1005–1016.

WURST, S. N., GERLACH, T. M., DUFNER, M., RAUTHMANN, J. F., GROSZ, M. P., KÜFNER, A. P., & BACK, M. D. (2017). Narcissism and romantic relationships: The differential impact of narcissistic admiration and rivalry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 112(2), 280-306.

YARNEZ-YABEN, S. (2010). Attachment Style and Adjustment To Divorce. *The Spanish Journal of Psychology*, 13(1), 210-219.

YENİÇERİ, Z. ve KÖKDEMİR, D. (2006). University students' perceptions of, and explanations for, infidelity: The development of the Infidelity Questionnaire (INFQ). *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 34(6), 639– 650.
<https://doi.org/10.2224/sbp.2006.34.6.639>.

ZİMBARDO, P. G, JOHNSON, R. L. and MCCANN, V. (2009). *Psychologie een inleiding*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.

TEZLER

AHMADİ, V., AHMADİ, S., HONARMAND, M. M., ZARGAR, Y., ARSHADİ, N. & MİRSHEKAR, S. (2013). The Relationship Between Attachment Styles and Narcissism Among Students of Shahid Chamran University in Iran. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 84, 215-218.

ALAKUŞ, E. (2020). *Romantik İlişkilerden Beklentilere Dair Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerden Beklentilerine Dair Farkındalıklarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

BOZBURUN, İ. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerde Mükemmelliyetçiliklerinin Bilinçli Farkındalık ve Aleksitimi Açısından İncelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- BÜYÜKŞAHİN, A. (2006). Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÇAVUŞOĞLU, Z. Ş. (2011). Bağlanma Stilleri, Evlilik Uyumu ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- ÇEBİ, B. (2021). Romantik İlişkilerde Belirsizlik ve Kaygı Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- DEMİR, E. (2021). Çocukluk Yaşantılarının Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilllerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- DEMİRTAŞ, H. E. (2013). Kendini Aldatma Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DURAN, E. (2022). Evli Bireylerde Psikolojik İyi Oluş, Güvensiz Bağlanma Boyutları, Kıskançlık Algısı, Aldatma ve Aldatılma Deneyiminin Romantik Kıskançlığı Yordama Gücü: Yakınlık Tetikleyicileri, Tepkileri ve Nedenleri. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- ERÖZKAN, A. (2004). Romantik İlişkilerde Reddedilmeye Dayalı İncinebilirlik Bilişsel Değerlendirme ve Başa çıkma. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- FRICKER, J. (2006). Predicting infidelity: The Role Of Attachment Styles, Lovestyles, and The Investment Model. Doctoral's Thesis, Swinburne University of Technology.
- GÖNÜLALAN, G., D. (2019). Ortaokul Öğrencilerinde Öz Yeterlilik ve Narsisizm. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- HAMARTA, E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme)

Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi.

HAMEDOĞLU, M. A. (2009).Örgütsel Narsisizm Düzeyine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Algıları. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KANKAYA D. (2015) Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Cinsel Yaşantılar. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KANTARCI, D. (2009). Evli Bireylerde Bağlanma Stillere Göre Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KARAOĞUZ, F. C. (2016). Yetişkinlikte Romantik İlişkiler ve Depresyon Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KIZILTAN, H. (2000). Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu İle Eş Değerliliği, Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KUBAT, D. E. (2012). Evli Bireylerde Aldatma Eğilimini ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KURT, K. (2022). Romantik İlişkilerde Mükemmeliyetçilik ve Affetme. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

MÜEZZİNOĞLU, S. (2014). Romantik İlişkilerde Aldatma: Bağlanma Boyutları, Kişilik Özellikleri ve İlişki Bağlanımı. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

OKUMUŞ, E. (2020). Genç Yetişkinlerde Narsisizm ve Dindarlık İlişkisi Kayseri: Kocasinan İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.

- ÖZCAN, S. G. (2014). Evli bireylerin cinsiyete göre aldatma eğilimleri, evlilik doyum düzeyleri ve cinsel doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZTEKE, H. İ. (2015). Bağlanma Eş Seçiminde Sınırlandırıcı İnançlar ve Beden İmgesi Baş Etme Stratejilerinin Romantik İlişkilerde Mükemmeliyetçiliği Yordaması. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- POLAT, M. (2022). Romantik İlişkilerde Öznel İyi Oluşun Pozitif Şemalar Benliğinin Ayrışması ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- SARI, T. (2012). Evli Bireylerin Ebeveyn Algıları, Otomatik Düşünceleri ve Bağlanma Stillerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SARIBAL, Ö. (2017). Kişilerarası İlişkilerin, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Kaygının Bağlanma Stilleri İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SÜMER, S. (2017). Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Romantik Kıskançlık ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Gaziantep.
- ŞAHİN, G. (2015). Okul Öncesi Çocukların Yürütücü İşlevlerinin ve Duygu Düzenleme Becerilerinin Bağlanma Örüntüleri Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ŞATIROĞLU, G. (2017). Evli Bireylerde, Bilişsel Duygu Düzenleme ve Kişilik Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TURAN AKDAĞ, S. (2011). Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. Tıpta Uzmanlık. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

- YAVUZ, H. (2007). Çalışanlarda Mobbing (Psikolojik Şiddet) Algısını Etkileyen Faktörler: SDÜ Tıp Fakültesi Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- YILMAZ KÜTÜK, P. (2021). Genç Yetişkinlerde Çatışma Stilleri, Çocukluk Çağı Travmaları ve Yakın İlişkiler: Karma Bir Araştırma. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- YUMUŞAK, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

İNTERNET KAYNAKLARI

- BİDDLE, M. (2015). STUDY: Men Tend To Be More Narcissistic Than Women, <https://www.buffalo.edu/news/releases/2015/03/009.html>.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Ek-2: Aldatma Eğilim Ölçeği (AEÖ)

Ek-3: Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Ek-4: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Ek-5: Etik Kurul Kararı

EK- 1:

Demografik Bilgi Formu

1) Cinsiyetiniz

☐ Kadın

☐ Erkek

☐ Diğer-LGBT-

2) Yaşınız (Belirtiniz).

.....

3) Eğitim durumunuz

☐ İlköğretim/Ortaöğretim

☐ Lise

☐ Lisans

☐ Önlisans

☐ Lisansüstü

4) Romantik ilişkiniz var mı?

☐ Evet

☐ Hayır

5) Şimdiye kadar romantik ilişkiniz oldu mu?

☐ Evet ☐ Hayır

7) Romantik ilişkiniz süresince partneriniz tarafından aldatıldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

8) Romantik ilişki süresince partnerinizi aldattınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

EK-2

Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, size en uygun olanını seçiniz. Yanıtınızı her bir maddenin yanındaki boş bırakılmış yere, A ya da B yazarak işaretleyiniz. Her bir tutum çifti için yalnızca bir yanıtı işaretleyiniz ve lütfen hiçbir maddeyi atlamayınız.

_____ 1. A İnsanları etkileme konusunda doğal bir yeteneğe sahibim.

B İnsanları kolay etkileyemem.

_____ 2. A Alçakgönüllülük bana yakışmaz.

B Temelde alçakgönüllü bir insanım.

_____ 3. A Cesaretimi kanıtlamak uğruna hemen her şeyi yapabilirim.

B Oldukça temkinli bir insanım.

_____ 4. A İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.

B İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söylüyor.

_____ 5. A Dünyayı yönetme düşüncesi ödümü koparır.

B Ben yönetseydim dünya daha iyi bir yer olurdu.

_____ 6. A Genellikle konuşarak her beladan kurtulabilirim.

B Davranışlarımın sonuçlarını kabul etmeye çalışırım.

_____ 7. A Kalabalık içinde herhangi biri olmayı tercih ederim.

B İlgi merkezi olmayı severim.

- _____ 8. A Çok başarılı olacağım.
B Başarı benim için en önde gelen şey değildir.
- _____ 9. A Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
B Özel biri olduğumu düşünüyorum.
- _____ 10. A İyi bir lider olabileceğimden emin değilim.
B İyi bir lider olduğumu düşünüyorum.
- _____ 11. A Düşünce ve isteklerimi kolaylıkla ifade edebilirim.
B Keşke düşünce ve isteklerimi daha kolay ifade edebilseydim.
- _____ 12. A Vücudumla hava atmak çok hoşlandığım bir şey değildir.
B Vücudumla hava atmaktan hoşlanırım.
- _____ 13. A İnsanların içini bir kitap gibi okurum.
B Bazen insanları anlamak güçtür.
- _____ 14. A Sıradan bir mutluluk bana yeter.
B Başkalarının gözünde önemli bir yerim olsun isterim.
- _____ 15. A Vücudum öyle ahım şahım değildir.
B Vücuduma bakmaktan hoşlanırım.
- _____ 16. A Gösteriş yapmaktan kaçınırım.
B Genellikle fırsat bulduğumda gösteriş yaparım.

____ 17. A Her zaman ne yaptığının bilincindeyimdir.

B Bazen ne yaptığımdan emin olamıyorum.

____ 18. A İşlerin yapılmasında bazen başkalarına ihtiyaç duyarım.

B İşlerin yapılmasında başkalarına nadiren ihtiyaç duyarım.

____ 19. A Bazen anlattıklarım ilgi çeker.

B Herkes benim anlattıklarımı dinlemekten hoşlanır.

____ 20. A İnsanlardan çok şey beklerim.

B Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.

____ 21. A Hak ettiğim her şeyi elde edene kadar tatmin olmam.

B Hayatın sunduğu tatminler bana yeter.

____ 22. A İltifatlar beni utandırır.

B Bana iltifat edilmesinden hoşlanırım.

____ 23. A Güç sahibi olmak benim için çok önemlidir.

B Güç sahibi olmak, kendi başına bir amaç olarak, beni o kadar çok ilgilendirmez.

____ 24. A Aynada kendimi seyretmekten hoşlanırım.

B Aynada kendimi seyretmek, özellikle ilgimi çeken bir şey değildir.

____25. A İlgi merkezi olmak çok hoşuma gider.

B İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.

____26. A Hayatımı istediğim biçimde yaşayabilirim.

B İnsanlar hayatlarını her zaman istedikleri doğrultuda yaşayamazlar.

____27. A Otorite olmak benim için pek anlam taşımaz.

B Öyle görünüyor ki insanlar her zaman benim otoritemi kabul ederler.

____28. A Lider olmayı tercih ederdim.

B Lider olup olmamak arasında benim açımdan pek bir fark yoktur.

____29. A Büyük bir insan olacağım

B Başarılı olacağımı umud ediyorum.

____30. A Ben doğuştan liderim.

B Liderlik geliştirilmesi uzun zaman alan bir niteliktir.

____31. A Günün birinde birinin hayat öykümü yazmasını dilerdim.

B İnsanların hangi sebeple olursa olsun hayatıma burunlarını sokmalarından hoşlanmam.

____32. A İnsanların arasına girdiğim zaman beni fark etmediklerinde bozulurum.

B İnsanların arasına girdiğimde kalabalık içinde herhangi biri olmak beni rahatsız etmez.

____33. A Diğer insanlardan daha becerikliyim.

B Diğer insanlardan öğrenebileceğim çok şey var.

____34. A Herkes gibi biriyim.

B Olağanüstü biriyim.

EK-3 Aldatma Eğilim Ölçeği

Bu ölçekte, evliliğiniz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı cevap için ayrılan yere (X) koyarak işaretleyiniz.		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.	Eşimle iletişim çatışması yaşadığım dönemlerde, beni anlayacak bir partner isterim.					
2.	Eşimle düzenli aralıklarla cinsel ilişkiye giremediğimde (iş seyahatleri vs.), bu dönemlerde başkasıyla birlikte olmayı deneyebilirim.					
3.	Zaman zaman, beni daha mutlu edebilecek bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					
4.	Eşimden aldığım cinsel doyum düşük olsa da, başkasıyla birlikte olmayı düşünmem.					
5.	Evliliğimi artık kurtaramayacağımı hissettiğimde (her şeye rağmen devam edecek ya da boşanmayla sonuçlanacak), hayatımda başka birinin olması için açık kapı bırakırım.					
6.	Eşim kendine ayrı bir sosyal çevre edinip onlarla yoğun bir ilişki içine girdiğinde; ben de ortak ilgilerimizi, hobilerimizi paylaşacağım bir partnerle vakit geçirmeyi deneyebilirim.					
7.	Eşimden daha güzel/yakışıklı, çekici bir partnerle birlikte olmayı da düşünürüm.					
8.	Giderek eşime olan sadakatim azalıyor.					
9.	Evliliğimdeki romantizm bitse de, bunu bir başkasıyla gidermeyi düşünmem.					
10.	Eşimden başka bir partneri düşünmek bile kendimi suçlu hissetmeme neden olur.					
11.	Sevgi, anlayış ve desteğe ihtiyacım olduğunda; yine de bu isteğime eşimden başka bir partnerin karşılık vereceğine inanmıyorum.					
12.	Eşimle yaşayamadığım fantezileri gerçekleştirebileceğim bir teklif aldığımda, bunu değerlendirebilirim.					
13.	Eşimin kıskanç davranışları, başka bir partnere yönelmeme neden olabilir.					
14.	Salt farklı bir heyecan yaşamak için, eşimden başkasıyla birlikte olmam.					
15.	Tek eşlilik bana göre değil.					
16.	Eşimden ayrılmayı düşünsem de, başka biriyle birlikte olmam.					
17.	Evliliğimdeki mutsuzluğun, başkasıyla birlikte olmama neden olacağını sanmıyorum.					
18.	Eşimin fiziksel çekiciliği azalsa da, başka bir insanı çekici olduğu için tercih etmem.					
19.	Eşimin yoğun ilgisi, beni başka bir partnere itebilir.					
20.	Eşimle anlaşamam da "keşke başka biriyle evli olsaydım" diye düşünmem.					
21.	Eşim bakımsız olduğunda, bakımlı ve hoş biriyle birlikte olmayı isterim.					
22.	Eşim kanı-koca rolünü, ana-baba rolünün arkasına atarsa başkasıyla birlikte olabilirim.					
23.	Evliliğimi hiçbir koşulda riske atmam.					
24.	Eşimin başka biriyle birlikte olduğunu öğrensem, ben de bir başkasıyla birlikte olmayı denerim.					
25.	İlişkimiz rutinleştğinde yeni heyecanlar yaşamak için başkasıyla birlikte olabilirim.					
26.	Elimde olmadan, salt ortamın uygun olması nedeniyle; başkasıyla birlikte olabilirim.					
27.	Eşim bana zaman ayırmasa da, hayatıma başka bir partneri almayı düşünmem.					
28.	Karşımdaki insan istedi diye, onunla birlikte olmam.					
29.	Eşim başkasıyla birlikte olmamı hak ediyor.					
30.	Eşim geçici cinsel işlev bozukluğu yaşarsa, cinsel ilişki için bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					

EK-4 Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Karar alırken kimseyi önemsemem.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
6	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar az üzülürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
8	İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çektirebilirler.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni gerçekten sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12	Yalnızca kendime değer veririm.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
15	İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) genelde kınıcı sözler söylemem.	☐	☐	☐	☐	☐
17	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
18	Başkaları çok da umurumda değildir.	☐	☐	☐	☐	☐

EK- 5 Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.05.2023-85306

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-85306
Konu : Etik Onayı Hk.

08.05.2023

Sayın Zeynep İĞİRLİ

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 04.05.2023 tarihli ve 2023/04 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, gönderi elektronik ortamda imzalanmıştır.

Bölge Doğrulama Kodu : BSE4ERVV04 Pin Kodu : 77462

Bölge Takip Adresi : <https://www.muhim.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-etik/>

Adres : Beştaş Mah. İsmet Cad. No:58 Sefaköy, 34295 Kağıthane/İstanbul

Bölge için : Tuğba SUNNİTÇİ

Telefon : 444 1 428

Ünvanı : Yasa İşleri Uzmanı

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Tel No : 31082

Kapı Adresi : isa.yazici@aydin.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Zeynep İĞDIRLI

Öğrenim Durumu;

- **Lisans :** İstanbul Aydın Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (2016-2019)
- **Yüksek Lisans :** İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (2021-2023)

